

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Asta LEONAVIČIENĖ

**VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ TEISINIŲ
KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS IR RAIŠKA**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Asta LEONAVIČIENĖ

**VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ TEISINIŲ
KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS IR RAIŠKA**

Magistro darbas

Magistro darbo autorius Asta Leonavičienė

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas doc.dr. A. Kazlauskienė

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas

.....

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

TURINYS

SANTRAUKA (SUMMARY)	4
ĮVADAS	5
1. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SKYRIŲ SPECIALISTŲ KOMPETENCIJA	8
1. 1. Kompetencijos samprata	8
1. 2. Vaiko teisių apsaugos specialistams keliami reikalavimai	13
1. 2. 1. Vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos	13
1. 2. 2. Kompetencijos, reikalingos darbui vaiko teisių apsaugos skyriuje	17
1. 3. Teisinių kompetencijų raiška vaiko teisių apsaugos specialistų darbe	22
1. 4. Gerosios patirties sklaida, vertinant vaiko teisių apsaugos specialistų teises kompetencijas	26
2. TYRIMO METODOLOGIJA IR METODIKA	29
2. 1. Tyrimo metodologija	29
2. 2. Tyrimo metodika	29
2. 3. Tyrimo imtis ir organizavimas	32
3. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ TEISINIŲ KOMPETENCIJŲ RAIŠKOS TYRIMAS	34
3. 1. Tiriamųjų sociodemografinės charakteristikos	34
3. 2. Tyrimo rezultatų analizė	36
3. 2. 1. Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vyresniųjų specialistų teisinių kompetencijų raiškos analizė	36
3. 3. 2. Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjų teisinių kompetencijų raiškos analizė.....	48
3. 3. 3. Ekspertų požiūris į vaiko teisių apsaugos sistemos darbuotojų parengimo tinkamumą	58
IŠVADOS	61
REKOMENDACIJOS	62
LITERATŪRA	63
PRIEDAI	67

SANTRAUKA

Asta Leonavičienė

Vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų vertinimas ir raiška

Magistro darbas

Magistro darbe analizuojama vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų raiška. Darbe aptariami vaiko teisių apsaugos specialistams keliami reikalavimai ir šių specialistų funkcijos, kompetencijos, reikalingos darbui vaiko teisių apsaugos skyriuje (VTAT), analizuojama teisinių kompetencijų raiška vaiko teisių apsaugos specialistų darbe. Temos aktualumui ir naujumui pagrįsti atliktas tyrimas, apklausta 30 įvairių miestų ir rajonų savivaldybių VTAT dirbančių vyresniųjų specialistų ir 30 vedėjų bei 3 ekspertai. Tyrimo rezultatai parodė, kad VTAT dirba vos 8 proc. teisininko kvalifikaciją turinčių specialistų. Darbuotojams trūksta teisinių kompetencijų ir gebėjimų tiek įgyvendinant vaiko teisių apsaugą, organizuojant prevencinę veiklą vaiko teisių apsaugos klausimais, tiek ir koordinuojant suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklą, atstovaujant vaiką teismuose. Ekspertų požiūriu, situacija pagerėtų, jei tarnybose dirbtų specialistų, turinčių teisinį išsilavinimą.

SUMMARY

Asta Leonaviciene

The evaluation and expression of legal competences of children rights protection specialists

Master's work

In the master's work one analyzes the expression of legal competences of children rights protection specialists. In the work one discusses the tasks that are raised for children rights protection specialists and functions, competences of these specialists that are necessary for work in children rights protection department (VTAT), analyses the expression of legal competence in the work of children rights protections specialists. To reason the relevance and novelty of the topic a research was carried out, VTAT senior specialists, 30 leaders and 3 experts of 30 different municipalities of towns and regions were questioned. Results of the researched showed that just 8% of specialists working in VTAT have legal qualifications. Employees lack legal competences and abilities implementing the safety of children rights, organizing preventive work based on children rights protection questions, coordinating the activities of interested persons and institutions and representing children in courts. According to experts, the situation would improve if specialists with legal education would work in these institutions.

IVADAS

Temos aktualumas. Vaiko teisių apsaugos skyrius (tarnyba) savivaldybės teritorijoje įgyvendina pagrindines Jungtinių Tautų Organizacijos 1989 metų Vaiko teisių konvencijos nuostatas, vykdo vaiko teisių apsaugą, įstatymų nustatyta tvarka gina vaiko teises ir teisėtus interesus, organizuoja ir prižiūri likusių be tėvų globos vaikų globą (rūpybą). Pripažinus vaikų teises prioritetinėmis bendrajame žmogaus teisių kontekste, Lietuvoje siekiama sukurti veiksmingą šių teisių užtikrinimo sistemą¹.

Teisės normos ir teisės institutai, užtikrinantys vaikų teisių apsaugą yra įvairiausiose dabartinės teisės šakose. Vaikų teises užtikrina įvairūs įstatymai², pirmiausiai, civilinės, darbo, baudžiamosios, administracinės ir daugelio kitų teisės šakų normos. Apsaugojant vaiko teises visų minėtų teisės šakų normos turi veikti kaip vieninga sistema, užtikrinant visapusišką vaiko teisių apsaugą.

Vaiko teisių apsauga Lietuvoje veikia nuo 1993 metų. Tai nauja sritis ir Lietuva nepasirinkusi modelio, kokia ši sistema turi būti. Eksperimentuojama, taikoma daugelio šalių patirtis, bet nėra vieningos nuomonės. Darbuotojų klausimai su jiems būtinomis kompetencijomis iki šiol irgi neišspręsti.

Civiliniame kodekse (Žin., 2000, Nr.74-2262) numatomas vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas daugeliu klausimu. Vaikų teisių apsaugos skyriuje dirbančiam specialistui svarbu turėti teisinių kompetencijų, būti kompetentingu sprendžiant teisinius klausimus ir atstovaujant vaikams teismuose.

Kyla klausimas, ar Vaiko teisių apsaugos skyriaus (tarnybos) (toliau vadinama VTAT) savivaldybės teritorijoje darbuotojai turi teisinių kompetencijų, kokia jų raiška sprendžiant teisinius klausimus bei kokios jų perspektyvos tobulinant teisinę kompetenciją?

Problemos ištirtumas. Vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų vertinimas - nauja ir nenagrinėta tema. VTAT darbuotojų profesinę padėtį ir dėl jos kylančius sunkumus įgyvendinant vaiko teises plačiau analizavo V.Ž. Jonynienė (2005). Autorė nustatė, kad VTAT darbuotojams, kurių žmogiškieji ištekliai labai riboti ir dažna kvalifikacijos stoka, tenka pagrindinė atsakomybė už vaiko teisių apsaugą ir įgyvendinimą. Konstatuojamas menkas, dažnai savamokslis teisinis VTAT specialistų pasirengimas bei psichologijos žinių stygius; nepakankamas visuomenės informavimas vaiko teisių klausimais.

¹ *Vaikai* pagal Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 1 straipsnį ir Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 2 straipsnį yra suprantami kaip asmenys iki 18 metų.

² Jungtinių Tautų Organizacijos 1989 metų Vaiko teisių konvencija (1995); LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996); Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (2003); LR civilinis kodeksas (2000), kt.

VTAT specialistų veikla dar analizuota nepilnamečių justicijos srityje vertinant institucinius gebėjimus, analizuojant paslaugų prieinamumą. I. Česnaitytė bei R. Uscila (2007), nustatė, kad Lietuvoje veikiančių valstybinių įstaigų (tarp kurių ir VTAT) ir nevyriausybinų organizacijų, kurios teikia socialines paslaugas vaikams (nepilnamečiams) labiausiai trūksta teisinių ir psichologinių kompetencijų bei pedagoginio ir bendravimo pobūdžio įgūdžių.

VšĮ „Vaiko namas“ tiriant Lietuvoje teikiamą pagalbą vaikams, nukentėjusiems nuo seksualinės prievartos ir prekybos žmonėmis bei apklausus įvairių institucijų, tame tarpe ir VTAT specialistus, paaiškėjo, kad darbuotojams trūksta gebėjimų bendrauti su „sunki klientu“, žinių, kaip apsaugoti vaiką nuo tolesnio išnaudojimo, atpažinti nukentėjusį vaiką ir padėti jo artimiesiems.

2008 metais šalyje organizuoto valstybinio vaiko teisių apsaugos vykdymo audito metu nustatyti faktai parodė, jog kai kurių savivaldybių VTAT efektyviam darbui trukdo nepakankamas specialistų teisės aktų laikymasis ir tiesioginių funkcijų neatlikimas.

Atlikti moksliniai tyrimai leidžia teigti, kad didelis dėmesys yra skiriamas specialistų kompetencijai. Tačiau vaikų teisių specialistų kompetencijos nėra pakankamai analizuotos tiek teoriniu, tiek empiriniu aspektu. Visi šie išvardinti faktai leidžia teigti, kad analizuojama problema reikalauja mokslinių įžvalgų šioje srityje.

Darbo objektas

Vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų vertinimas ir raiška.

Darbo tikslas

Įvertinti vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų raišką.

Darbo uždaviniai:

1. Mokslinės, dalykinės literatūros pagalba išanalizuoti vaiko teisių apsaugos specialistų teises kompetencijas.
2. Įvertinti vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų raišką.
3. Numatyti vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų tobulinimo galimybes.

Tyrimo hipotezė

Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) darbuotojų kompetencija yra nepakankama juridiskai atstovauti vaiką teisiniuose procesuose.

Tyrimo metodai:

1. *Mokslinės literatūros analizė*, kuri leido išanalizuoti vaiko teisių apsaugos specialistų teisinės kompetencijas.
2. *Dokumentų analizė*, kuri leido apibendrinti LR teisės aktus, reglamentuojančius vaiko teisių apsaugą.
3. *Apklausa raštu* (anketavimas), kurios pagrindu bus įvertinta vaiko teisių apsaugos specialistų bei vadovų teisinių kompetencijų raiška.
4. *Ekspertų metodas* leido išanalizuoti kvalifikuotą informaciją apie vaiko teisių apsaugos sistemos darbuotojų parengimo tinkamumą.
5. *Statistinė duomenų analizė* leido apdoroti ir apibendrinti tyrimo rezultatus.

Magistro darbo struktūra. Magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, naudotos literatūros šaltinių sąrašas ir 4 priedai. Darbo apimtis - 80 psl. Jame yra 16 lentelių ir 32 paveikslai.

Pirmoje darbo dalyje analizuojami vaiko teisių apsaugos specialistams keliami reikalavimai ir šių specialistų funkcijos; kompetencijos, reikalingos darbui VTAT; teisinių kompetencijų raiška vaiko teisių apsaugos specialistų darbe bei gerosios patirties sklaida, vertinant vaiko teisių apsaugos specialistų teisinės kompetencijas.

Antroje darbo dalyje pristatoma tyrimo metodologija ir metodai, tyrimo organizavimo eiga.

Trečioje darbo dalyje pristatoma tyrimo, kuriuo siekta įvertinti vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų raišką, rezultatų analizė. Pristatomas VTAT vyresniųjų specialistų, vedėjų bei ekspertų požiūris analizuojamam klausimui.

Darbo pabaigoje pateikiamos teorinės ir praktinės dalių išvados bei rekomendacijos dėl vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų tobulinimo.

1. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SKYRIŲ SPECIALISTŲ KOMPETENCIJA

1. 1. Kompetencijos samprata

Literatūros šaltiniuose *kompetencijos* sąvoka apibrėžiama skirtingai. Kaip teigia R. Laužackas ir kt. (2005), kompetencija [lot. *competentia* – atitikimas, gebėjimas] yra suprantama kaip gebėjimų, žinių, polinkių (talentų) ir nuostatų derinys. Ši samprata taip pat apima polinkį mokytis ir patirtį.

Remiantis L. Jovaiša (1993), terminas *kompetencija* dar neretai suprantamas kaip funkcinių šios kalbos žinių išmokimas, įgūdžių, būtinų tam tikrai kalbinės veiklos formai, išsiugdytas.

Tarptautinių žodžių žodyne (1999) sąvoka *kompetencija* aiškinama kaip funkcinis gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą, turėti jai pakankamai žinių, įgūdžių, energijos; žmogaus kompetencijos svarba tuo didesnė, kuo reikšmingesnis jo socialinis vaidmuo. Šiam teiginiui pritaria ir R. Laužackas (1997), teigdamas, kad kompetencija yra sugebėjimas atlikti pateiktas užduotis realioje ar imituojamoje darbo situacijoje.

Pasak R. Lekavičienės (2001), kompetencijų apibrėžimas priklauso nuo visuomenėje egzistuojančių bendrų vizijų ir vertybių, siekiant užtikrinti sėkmingą individo gyvenimą ir visuomenės gerovę.

R. Laužacko ir kt. (2005) pastebėjimu, kompetencijos yra būtinos prielaidos adekvačiai individo saviraiškai gyvenime, darbe ir tolesniame mokymosi procese siekiant trijų tikslų - individualaus pasitenkinimo, įtraukimo ir darbingumo.

Pasak S. Gudauskaitės (2007), kompetencija – tai funkcinis gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą; tam tikro dalyko įvaldymas, kokios nors srities išmanymas, dalykiniai (su)gebėjimai.

JAV mokslininko R. E. Boyatzis (1982) (cit. Petkevičiūtė, Kaminskytė, 2003, p. 67) manymu, kompetencija – tai individo savybės, kurios priežastiniais ryšiais susijusios su efektyviu arba geresniu darbo atlikimu.

A. Mackevičienė (1999) mano, kad kompetencija galima vadinti klausimų ar reiškinių sritį, su kuria kas gerai susipažinęs. Tokį kompetencijos sąvokos aiškinimą pateikia ir L. Jovaiša (1993), teigdamas, jog ši sąvoka reiškia ir labai kvalifikuotą žinojimą, bei prancūzai, kurių nuomone, kompetencija [pranc. *competence*] galima vadinti gilią ir plačią žinias, suteikiančias galimybę vertinti ir priimti sprendimus kai kuriose srityse.

Kompetenciją sudaro „iššūkis, užduotis ar veikla, kurie apibrėžia vidinę kompetencijos struktūrą, susidedančią iš susijusių požiūrių, vertybių, žinių ir įgūdžių, kartu sudarančių galimybę efektyviam veiksmui pasireikšti. Kompetencijos negali būti sulygintos su jų pažintiniais

komponentais. Kompetencijų struktūrai, raidai ir vertinimui daro įtaką socialinis ir kultūrinis kontekstas, kuriame individai gyvena“ (Gudauskaitė, 2007, p. 235).

Kaip teigia J. Makūnas (2005), kompetencijos sąvoka atspindi veiklos pasaulio interesus, žmogiškųjų išteklių vadybos tyrimų aspektas išryškina žmogaus vertybių, požiūrių ir asmeninių savybių įtaką kompetencijos struktūroje. Vertybinis pamatas ir asmeninės charakteristikos greta turimų žinių, įgūdžių ir gebėjimų juos taikyti veikloje, įgijus formalią kvalifikaciją, sudaro žmogui galimybę tapti kompetentingu. Žinios, mokėjimai, įgūdžiai sąlygoja kvalifikacijos suteikimą, taip pat įvertinus gabumą, kurie veikia gebėjimų formavimąsi, svarbą, bei žmogaus vertybes ir asmenines savybes, sukuriama kompetencijos šerdis ir visuminis pobūdis.

A. Pearson (1984) (cit. Petkevičiūtė, Kaminskytė, 2003, p. 66) siūlo apibrėžti kompetenciją kaip tęstinę atkarpą, kuri prasideda tik žinojimu kaip „ko nors“ atlikti ir baigiasi žinojimu kaip „ką nors“ atlikti labai gerai. Taigi sugebėjimas „ką nors“ atlikti kompetentingai būtų tarp šių dviejų atkarpos taškų.

R. Čiutienė bei I. Šarkiūnaitė (2004) pažymi, kad vis daugiau mokslininkų tiria ir analizuoja žinių ir kompetencijų svarbą įvairių organizacijų veikloje. Kompetencijos svarbą nagrinėjo ir pateikė jos apibrėžtis A. Pearson (1984), R. E. Boyatzis (1982, 2002), B. Martinkus, A. Sakalas, B. Neverauskas (2003), N. Petkevičiūtė, E. Kaminskytė (2003) ir kt. Kompetencijos sąvokų įvairovė pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė

Kompetencijos apibrėžtys	
KOMPETENCIJOS APIBRĖŽIMAS	AUTORIUS
<i>Kompetencija</i> – tai sugebėjimas praktinėmis situacijomis taikyti pagrindinius tam tikro turinio srities principus ir technikas.	<i>M. Poole, M. Warner (2000)</i>
<i>Kompetencija</i> – tęstinė atkarpa, kuri prasideda tik žinojimu, kaip „kažką“ atlikti, ir baigiasi žinojimu, kaip „kažką“ atlikti labai gerai, taigi gebėjimas kažką atlikti kompetentingai būtų kažkur tarp šių dviejų atkarpos taškų.	<i>A. Pearson (1984)</i>
Pagrindinės asmens savybės, kaip antai: motyvai, būdo bruožai, gebėjimai, įvaizdžio ar socialinio vaidmens aspektai, žinios, kurias asmuo gali panaudoti.	<i>R. E. Boyatzis (1982, 2002)</i>
Žinių ir įgūdžių derinimas bei gebėjimas juos pritaikyti konkrečiomis aplinkybėmis, vadybos funkcijų atlikimas, atsižvelgiant į aplinkos ir situacijos apribojimus.	<i>B. Martinkus, A. Sakalas, B. Neverauskas (2003)</i>

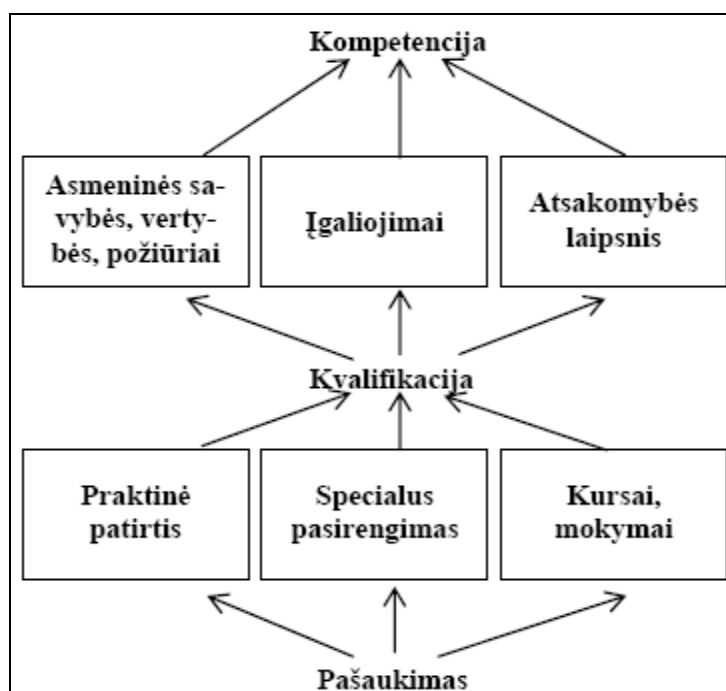
Šaltinis: Čiutienė R., Šarkiūnaitė I. Darbuotojų kompetencija – organizacijos konkurencingumą lemiantys veiksniai // *Ekonomika*, 2004, Nr. 67 (2), p. 3.

Pastebėtina, kad kompetencijos sąvoka tiek akademinėje literatūroje, tiek kasdienėse diskusijose paprastai yra vartojama apibūdinti plataus diapazono sugebėjimus, kurie yra vienaip ar kitaip susiję su mūsų patirtimi: meistriškumu, specializacija, inteligentiškumu, problemų sprendimu ir pan.

M. Riomeris (cit. Juralevičienė, 2003, p. 87), analizavęs valdančiųjų valstybingumo (imperiumo) elementus, išskyrė tris pagrindinius: valdančiųjų autoritetas, jų kompetentingumas (tinkamumas) ir galios valia (galios pageidavimu). Kompetenciją M. Riomeris įvardijo kaip aprėžtą veikimo galios kategoriją.

Kaip nurodo P. Jucevičienė ir D. Lepaitė (2000), šiuolaikiniame pasaulyje pagrindiniais įstaigų plėtros ištekliais tampa darbuotojai ir jų žinios, gebėjimai, kvalifikacija, t. y. kompetencija. Darbuotojai, tobulindami savo žinias ir įgūdžius, mokydami turi realių galimybių padėti savo organizacijai prisitaikyti prie nuolat besikeičiančios aplinkos.

Apibendrinta kompetencijos sąvokos schema pateikta 1 paveiksle.

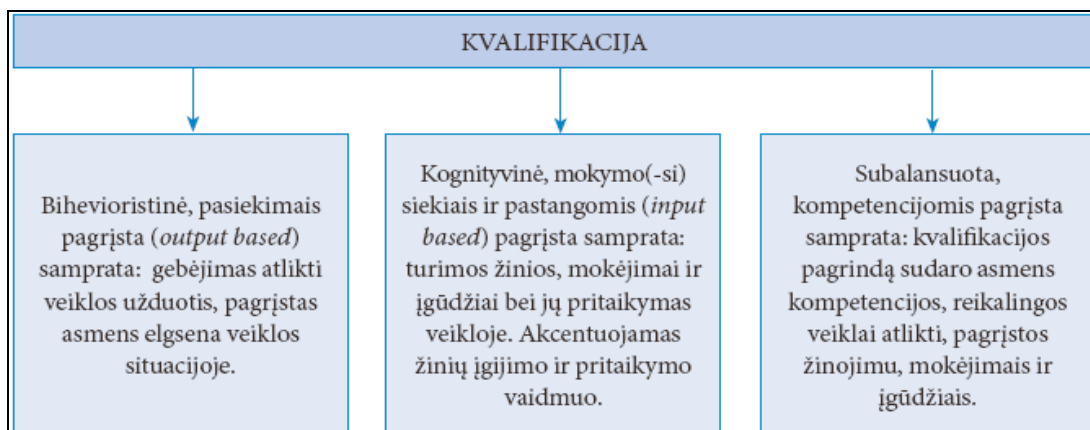

1 pav. Kompetencijos sąvokos schema

Šaltinis: Juralevičienė J. Valstybės tarnautojų profesinės kompetencijos teoriniai ir teisiniai aspektai // Viešoji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 88

Kompetencija suprantama kaip kvalifikacijos sudėtinė dalis, gebėjimai atlikti tam tikrą darbą (užduotį) realioje ar imituojamoje veiklos situacijoje, kuriuos lemia mokymosi ar studijų metu įgytos žinios, mokėjimai, įgūdžiai, sukaupta veiklos patirtis reikalingai veiklai atlikti. Tokia kvalifikacijos samprata padeda suderinti kvalifikacijų prieinamumo siekį su kvalifikacijoms ir jų sistemoms keliamu reikalavimu skatinti realų žmonių profesinį tobulėjimą per mokymąsi, t.y. žinių ir mokėjimų įgijimą (Laužackas, 2007, p. 39-40). *Kvalifikacija* - tai žinios, įgūdžiai, patirtis,

bendrieji gebėjimai, reikalingi bet kuriam asmeniui gerai atlikti tam tikrą užduotį ar darbą. Galima išskirti skirtingas kvalifikacijos sampratos prasmes (žr. 2 pav.).

2 pav. Kvalifikacijos sampratos prasmės

Šaltinis: Laužackas R., Spūdytė I., Tūtlys I. Kvalifikacijų sistemų metodologija: prielaidos ir prieštaravimai / Kvalifikacijų sistemų kūrimo metodologija ir patirtis: tarptautinė mokslinė konferencija. Vilnius, 2007, spalio 4-5 d. Vilnius: Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2007, p. 39.

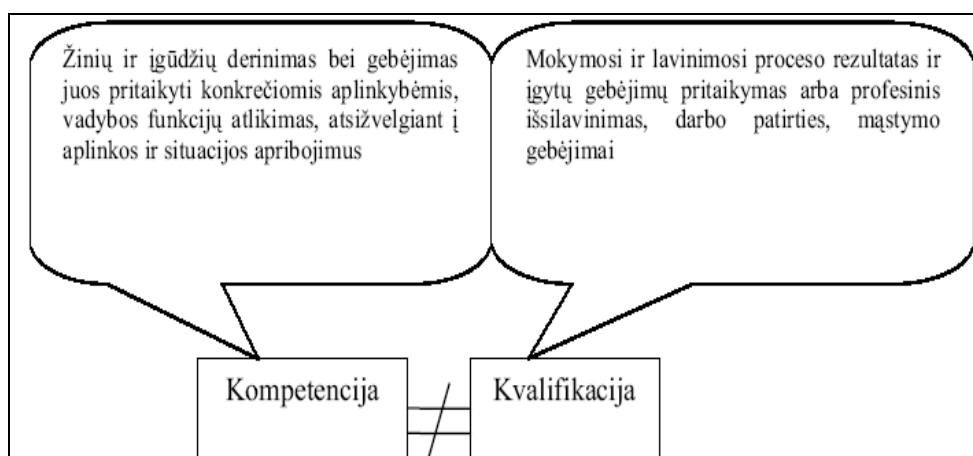
Kaip teigia R. Laužackas ir kt. (2007), bihevioristiškomis nuostatomis pagrįstų kvalifikacijų sistemos institucijos dažniausiai vienašališkai nusprendžia, kokie ir kaip atliekami veiksmai ar operacijos sudaro kompetentingą veiklos atlikimą, o dirbantieji ir besimokantieji, siekiantys įgyti kvalifikaciją, turi tik pademonstruoti, kad jie gali šiuos veiksmus ir operacijas atlikti.

Tuomet, kai kvalifikacijos sampratoje akcentuojamos profesinės srities žinios, jų pritaikymas veikloje ir vadovaujamosi nuostata, kad kvalifikaciją gali sudaryti tik griežtai reglamentuojami profesinio rengimo institucijose suteikiami ir įgyjami mokėjimai, galima nukrypti į kitą kraštutinumą, kuomet kvalifikacijų sistemoje dominuoja profesinio rengimo sistema, į veiklos sistemos poreikius ir jų kaitą atsižvelgti nesugebama ir nespėjama. Kai kvalifikacijos sampratoje akcentuojamos žmogaus kompetencijos, pagrįstos žinojimu, mokėjimais ir įgūdžiais, susidaro prielaidos išvengti atskyrimo tarp kvalifikacijos, kaip tam tikrų reikalavimų (specifikacijų) koncepcijos, ir realaus šių reikalavimų atlikimo projektuojant kvalifikacijas, padidinti veiklos atlikėjo savarankiškumą ir diskretiškumą vykdant veiklos užduotis (Laužackas ir kt., 2007, p. 40).

Kvalifikacijos tobulinimas 2002 m. priimtoje naujoje Valstybės tarnybos įstatymo redakcijoje (Žin., 2002, Nr. 45-1708) nurodytas kaip viena iš valstybės tarnautojų mokymo rūšių. Tai tęstinės studijos, specialių profesinių žinių plėtimas, valstybės valdymo ir administravimo įgūdžių bei gebėjimų tobulinimas paties valstybės tarnautojo arba valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos iniciatyva per visą tarnybos einant pareigas arba siekiant aukštesnių valstybės tarnautojo pareigų laiką. Remiantis A. Raipa bei A. Velička (2003), dvidešimt pirmajame amžiuje personalo mokymas ir lavinimas tampa itin svarbus organizacijų vystymo veiksnys. Todėl

esminiais prioritetais tobulinant tarnautojų gebėjimus ir kompetenciją tampa valstybės tarnautojų mokymo-lavinimo problemų sprendimas valstybiniu lygmeniu, visų lygių valstybės tarnautojų mokymo-lavinimo poreikių nustatymas ir nepertraukiamos mokymo ir kvalifikacijos ugdymo sistemos sukūrimas.

Pažymėtina, kad lietuvių autoriai kompetenciją tapatino su kvalifikacija. Tačiau įvertinus kompetencijos ir kvalifikacijos koncepcijas, aiškiai matyti, kad kompetencija apima ne tik mokymosi ir lavinimosi proceso rezultatus ir jų pritaikymą, bet individualių savybių integravimą konkrečiomis darbo situacijomis. Nors kompetencijos ir kvalifikacijos terminai gana artimi, galima išskirti kai kurių skirtumų (žr. 3 pav.).

3 pav. Kompetencijos ir kvalifikacijos sąvokų skirtybės

Šaltinis: Čiutienė R., Šarkiūnaitė I. Darbuotojų kompetencija – organizacijos konkurencingumą lemiantys veiksniai // Ekonomika, 2004, Nr. 67 (2), p. 3

Kompetencija yra artimesnė veiklos sferai. Kvalifikacija dažniau yra siejama su ugdymo procesais. Bet kuriam individui ruošiantis profesinei veiklai daug dėmesio skiriama profesinėms charakteristikoms, o veiklos pasaulyje šiuolaikinių organizacijų žmogui keliami reikalavimai jau nebetelpa į kvalifikacijos sampratą, apibrėžtą žiniomis, mokėjimais ir įgūdžiais atlikti tam tikras apibrėžtas funkcijas (Juralevičienė, 2003, p. 87).

Pasak R. Laužacko (1997), kompetencijos pagrindas yra kvalifikacija, tačiau mokslininkas atkreipia dėmesį, kad kompetencijos sąvoka yra artimesnė veiklos pasaulio aplinkai. Ją vartojame tuomet, kai tenka pabrėžti žmogaus profesines galias praktinėje veikloje. Kvalifikacijos sąvoka vartotina, kai kalbama apie tai, ką žmogus rengiasi įgyti (arba įgyja) švietimo sistemoje, kas yra švietimo procesų tikslai.

Apibendrinant galima pažymėti, kad šiuolaikinėse mokslinėse koncepcijose kompetencijos sąvoka nagrinėjama pabrėžiant visuminį kompetencijos pobūdį ir dinaminį aspektą. Dažniausiai kompetencija yra akcentuojama kaip sugebėjimai, kurių reikia tam tikroms veikloms atlikti.

Profesionalumo, kvalifikacijos ir kompetencijos sąvokos yra tarpusavyje susijusios, o jų reikšmės iš dalies sutampa. Kompetencijos apima specialų bazinį pasirengimą, nuolatinį kvalifikacijos tobulinimą, įgytos kvalifikacijos ir įgaliojimų suderinamumą.

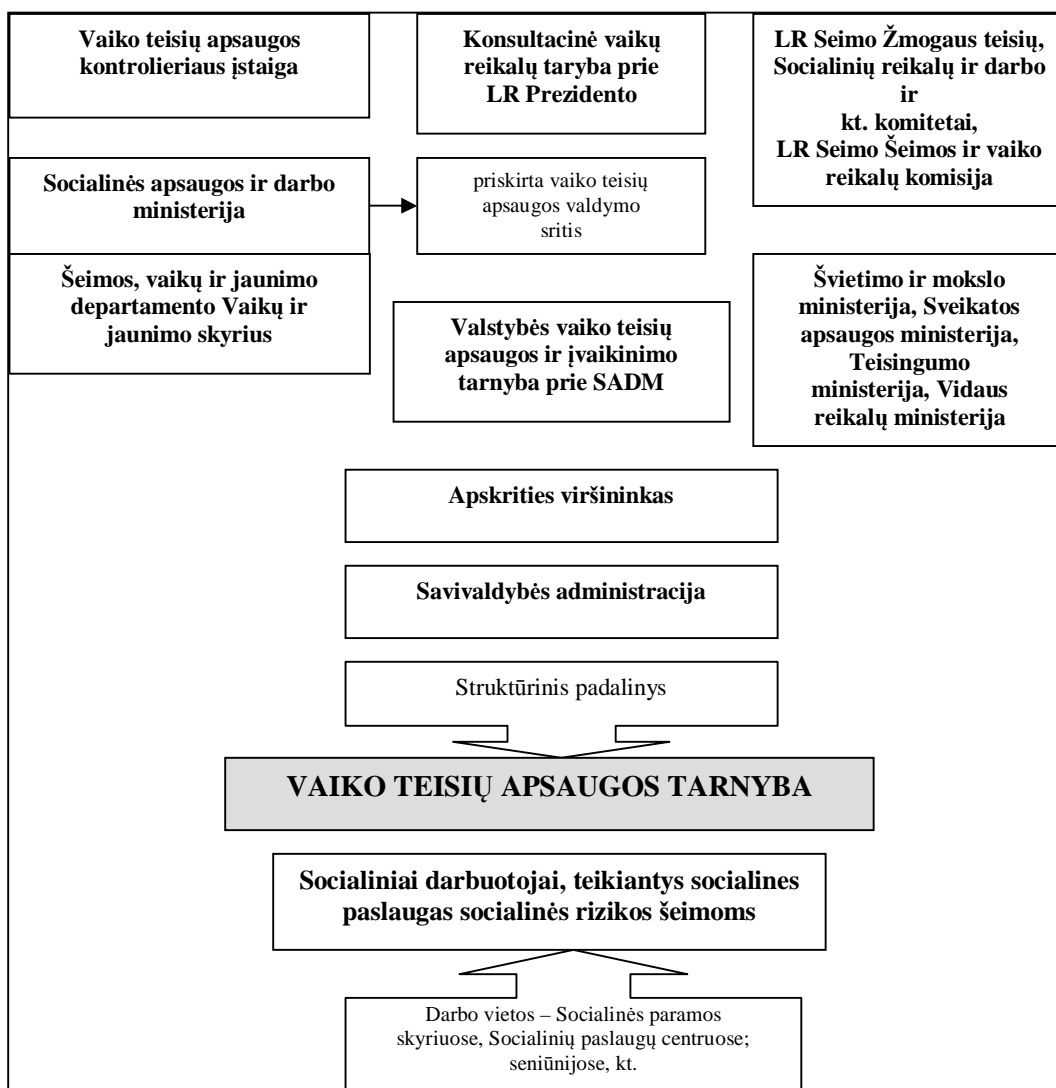
1. 2. Vaiko teisių apsaugos specialistams keliami reikalavimai

1. 2. 1. Vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos

Pradžioje tikslinga pažymėti, kad vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvos Respublikoje užtikrina (Žin., 1996-04-12, Nr. 33-807):

- valstybė ir jos institucijos;
- vietos savivaldos institucijos;
- visuomeninės organizacijos, kurių veikla susijusi su vaiko teisių apsauga.

4 paveiksle pateikia LR Vaiko teisių apsaugos sistemos schema.

4 pav. LR Vaiko teisių apsaugos sistemos schema

Šaltinis: sudaryta autorės pagal: Valstybinio audito ataskaita „Vaiko teisių apsaugos vykdymas“, 2008 m. sausio 22 d. Nr. VA-P-30-17-2, Vilnius. [žiūrėta 2009-04-05]. Prieiga per internetą: http://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitu_paiska1.php.

Vaiko teisių apsaugą savivaldybėse garantuoja atitinkamos savivaldybių tarybos, vietos savivaldos vykdomosios institucijos, vaiko teisių apsaugos institucijos (tarnybos), policijos nepilnamečių (jaunimo) reikalų inspektoriai, taip pat mokyklos ir kitos institucijos, kurios rengia ir įgyvendina vaiko teisių apsaugos, vaikų teisės pažeidimų prevencijos priemones. Vaiko teisių apsaugos tarnyba savivaldybės teritorijoje įgyvendina pagrindines Jungtinių Tautų Organizacijos 1989 metų Vaiko teisių konvencijos nuostatas, vykdo vaiko teisių apsaugą, įstatymų nustatyta tvarka gina vaiko teises ir teisėtus interesus, organizuoja ir prižiūri be tėvų globos likusių vaikų globą (rūpybą) (Žin., 1996-04-12, Nr. 33-807).

Vaiko teisių apsaugos skyrius (tarnyba), vykdydama jai pavestus uždavinius, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atlieka šias funkcijas (žr. 2 lentelė):

2 lentelė

Vaiko teisių apsaugos skyriaus (tarnybos) veiklai keliami uždaviniai ir funkcijos

VTAT VEIKLAI KELIAMI UŽDAVINIAI	FUNKCIJOS
<p>✓ Užtikrinti vaiko teisių apsaugą ir šią apsaugą reglamentuojančių įstatymų bei kitų teisės aktų įgyvendinimą ir priežiūrą.</p>	<p>1) vykdo vaiko teisių apsaugą; 2) išduoda teisės aktų nustatyta tvarka dokumentus dėl vaiko laikino išvykimo į užsienio valstybes; 3) duoda sutikimą rūpintojui gyventi skyrium nuo rūpinamo nepilnamečio, sulaukusio 16 metų; 4) išduoda teisės aktų nustatyta tvarka tarpininkavimo dokumentus dėl prašymo išduoti (pakeisti) asmens tapatybės kortelę Lietuvos Respublikos piliečiui iki 16 metų arba pasą Lietuvos Respublikos piliečiui iki 18 metų.</p>
<p>✓ Rengti ir įgyvendinti priemones vaiko teisių apsaugai ir jo teisių pažeidimų prevencijai gerinti.</p>	<p>1) organizuoja prevencinį darbą su tėvais (kitais vaiko atstovais pagal įstatymą); 2) konsultuoja tėvus, mokytojus, auklėtojus ir pačius vaikus jų teisių apsaugos, globos (rūpybos), įvaikinimo ir teisės pažeidimų prevencijos klausimais; 3) teikia pagal savo kompetenciją metodinę paramą savivaldybės įstaigų, susijusių su vaiko teisių apsauga, darbuotojams.</p>
<p>✓ Ginti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka vaiko teises šeimoje, globėjų (rūpintojų) ir įtėvių šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybės institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigtose vaikų globos įstaigose ir kartu su vaiko tėvais (itėviais), globėjais (rūpintojais), įstaigų darbuotojais šalinti aplinkybes, dėl kurių pažeidžiamos vaiko teises.</p>	<p>1) kreipiasi į atitinkamas teisėsaugos institucijas, kad asmenims, keliantiems grėsmę vaiko saugumui ir sveikatai, įstatymų nustatyta tvarka būtų taikomos civilinės, administracinės ar baudžiamosios poveikio priemonės; 2) kaupia pranešimus apie smurtą patyrusius vaikus, organizuoja pagalbą smurtą patyrusiems vaikams.</p>

VTAT VEIKLAI KELIAMI UŽDAVINIAI	FUNKCIJOS
<p>✓ Atstovauti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka vaiko teisėms ir jo teisėtiems interesams teismuose.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) dalyvauti sprendžiant klausimą dėl santuokos pripažinimo negaliojančia, kai vienas ar abu sutuoktiniai yra nepilnamečiai, ir pateikti išvadą, ar tai nepažeis šių asmenų ir jų vaikų teisių bei interesų; 2) dalyvauti sprendžiant klausimą dėl sutuoktinių, turinčių bendrų nepilnamečių vaikų, gyvenimo skyrium ir pateikti išvadą, ar nebus pažeistos vaikų teisės; 3) dalyvauti nagrinėjant ginčą dėl vaiko ir ištyrusi šeimos aplinkos sąlygas pateikti išvadą dėl šio ginčo; 4) dalyvauti nagrinėjant pareiškimą dėl nepilnamečio pripažinimo visiškai veiksniu (emancipuotu) ir pateikti išvadą dėl nepilnamečio pripažinimo visiškai veiksniu (emancipuotu); 5) dalyvauti nagrinėjant ginčą dėl tėvų valdžios apribojimo ir ištyrusi šeimos gyvenimo sąlygas pateikti išvadą dėl šio ginčo; 6) dalyvauti sprendžiant klausimą dėl santuokinio amžiaus sumažinimo ir pateikti išvadą, ar tikslinga sumažinti santuokinį amžių, ar tai atitinka nepilnamečio interesus; 7) dalyvauti nagrinėjant tėvystės (motinystės) nuginčijimo klausimą; 8) dalyvauti įstatymų nustatyta tvarka nepilnamečio liudytojo, nukentėjusiojo, įtariamojo ar kaltinamojo apklausoje; 9) vykdyti kitus teismų pavedimus, susijusius su vaiko teisių apsauga.
<p>✓ Organizuoti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka be tėvų globos likusių vaikų globą (rūpybą) šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybės institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų globos įstaigose.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) organizuoja asmens, norinčio tapti likusio be tėvų globos vaiko globėju (rūpintoju), pasirengimą globoti (rūpintis); 2) atlieka pasirengimo būti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą, priima sprendimą dėl fizinio arba juridinio asmens tinkamumo skirti vaiko globėju (rūpintoju); 3) organizuoja likusio be tėvų globos vaiko laikinąją ir nuolatinę globą (rūpybą); 4) atlieka vaikų laikinosios ir nuolatinės globos (rūpybos) priežiūrą šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybės institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigtose vaikų globos įstaigose; 5) nustato vaikus, kuriems reikia globos (rūpybos), užtikrina šių vaikų, taip pat šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybės institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigtose vaikų globos įstaigose globojamų (rūpinamų) vaikų apskaitą.
<p>✓ Organizuoti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka įvaikinimą.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) kaupia ir sistemina informaciją apie savivaldybėje esančius vaikus, kurie įstatymų nustatyta tvarka gali būti įvaikinami, ir asmenis, kurie nori įvaikinti; 2) teikia įvaikinimo tarnybai informaciją apie savivaldybės teritorijoje esančius galimus įvaikinti vaikus ir asmenis, kurie nori įvaikinti; 3) atlieka kitus įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarkoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. 1422 (Žin., 2002, Nr. 90-3856), nustatytus veiksmus.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal: LR Vyriausybės 2002 m. gruodžio 17 d. nutarimas Nr.1983 „Dėl bendrųjų vaiko teisių apsaugos tarnybų nuostatų patvirtinimo“ // Žin., 2002, Nr. 120-5415.

Vadinasi, Vaiko teisių apsaugos tarnybos veikla neatsiejama nuo vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių LR teisės aktų įgyvendinimo, teisinės veiklos, kuri neįmanoma be specialistų teisinių kompetencijų.

Be to, vaiko teisių apsaugos specialistams keliama reikalavimai neatsiejami nuo LR teisės aktų, kuriais savo veikloje vadovaujasi savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriai (tarnybos). (žr. 3 lentelė).

3 lentelė

LR teisės aktai, kuriais vadovaujasi savivaldybių VTAT	
LR TEISĖS AKTAS	PASKIRTIS
<i>Lietuvos Respublikos Konstitucija</i> (Žin., 1992, Nr. 32-1014; 1996, Nr. 64-1501; 1996, Nr. 122-2863).	Tai svarbiausias šalies teisinis aktas, turintis viršenybę prieš kitus teisinius aktus.
<i>Jungtinių Tautų Organizacijos 1989 metų Vaiko teisių konvencija</i> (Žin., 1995, Nr. 60-1501), kt. LR tarptautinių sutarčių.	Tai tarptautinė sutartis, nustatanti civilines, politines, ekonomines, socialines ir kultūrines vaikų teises).
<i>Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas</i> (Žin., 2000, Nr. 74-2262).	Reglamentuoja civilinius santykius: asmenų turtinius santykius ir su šiais santykiais susijusius asmeninius neturtinius santykius, taip pat šeimos santykius, kitokius asmeninius neturtinius santykius, darbo santykius, kiek jų nereglamentuoja specialūs įstatymai.
<i>Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas</i> (Žin., 1996, Nr. 33-807).	Šio įstatymo paskirtis - gerinti vaikų teisinę apsaugą šalyje, nustatant suderintus su LR Konstitucija ir tarptautinės teisės normomis bei principais vaiko teisių ir laisvių gynimo pagrindus.
<i>Vaiko globos organizavimo nuostatai</i> (Žin., 2002, Nr. 35-1275).	Šie nuostatai reglamentuoja bendruosius Lietuvos Respublikos teritorijoje likusio be tėvų globos vaiko globos (rūpybos) organizavimo principus, vaiko globėjo (rūpintojo) pirminės atrankos, pasirengimo, skyrimo, atleidimo arba nušalinimo nuo pareigų, vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ir pasibaigimo tvarką.
<i>Šeimynų nuostatai</i> (Žin., 2002, Nr. 70-2888).	Šie nuostatai reglamentuoja šeimynų steigimo, vaikų apgyvendinimo šeimynose, šeimynų finansavimo, likvidavimo ir šeimynų gyvenamosios vietos keitimo tvarką.
<i>Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai</i> (Žin., 2002, Nr. 68-2798), kt. teisės aktai.	Reglamentuoja LR teritorijoje likusio be tėvų globos vaiko laikinosios globos (rūpybos) skubaus ir planuoto nustatymo, vaiko laikinosios globos (rūpybos) tėvų prašymu nustatymo, vaiko laikinosios globos (rūpybos) vykdymo, vaiko laikinosios globos (rūpybos) vietos ir vaiko globėjo (rūpintojo) keitimo ir vaiko laikinosios globos (rūpybos) priežiūros tvarką bei vaiko grąžinimą tėvams.

Šaltinis: sudaryta autorės

Vaiko teisių apsaugos tarnyboje gali būti šios pareigybės (Žin., 2002, Nr. 120-5415):

- tarnybos vedėjo;
- vedėjo pavaduotojo;
- vyriausiojo specialisto;

- vyresniojo specialisto;
- specialisto;
- kitos.

Tarnybos vedėjas organizuoja tarnybos darbą pagal funkcinį ir teritorinį veiklos principą; atsako už tarnybos veiklą; veikia tarnybos vardu, atstovauja jai valstybės ir savivaldybės institucijose bei įstaigose, nevyriausybinėse institucijose ir organizacijose, teismuose.

Vaiko teisių apsaugos skyriai(tarnybos) pagal savo kompetenciją bendradarbiauja su LR ministerijomis, LR vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, teismais, prokuratūra, Statistikos departamentu prie LR Vyriausybės, Įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kitomis valstybės ir savivaldybės institucijomis bei įstaigomis, nevyriausybinėmis institucijomis ir organizacijomis, kurios rūpinasi vaiko teisių apsauga.

1. 2. 2. Kompetencijos, reikalingos darbui vaiko teisių apsaugos skyriuje (tarnyboje)

Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) specialistams būtina nuolat kelti kvalifikaciją, tobulėti, ugdyti gebėjimus teisingai ir objektyviai įvertinti vaiko, šeimos padėtį. Darbui šioje srityje reikalinga įvairių kompetencijų (vadybinės, mokymosi mokyti, komunikavimo, teisinės, socialinės) visuma.

Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą (ES), keliami ir nauji reikalavimai tradicinei *vadybinės kompetencijos* sampratai. Vadovai yra tie žmonės, nuo kurių priklauso organizacijų ateitis, nuo kompetentingų jų sprendimų – visos organizacijos ir su ja susijusių subjektų sėkmė. Šiuo laikotarpiu pagrindiniai organizacijos plėtros išteklių – žinios ir intelektualusis kapitalas. Tai suvokdamos organizacijos ieško kompetentingų vadovų ir darbuotojų bei siekia ugdyti esamų vadovų kompetenciją (Petkevičiūtė, Kaminskytė, 2003, p. 65).

Remiantis R.S. Mansiels (2000), vadybinė kompetencija - disponavimas reikalingomis vadybinėmis žiniomis bei sugebėjimas jas pritaikyti praktikoje. Ši kompetencija priklauso nuo asmeninių savybių, požiūrio bei patirties.

Vadybinės kompetencijos samprata plačiai nagrinėta mokslinėje literatūroje, kur galima skirti du požiūrius (Petkevičiūtė, Kaminskytė, 2003, p. 78):

- *Funkciniu analitiniu požiūriu*, kurio laikosi Jungtinės Karalystės mokslininkai, vadybinę kompetenciją parodo veiklos rezultatai; ji išreiškiama darbo paskirties, tikslo terminais ir darbo atlikimo standartais, kuriuos norima pasiekti.
- *Asmeninių charakteristikų požiūriu*, kuriuo remiasi JAV mokslininkai, vadybinė kompetencija apibrėžiama asmens charakteristikomis, bruožais, žiniomis, įgūdžiais,

požiūriais ir motyvais. Čia akcentuojamos individo savybės, kurios priežastiniais ryšiais susijusios su rezultatyviu darbo atlikimu.

Pasak S. Puškoriaus (2000), naujosios viešosios vadybos principai leidžia išskirti šiuos vadybinę kompetenciją nusakančius gebėjimus:

- lyderiauti;
- dirbti komandoje;
- vesti derybas;
- spręsti konfliktines situacijas;
- vesti susirinkimus pirmininkauti darbo grupėse;
- koordinuoti organizacijos ar organizacinio vieneto, grupės veiklą;
- strategiškai mąstyti ir priimti sprendimus ir kt.

R. Lindsay ir P. Stuart (1997) (cit. Petkevičiūtė, Kaminskytė, 2003, p. 76) nuomone, vadybinė kompetencija priklauso nuo organizacijos kompetencijos, kadangi vadovai veikia joje. Organizacijos kompetenciją lemia egzistuojanti organizacijos kultūra ir aplinka.

Kadangi egzistuoja nemažai požiūrių į vadybinę kompetenciją, nemažai tyrinėtojų (Lindsay, Stuart, 1997; McCredie, Shackleton, 2000; Tett ir kt., 2000), ieškodami optimalaus modelio, siekia apibendrinti anksčiau sukurtus modelius, analizuodami pirmtakų darbus ir taikydami savas metodikas. H. McCredie ir V. Shackleton (2000), susiedami įvairius darbus vadybinės kompetencijos tematika, išskyrė vadybines kompetencijas į vieną hipotetinį modelį (cit. Petkevičiūtė, Kaminskytė, 2003, p. 70) (žr. 4 lentelė).

4 lentelė

H. McCredie ir V. Shackleton hipotetinis vadybinės kompetencijos modelis

KOMPETENCIJOS BLOKAI	KOMPETENCIJOS
<i>Orientacija į rezultatą</i>	Laimėjimai Energija Iniciatyva Kontrolė Polinkis veikti
<i>Intelektualiniai sugebėjimai</i>	Analizė Platus pomėgiai
<i>Tarpasmeniniai sugebėjimai</i>	Direktyvumas Santykių plėtotė
<i>Lankstumas ir prisitaikymas</i>	Integralumas Pasitikėjimas savo jėgomis Emocinis ramumas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Petkevičiūtė N., Kaminskytė E. Vadybinė kompetencija: teorija ir praktika // Pinigų studijos, 2003, Nr. 1, p. 70.

Taigi vadybinė kompetencija įvairiai apibūdina asmenį: savybėmis, bruožais, žiniomis, įgūdžiais, motyvais bei pan. ir priežastiniais ryšiais sieja su pranašesniu vadybinio darbo atlikimu.

Kita darbuvi vaiko teisių apsaugos skyriuje reikalinga kompetencija – *komunikacinė*. Pastebėtina, kad šio skyriaus specialistas privalo mokėti laisvai ir sklandžiai reikšti mintis, jausmus, nuomonę, tiksliai perduoti informaciją, kalbėti patekęs į įvairias situacijas, kurti įvairių tipų ir skirtingos paskirties tekstus.

Žodis *komunikacija* (lot. *communicatio*, -onis (*communico*)) reiškia kvalifikuotai bendrauti (žodžiu, raštu). Gebėjimai komunikuoti – tai vidinis motyvuotas aktyvumas, nuolatinės jo paieškos operatyviai sprendžiant išskylančias bendravimo metu problemas (Šernas, 2006, p. 51).

Kaip teigia V. Šernas (2006), tam tikras komunikacines kompetencijas individas gali įgyti, jei bus sukurti gebėjimai, svarbūs autonominiam šios kalbos mokymuisi, metakognityviniam kalbinės veiklos apmąstymui. Autorius pateikia keletą sąlygų, nuo kurių priklauso galimybė išugdyti tam tikrą komunikacinę kompetenciją (Šernas, 2006, p. 55):

- individo gabumai kalboms;
- reikiamos sąmoningos ar nesąmoningos autonominės kalbinės veiklos nuostatos susidarymo lygis;
- nuolatinės pratybos, padedančios įprasminti taisyklingą, savarankišką kalbinę veiklą;
- privalu užtikrinti individo nuolatinę žodyno plėtrą. Vienos pamokos ar akademinės valandos žodžių kiekis priklauso nuo besimokančiojo galimybių juos visapusiškai išmokti, atsižvelgiant į šių žodžių prasmės sutapimus ar skirtumus įvairiose kalbose, kurias individas geriau ar blogiau moka, šių žodžių sunkumą besimokančiajam.

Subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją, socialinės, edukacinės ir teisinės kompetencijos apraše (Žin., 2006-01-05, Nr. 2-27) nurodyta, kad komunikacinė kompetencija:

- 1) gebėjimas konceptualiai reikšti mintis naudojant įvairias komunikacines priemones skirtingomis socialinio gyvenimo situacijomis, profesinėje veikloje, asmeninėje bei visuomeninėje aplinkoje;
- 2) gebėjimas kurti, vartoti ir perduoti informaciją, atlikti savo profesinės veiklos stebėseną (planuoti, vertinti ir tobulinti);
- 3) gebėjimas savo žinias ir idėjas derinti su kitų žiniomis, idėjomis, siekiant sąveikos.

LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakyme „Dėl darbo su socialinės rizikos šeimomis metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr.9-254) teigiama, kad vaiko teisių apsaugos tarnybos darbuotojui, siekiant užmegzti efektyvų kontaktą su šeima ar/ir vaiku, kas vėliau jam padės konstruktyviai bendradarbiauti, būtina turėti:

- ▼ *efektyvus bendravimo įgūdžius*: empatišką priėmimą - sugebėjimą suprasti, ką kitas žmogus jaučia, ir tuos jausmus priimti; besąlyginę pozityvią pagarbą - priimti žmogų be kritinio vertinimo; nuoširdumą - prisistatant, išreiškiant susirūpinimą visa šeima ir kiekvienu jos nariu atskirai; tikslų ir laukimų aiškumą – nebendradarbiavimo dažna

priežastis yra aiškių tikslų nebuvimas arba nerealistiški laukimai. Tikslai turi būti aiškūs ir konkretūs, apibrėžti aiškiai nusakomais veiksmais; aktyvų klausymą – savo kūnu ir žodžiais parodant, kad jums tikrai įdomu, ką kitas žmogus sako; gebėjimą spręsti problemas ar valdyti krizę;

- ▼ *žinias apie vaikų vystymosi amžiaus tarpsnių ypatumus*: skirtingo amžiaus vaikų sugebėjimą suprasti ryšius ir pasekmes, žodžiais išreikšti patirtį, veikti savarankiškai; vaiko - suaugusiojo santykių ypatumus (pvz., smurtą patyręs vaikas gali nepasitikėti jokiais suaugusiais žmonėmis, tvirkinamas vaikas gali bandyti atkartoti seksualizuotą patirtį, vaikai gali bijoti oficialių asmenų, nes jie išardys šeimą ir t.t.); temperamentų skirtumai.

Šiuolaikiniam specialistui, kaip teigia R. Laužackas ir kt. (2005), viena esminių kompetencijų - komunikacinė kompetencija užsienio kalbos aspektu. Šią kompetenciją sudaro kelios subkompetencijos. Tarpkultūriniam bendradarbiavimui plėtoti svarbi sociolingvistinė kompetencija, kuri suteikia galimybę individui pritaikyti įgytas kalbos žinias naujose kalbinėse situacijose.

Socialinė kompetencija - asmens gebėjimas užmegzti kontaktus ir bendrauti su kitais tam tikrame socialiniame kontekste tam tikrais būdais, kurie socialiai priimtini ir naudingi (Kyburienė, 2006, p. 35).

Įvairūs autoriai, apibūdindami socialinę kompetenciją, išskiria tokius asmens gebėjimus (Kyburienė, 2006, p. 36):

- gebėjimą užmegzti kontaktus ir bendrauti su kitais tam tikrame socialiniame kontekste tam tikrais būdais, kurie socialiai priimtini ir naudingi (Combs M.L., Slaby D.A., 1977; Foster S. L., Ritchey W. L., 1979);
- efektyviai veikti jam įprastoje aplinkoje (Dodge K.A., Pettit G.S., Mclasley C. L., Brown M.M., 1987);
- reaguoti į įvairias gyvenimo situacijas ir jų pokyčius atitinkamai koreguojant savo planus, laikantis kultūrinio gyvenimo normų (Lekavičienė R., 2000).

Šių socialinės kompetencijos sąvokų įvairovė rodo, kad jos neprieštarauja viena kitai, o viena kitą papildo.

Subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją, socialinės, edukacinės ir teisinės kompetencijos apraše (Žin., 2006-01-05, Nr. 2-27) pažymima, kad socialinės kompetencijos - subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją, žinios, gebėjimai ir kitos asmens savybės, sąlygojančios sėkmingą veiklą vykdant vaikų ir jaunimo socializaciją.

Išskirtinos šios socialinės kompetencijos, reikalingos darbui vaiko teisių apsaugos skyriuje (tarnyboje), (žr. 5 lentelė).

Socialinės kompetencijos, reikalingos darbui vaiko teisių apsaugos skyriuje

Eil. Nr.	KOMPETENCIJOS	APIBŪDINIMAS
1.	<i>Savęs pažinimo ir saviugdų kompetencija</i>	- gebėjimas apibrėžti savo socialinius poreikius ir vaidmenis institucijoje/ bendruomenėje; - gebėjimas parinkti adekvačias priemones socialiniams poreikiams institucijoje įgyvendinti; - gebėjimas tirti ir analizuoti socialinę aplinką; - gebėjimas apmąstyti įgytas žinias, permąstant savo turimas vertybes bei jas plėtojant socialinėje edukacinėje veikloje.
2.	<i>Socializacijos problemų įvertinimo kompetencija</i>	- gebėjimas prognozuoti socialines problemas: išsiaiškinti ir analizuoti priežastis, sukeliančias vaikų ir jaunimo socializacijos problemas, nustatyti paramos poreikį.
3.	<i>Socialinės pedagoginės, psichologinės, informacinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos vaikams ir jaunimui užtikrinimo kompetencija</i>	- vadovautis socialinės pedagoginės, psichologinės, informacinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos veiklos principais; - individualios ir grupinės pagalbos programų sudarymas ir įgyvendinimas.
4.	<i>Komandinio darbo kompetencija</i>	- komandinio darbo išmanymas; - gebėjimas derinti pagalbos ugdytiniams veiksmus; - gebėjimas keistis informacija su įvairiomis institucijomis; - gebėjimas bendradarbiauti su savo bendruomenės nariais įgyvendinant įvairias socialines programas.
5.	<i>Sociokultūrinė kompetencija</i>	- gebėjimas atlikti konsultanto, tarpininko, patarėjo vaidmenį tarp šeimos ir ugdytinių, šeimos ir institucijos, mokinių ir mokytojų; - gebėjimas atpažinti vietos bendruomenės socialinius - kultūrinius ypatumus; - gebėjimas taikyti sociokultūrinio darbo bendruomenėje principus.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją, socialinės, edukacinės ir teisinės kompetencijos aprašo patvirtinimo“, priimtas 2005 m. gruodžio 23 d. Nr. ISAK- 2636, Vilnius // Žin., 2006-01-05, Nr. 2-27.

Mokymosi mokytis kompetencija, remiantis V.J. Pūkevičiūte (2007), apima motyvuotą, savo paties mokymosi procesą reguliuojančią, kreipiančią į visą gyvenimą trunkančią mokymosi veiklą. Mokymosi kompetencijos samprata įvairiuose šaltiniuose pateikiama panašiai, pvz., gebėjimas ir parengtis, savarankiškai arba drauge su kitais suprasti, įvertinti ir paversti mąstymo struktūromis informaciją apie reiškinius ir jų ryšius; mokymosi forma, kurią individas priklausomai nuo mokymosi motyvacijos rūšie pats nusistato arba pasitelkia į pagalbą įvairias savivados priemones ir pats kontroliuoja mokymosi eigą; gebėjimas ir parengtis pradėti ir baigti mokymosi procesą, valdyti laiko ir informacijos išteklius, organizuoti, apmąstyti savo paties mokymąsi ir mokymosi poreikius, įveikti kliūtis.

Pasak R. Lekavičienės (2001), mokėjimo mokytis kompetencija apima mokymosi kaip vertingo ir visą gyvenimą trunkančio proceso sampratą, mokėjimą kelti ir įgyvendinti mokymosi tikslus bei būti atsakingam už savo mokymosi rezultatus. Taigi mokymasis mokytis apima šiuos esminius aspektus:

- ∅ savo paties mokymosi proceso organizavimą;
- ∅ jo valdymą;
- ∅ mokymosi veiklos ir savo paties kontrolę bei vertinimą, grindžiamus žiniomis, įgūdžiais, gebėjimais ir realizuojamus remiantis teigiamomis nuostatomis.

1. 3. Teisinių kompetencijų raiška vaiko teisių apsaugos specialistų darbe

Teisinės kompetencijos - subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją žinios, gebėjimai ir kitos asmens savybės, sąlygojančios sėkmingą vaiko teisių apsaugą švietimo įstaigoje (Žin., 2006-01-05, Nr. 2-27).

Subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją, socialinės, edukacinės ir teisinės kompetencijos apraše (Žin., 2006-01-05, Nr. 2-27) nurodytos šios teisinės kompetencijos:

- ✓ *Vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo kompetencija:*
 - žinojimas ir praktinis taikymas pagrindinių LR įstatymų, kitų teisės aktų, susijusių su vaiko teisių apsaugos teisiniu reguliavimu;
 - gebėjimas atpažinti teorines ir praktines problemas vaiko teisių apsaugos srityje bei surasti formas ir metodus šioms problemoms spręsti.
- ✓ *Prevencinės veiklos vaiko teisių apsaugos klausimais organizavimo kompetencija:* gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniams jų teisių apsaugos, globos (rūpybos), įvaikinimo ir teisės pažeidimų prevencijos klausimais.
- ✓ *Vaiko atstovavimo teismuose kompetencija:*
 - gebėjimas atstovauti civilinėse bylose ir naudoti civilinio kodekso teisinius terminus;
 - gebėjimas atstovauti baudžiamosiose bylose ir naudoti baudžiamojo kodekso terminus;
 - gebėjimas atstovauti administracinėse bylose ir naudoti administracinio teisės pažeidimų kodekso terminus.
- ✓ *Suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklos koordinavimo kompetencija:* gebėjimas rengti pagal savo kompetenciją atitinkamoms valstybės ir savivaldybių institucijoms bei įstaigoms pasiūlymus dėl vaiko teisių apsaugos ir teisės pažeidimų prevencijos gerinimo.

Teisinių kompetencijų svarbą vaiko teisių apsaugos specialistų darbe parodo ir LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (Žin., 1996-04-12, Nr. 33-807) pateikti teiginiai, iš kurių

akivaizdu, kad vaikų teisių klausimai sprendžiami remiantis teoriniu ir praktiniu LR teisės aktų taikymu bei dalyvaujant teismuose (žr. 6 lentelė).

6 lentelė

Teisinių kompetencijų raiška užtikrinat vaiko teises

KATEGORIJA	TEIGINIAI
Žinojimas ir praktinis taikymas įstatymų, kt. teisės aktų, nustatančių vaiko teises ir jų apsaugą.	<ul style="list-style-type: none"> • Vaiko teises bei laisves ir jų apsaugą nustato Lietuvos Respublikos Konstitucija, šis ir kiti įstatymai bei teisės aktai. • Vaikas turi teisę į nuosavybę, kurią saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija, šis ir kiti įstatymai. • Vaiko turtines teises, jų įgijimą ir įgyvendinimą reglamentuoja Civilinis, Santuokos ir šeimos kodeksai, kiti įstatymai bei teisės aktai.
Atstovavimas teismuose	<ul style="list-style-type: none"> • Atliekant procesinius veiksmus bylose, kuriose vaikas yra įtariamas padaręs nusikaltimą, būtinas gynėjo dalyvavimas. Įstatymo numatytais atvejais taip pat privalo dalyvauti tėvai ar kiti teisėti vaiko atstovai, pedagogas bei vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas.
Vaiko turtinių teisių užtikrinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikui nuosavybės teise priklausančiu turtu tėvai ar kiti teisėti vaiko atstovai gali disponuoti tik turėdami vaiko teisių apsaugos institucijos išvadą, kad tokie sandoriai neprieštarauja vaiko interesams.
Tėvų (kitų teisėtų vaiko atstovų) atsakomybės vertinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Jeigu tėvas (motina) arba kitas teisėtas vaiko atstovas pažeidžia vaiko teises, žiauriai elgiasi su juo arba kitaip piktnaudžiauja savo teisėmis (pareigomis), pats vaikas ir kiti asmenys turi teisę kreiptis pagalbos į vaiko teisių apsaugos, teisėsaugos ar kitą instituciją, kuri privalo imtis įstatymų nustatytų priemonių. • Kai tėvai (tėvas, motina) arba kitas teisėtas vaiko atstovas smurtaudamas arba kitaip sukeldamas pavojų vaikui piktnaudžiauja tėvų valdžia ir dėl to kyla reali grėsmė vaiko sveikatai ar gyvybei, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija arba valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija kartu su policija nedelsdama paima vaiką iš tėvų arba kitų teisėtų vaiko atstovų ir perduoda jį globoti (rūpintis) Civilinio kodekso nustatyta tvarka. • Paėmusi vaiką, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija apie tai nedelsdama praneša vaiko tėvams ar kitiems teisėtiems jo atstovams.
Praktinių teisinių žinių taikymas reaguojant ir atpažįstant problemas	<ul style="list-style-type: none"> • Valstybės bei savivaldybių darbuotojai, atsakingi už vaiko auklėjimą ir priežiūrą, privalo nedelsiant informuoti kompetentingas institucijas apie jiems žinomus vaiko teisių pažeidimus. • Fiziniai ir juridiniai asmenys, neteisėtai trukdantys vaikui naudotis savo teisėmis bei laisvėmis ar kitaip pažeidžiantys vaiko teises, atsako įstatymų nustatyta tvarka.

Saltinis: sudaryta autorės pagal: LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, priimtas 1996 m. kovo 14 d., Nr. I-1234, Vilnius // Žin., 1996-04-12, Nr. 33-807.

Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) specialistų teisinių kompetencijų raiška atsispindi analizuojant LR civilinį kodeksą (Žin., 2000, Nr. 74-2262) - vieną iš LR teisės aktų, kuriuo vadovaujamosi siekiant užtikrinti vaiko teises. Kaip minėta, šis aktas reglamentuoja civilinius santykius: asmenų turtinius santykius ir su šiais santykiais susijusius asmeninius neturtinius santykius, taip pat šeimos santykius, kitokius asmeninius neturtinius santykius, darbo santykius, kiek jų nereglamentuoja specialūs įstatymai. Šiame Kodekse galima išskirti atskirus straipsnius, kuriose akcentuojama VTAT darbuotojų veikla atstovaujant vaiką teisme (žr. 7 lentelė).

VTAT specialistų teisinių kompetencijų raiška veikloje, apibrėžtoje LR civiliniame kodekse

KATEGORIJA	STRAIPSNIS	TEIGINIAI
<i>Išvadų teikimas</i>	LR CK 3.14 str. 5 d.	VTAT teikia išvadą dėl santuokinio amžiaus sumažinimo tikslingumo ir ar tai atitinka nepilnamečio interesus.
	LR CK 3.48 str.	Teikia išvadą dėl santuokos pripažinimo negaliojančia.
	LR CK 3.80 str.	Teikia išvadą ar sprendžiant sutuoktinių gyvenimo skyrium klausimus nebus pažeistos vaikų teisės.
	LR CK 3.178 str.	Dalyvauja sprendžiant bet kokią su vaiku susijusį ginčą ir teikia išvadą.
	LR CK 3.184 str.	Teikia išvadą dėl neterminuoto/laikino tėvų valdžios apribojimo.
<i>Pareiškimo teikimas</i>	LR CK 3.32	Pagal VTAT pareiškimą teismas gali panaikinti vienam iš sutuoktiniui duotą leidimą atlikti tam tikrus veiksmus, kurių atlikimui reikalingas kito sutuoktinio sutikimas.
	LR CK 3.263 str.	VTAT teikia pareiškimą dėl nuolatinės globos nustatymo.
<i>Prašymo teikimas</i>	LR CK 3.183 str. 1 d.	VTAT paduoda prašymą dėl vaiko atskyrimo nuo tėvo (motinos).
	LR CK 3.182 str. 4 d.	Paduoda prašymą dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų panaikinimo.
	LR CK 3.185 str. 3 d.	Teikia prašymą teismui tikslu nušalinti tėvus nuo vaikų turto tvarkymo, jei pastarieji netinkamai tvarko vaikui priklausantį turtą.
<i>Ieškinio teikimas</i>	LR CK 3.38 str. 2 d.; LR CK 3.38 str. 4 d.	Pagal VTAT ieškinį nepilnamečio santuoka gali būti pripažinta negaliojančia. Taip pat LR CK 3.38 str. 4 d., pagal VTAT ieškinį santuoka pripažįstama negaliojančia, jei nepilnametis nebuvo išreiškęs savo tikrosios valios.
	LR CK 3.139 str. 4 d.	VTAT teikia ieškinį dėl motinystės nustatymo.
	LR CK 3.147 str. 2 d.	VTAT gali pateikti ieškinį dėl tėvystės nustatymo, jei vaiko tėvas to nepadarė pareiškimu arba yra miręs.
	LR CK 3.182 str.	VTAT teikia ieškinį dėl laikino/neterminuoto tėvų valdžios apribojimo.
	LR CK 3.194 str. 1 d.	VTAT teikia ieškinį dėl išlaikymo priteisimo.
	LR CK 3.201 str. 1 d.	VTAT teikia ieškinį dėl išlaikymo padidavimo/sumažinimo.
<i>Dalyvavimas</i>	LR CK 3.153 str.	VTAT dalyvauja, kai nustatoma, ginčijama tėvystė, ką teikia – neregamentuota, praktika rodo, jog teikiame išvadą.
	LR CK 3.164 str.	VTAT imasi priemonių vaikų teisėms užtikrinti, jei tėvai ar globėjai jas pažeidinėja. Kokios tai priemonės įstatymas nedetalizuoja.
	LR CK 3.166 str. 4 d.; LR CK 3.167 str. 3 d.	Registruojant vaiko, kurio tėvai nežinomi, gimimą, vaikui vardą suteikia VTAT. Analogiškai registruojant pavardę.
	LR CK 3.176 str. 1 d.	VTAT įpareigoja tėvus netrukdyti vaikui bendrauti su artimais giminaičiais.
	LR CK 3.178 str.	VTAT dalyvauja sprendžiant bet kokią sus vaiku susijusį ginčą ir teikia išvadą.
	LR CK 3.243 str. 4 d.	VTAT duoda sutikimą rūpintojui gyventi skyrium nuo rūpinamojo, jei pastarajam sukakę 16 m.
	LR CK 3.250 str. 2 d.	VTAT per tris dienas turi užtikrinti vaikui laikiną globą.
	LR CK 3.266 str.	Globą, rūpybą organizuoja VTAT.
	LR CK 3.267 str.	Globą rūpybą prižiūri VTAT.
	LR CK 3.270 str.	VTAT organizuoja ir koordinuoja globėjų pasirengimą globai.
LR CK 3.290 str.	Gimimo registravimas.	

Saltinis: sudaryta autorės pagal: LR civilinis kodeksas // Žin., 2000, Nr. 74-2262.

Teisinių kompetencijų raiška apsispindi ir vertinant vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymą (žr.4 priedą). Vieni iš pagrindinių šias pareigas einančiam valstybės tarnautojui keliamų reikalavimų:

1. Turėti universitetinį teisinį išsilavinimą.
2. Būti susipažinusi su LR Konstitucija, LR Civiliniu kodeksu, LR Civilinio proceso kodeksu, Vyriausybės nutarimais, Valstybės tarnybos, Vietos savivaldos, Vaiko teisių apsaugos pagrindų ir kitais įstatymais, reglamentuojančiais šeimos santykius, Vaiko teisių konvencija, LR tarptautinėmis sutartimis, savivaldybės tarybos sprendimais, mero potvarkiais, administracijos direktoriaus įsakymais, skyriaus nuostatais.
3. Mokėti rengti teisės aktų, sutarčių ir kitokių skyriaus dokumentų projektus, teikti išvadas, pasiūlymus dėl jų tobulinimo.

Vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybei nustatytose funkcijose taip pat atsispindi teisinių kompetencijų poreikis (žr. 8 lentelė):

8 lentelė

Teisinių kompetencijų raiška vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto veikloje

KATEGORIJA	TEIGINIAI
Gebėjimas atstovauti teismuose	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tinkamai atstovauti ir ginti vaikų teises ir teisėtus interesus teismuose, kitose teisėsaugos, valstybės ir savivaldybės institucijose, visuomeninėse įstaigose ir organizacijose. 2. LR civilinio kodekso nustatyta tvarka ir teismų pavedimu rengti ir pateikti teismams išvadas vaiko teisių apsaugos klausimais.
Įsakymų projektų rengimas, teisinė dokumentų priežiūra	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizuoti teisės aktų pažeidimų priežastis vaiko teisių apsaugos srityje ir teikti pasiūlymus dėl teisės aktų tobulinimo, rengti teisės aktų bei jų pakeitimų projektus, teikti išvadas. 2. Rengti savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymų projektus, kitus savivaldybės norminių aktų projektus, susijusius su vaiko teisių apsaugos skyriaus veikla. 3. Rengti sutarčių projektus skyriaus veiklos klausimais. 4. Vykdyti skyriaus parengtų dokumentų teisinę priežiūrą. 5. Analizuoti teismuose nagrinėjamas bylas ir teikti dėl jų išvadas ir pasiūlymus.
Gebėjimas bendradarbiauti su suinteresuotomis institucijomis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bendradarbiauti su įvairiomis valstybės ir savivaldybės institucijomis, kitomis organizacijomis skyriaus veiklos klausimais. 2. Teikti informaciją suinteresuotoms valstybės ir savivaldybės institucijoms apie pažeidžiamas vaiko teises bei interesus ir apie teismuose nagrinėjamas bylas. 3. Įstatymų numatyta tvarka gauti reikalingą informaciją iš kitų įstaigų, seniūnijų, policijos, visų rajono ugdymo įstaigų, kitų rajonų vaiko teisių apsaugos skyrių apie vaikus, jų biologinės šeimos narius, globėjus, giminaičius.
Praktinių teisinių žinių taikymas reaguojant ir atpažįstant problemas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rinkti medžiagą ir rengti ieškinius, pareiškimus, prašymus, skundus teismams, atlikti kitus procesinius veiksmus. 2. Nagrinėti juridinių ir fizinių asmenų prašymus, pareiškimus, pasiūlymus ir skundus vaiko teisių apsaugos klausimais.

Šaltinis: sudaryta autorės

Vadinasi, VTAT dirbantis specialistas turi ne tik būti įgijęs universitetinį teisinį išsilavinimą, išmanyti LR teisės aktus, reglamentuojančius vaiko teisių apsaugą, būti susipažinęs su savivaldybės įsakymais bei sprendimais, bet ir mokėti rengti dokumentų projektus, vykdyti skyriaus parengtų dokumentų teisinę priežiūrą, gebėti atstovauti vaiką teismuose, bendradarbiauti su suinteresuotomis institucijomis.

1. 4. Gerosios patirties sklaida, vertinant vaiko teisių apsaugos specialistų teises kompetencijas

Siekiant tobulinti šalies miestų ir rajonų savivaldybių vaiko teisių apsaugos specialistų teises kompetencijas 2004-2008 metais dalis specialistų galėjo dalyvauti mokymuose, kuriuos rengė Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Šie mokymai vyko įgyvendinant LR Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 18 d. nutarimu patvirtintą Savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų veiklos tobulinimo programą (Žin., 2003-09-24, Nr. 90-4076). Šia programa siekta įvairiapusiškai stiprinti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų veiklą didinant žmogiškuosius išteklius, tobulinant valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, profesinę kompetenciją vaiko teisių apsaugos srityje bei stiprinant tarnybų materialinę bazę. Joje buvo numatyta:

1. Per LR valstybės biudžeto specialią tikslinę dotaciją savivaldybėms, skiriamą vaikų ir jaunimo teisių apsaugos valstybinei (perduotai savivaldybėms) funkcijai įgyvendinti, didinti valstybės tarnautojų skaičių tarnybose ir siekti, kad tarnybų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, darbo krūvis leistų jiems laiku ir kvalifikuotai teikti pagalbą krizėje atsidūrusioms šeimoms ir vaikams. Siūlyti, kad tarnybose būtų įsteigiamos ir teisininkų pareigybės, nes tai leistų užtikrinti kvalifikuotą teisinę pagalbą atstovaujant vaikui ir ginant vaiko teises bei teisėtus jo interesus.
2. Sudaryti galimybes tarnybų valstybės tarnautojams ir darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, nuolat tobulinti profesinę kvalifikaciją ir didinti kompetenciją šiose srityse: nacionalinių ir tarptautinių teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teisių apsaugą, taikymo praktikoje, atstovavimo vaikui, jo teisių ir teisėtų interesų gynimo teismuose, vaiko ir šeimos psichologijos, socialinio darbo, administracinių gebėjimų planuoti ir organizuoti pagalbą vaikui ir šeimai, rengti ilgalaikius strateginius planus vaiko teisių apsaugos klausimais savivaldybės lygmeniu.
3. Vadovaujantis geros praktikos pavyzdžiais, kurti standartizuotą globėjų (rūpintojų) mokymo ir konsultavimo sistemą, kuri įgalintų užtikrinti būsimųjų globėjų (rūpintojų) tinkamą

pasirengimą globoti (rūpinti) vaiką ir sudarytų galimybes vertinti teikiamos globos (rūpybos) paslaugų kokybę.

4. Gerinti tarnybų materialinę bazę ir išplėsti technines galimybes, kad tarnybos galėtų laiku ir kvalifikuotai padėti vaikui ir krizėje atsidūrusiai šeimai, būtų užtikrinamas informacijos apie vaiko teisių apsaugą rinkimas, perdavimas ir grįžtamasis ryšys su kitomis institucijomis.

Įgyvendinant šią programą 2004-2008 metais VTAT darbuotojams rengti kvalifikacijos tobulinimo mokymai šiais klausimais:

- Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos taikymo ir kitais tarptautinės teisės.
- Nacionalinių vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų taikymo praktikoje.
- Vaiko teisinio atstovavimo teismuose ir kitose teisėsaugos institucijose.
- Šeimos ir vaiko psichologijos.
- Socialinio darbo su šeima ir vaikų globos organizavimo.
- Administravimo gebėjimų planuoti bei organizuoti pagalbą vaikui ir šeimai.
- Ugdyimo ir tarpžinybinio bendradarbiavimo savivaldybės ir Vyriausybės lygmeniu.

2007 metais rengtuose seminaruose dalyvavo ir kvalifikacijos kėlimo pažymėjimus įgijo 650 vaiko teisių apsaugos sistemoje dirbantys specialistai (žr. 9 lentelė).

9 lentelė

Seminarai, kuriuose specialistai tobulino darbui vaiko teisių apsaugos sistemoje reikalingas kompetencijas

Eilės Nr.	Seminaro pavadinimas	Seminarų skaičius	Dalyvių ir išduotų kvalifikacijos kėlimo pažymėjimų skaičius
1.	Šeimos teisės normų taikymo praktikoje aktualijos	1	55
2.	Šeimos ir vaiko psichologija	1	55
3.	Socialinis darbas su šeima ir pagalbos vaikui organizavimo ypatumai	4	128
4.	Bendravimo su žiniasklaida ypatumai	4	50
5.	Smurto atvejų prieš vaikus sprendimas ir prevencijos vykdymas	4	105
6.	Vaiko atstovavimo teisme praktiniai aspektai. LR vaikų išlaikymo fondo įstatymo įgyvendinimas	3	134
7.	Darbo su socialinės paramos informacine sistema (SPIS) įgūdžių tobulinimas	5	68
8.	Vaiko teisių apsauga praktikoje. Darbas padidinto streso sąlygomis	1	55
9.	VISO:	23	650

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos medžiagą

Matyti, kad 2007 m. surengti 23 seminarai skirtingomis temomis. Teisinių kompetencijų tobulinimo sityje reikšmingiausiomis galima laikyti šeimos teisės normų taikymo praktikoje,

prevencijos vykdymo, vaiko atstovavimo teisme, LR vaikų išlaikymo fondo įstatymo įgyvendinimo, vaiko teisių apsaugos praktikoje temas.

2008 metais VTAT specialistams organizuoti seminarai šiomis temomis:

1. Šeimos psichologija. Darbas su šeima ir vaiko globa. Globėjų atranka ir vertinimas.
2. Turtiniai santykiai šeimoje
3. Santuokos nutraukimo psichologiniai aspektai
4. Migracija ir vaiko teisių apsauga.
5. Vaiko pilietybė.
6. Vaiko judėjimas Šengeno erdvėje.
7. Vaikų išlaikymo įstatymo įgyvendinimo aktualijos.
8. Darbas su vaikais, patyrusiais seksualinę prievartą.
9. Darbo su socialinės paramos informacine sistema įgūdžių tobulinimas.

Visuose seminaruose paskaitas vedė teisininkai, psichologai, valstybės ir nevyriausybinų institucijų atstovai. Tikimasi, kad įgyvendinus minėtą Savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų veiklos tobulinimo programą (Žin., 2003-09-24, Nr. 90-4076) bus optimizuotas tarnybų darbo krūvis ir atsiras sąlygų laiku ir kvalifikuotai padėti vaikams ir krizėje atsidūrusioms šeimoms. Padidėjus kompetencijai vaiko teisių apsaugos srityje bus geriau atstovaujama vaikui ir ginamos vaiko teisės teismuose bei kitose teisėsaugos institucijose.

2. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ TEISINIŲ KOMPETENCIJŲ RAIŠKOS TYRIMAS

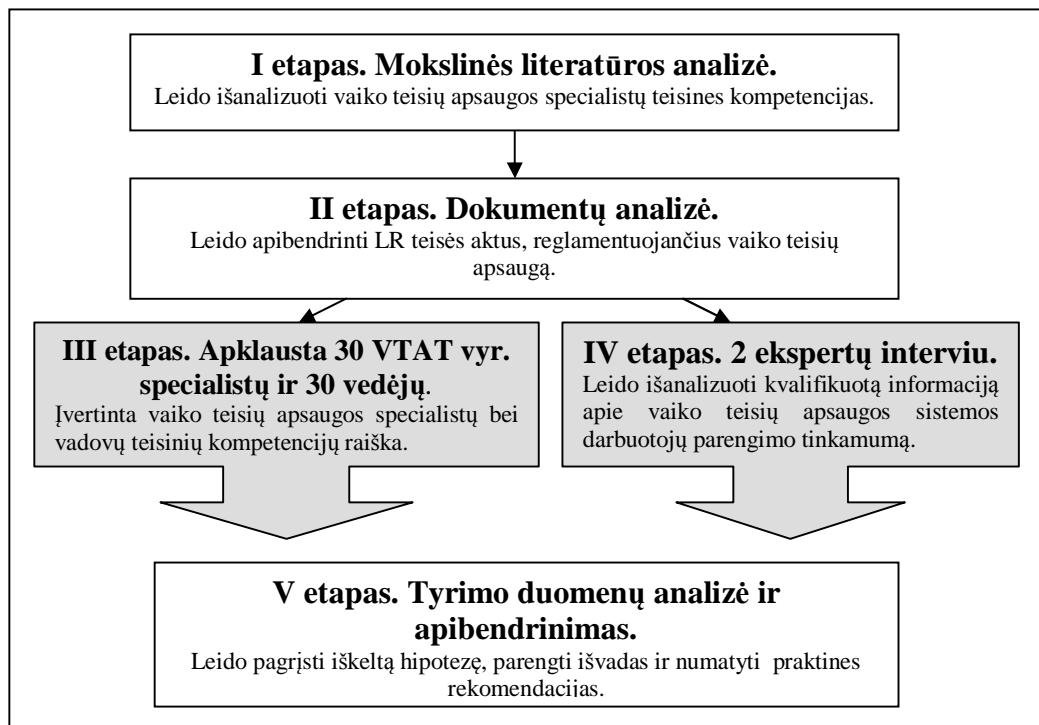
2. 1. Tyrimo metodologija

Tyrimo metodologija remiasi šiomis esminėmis teorijomis, požiūriais ir nuostatomis:

1. *Funkcionaliajia ugdymo teorija*, kur remiamasi asmenybės teorijomis ir žmogaus veiklos sugebėjimais (Laužackas ir kt., 2005).
2. *Sisteminiu požiūriu* į reiškinius, ypač jų tarpusavio sąveiką (Jucevičienė, 1997).
3. *Nuostata į kompetencijas*, kuri apima gebėjimus, turimas žinias, kurios nukreiptos į taikymą konkrečioje situacijoje efektyviai sprendžiant išskylančias problemas (Laužackas, Pukelis, 2000).
4. *Šiuolaikiniu požiūriu*, t.y. postmodernios visuomenės iššūkiais, kurie lemia kitokią žinojimo sandarą (Augustinaitis, 2002). Tai rodo, kad šiandieninei visuomenei reikia visiškai naujų kompetencijų, naujų profesionalumo kriterijų;

2. 2. Tyrimo metodika

Magistro darbo tyrimo dizainas. Tyrimas vyko penkiais pagrindiniais etapais (tyrimo schematinis vaizdas pateikiamas 5 paveiksle):

5 pav. Tyrimo eigos schema

Tyrimo metodai:

- *anketinė apklausa*, kuri leido ištirti vaiko teisių apsaugos skyrių specialistų ir vedėjų teisinių kompetencijų raišką.
- *ekspertų metodas*, leido apibendrinti/įvertinti vaiko teisių politiką formuojančių specialistų nuomones apie vaiko teisių apsaugos skyrių specialistų ir vadovų teisinių kompetencijų būklę ir ateities perspektyvas.

Anketa sudarytas remiantis teorinėje dalyje išnagrinėtais aspektais. VTAT vyr. specialistams skirtą anketą sudaro 24 klausimai, vedėjams – 16 klausimų (žr. 1, 2 priedą). Siekiant įvertinti parengtų anketų kokybę buvo atliktas *žvalgomasis tyrimas*. Pasak A. Valackienės (2004), žvalgomasis tyrimas apima nedideles tyrimo grupes ir yra naudojamas pradiniam nuodugnių tyrimų etape. Žvalgomojo tyrimo metu buvo išdalintos atsitiktiniu būdu penkios anketos vaiko teisių apsaugos specialistams bei vaiko teisių apsaugos skyrių vadovams. Remiantis užpildytų anketų rezultatais buvo atlikti keli pakeitimai, kurie leido respondentams aiškiau suvokti anketos pildymą. Anketą sudaro:

1. *Įžanginė dalis*, kurioje kreipiamasi į respondentą su tikslu dalyvauti tyrime, paaiškinamas šio tyrimo tikslas, pateikiama anketos pildymo instrukcija.
2. *Antrojoje dalyje* klausimai skirti įvertinti sociodemografinius duomenis.
3. *Pagrindinė dalis* - specialistams skirtoje anketoje 9-24 klausimai; vedėjų - 6-16 klausimai, kuriuose pateikiami probleminiai klausimai. Jais siekta išsiaiškinti, ką respondentai mano apie kompetencijų svarbą dirbant VTAT; ar šiandieninis VTAT specialistas turi būti išmanyti teisės dalykus; kokioje veikloje labiausiai tarnybos darbuotojų teisinė kompetencija ir pan. bei įvertinti teisinių kompetencijų ir gebėjimų raišką jų profesinėje veikloje.

Visi anketos klausimai yra svarbūs atliekamam tyrimui, nes padės suformuluoti galutines darbo išvadas, kurios galėtų būti naudingos ir pačių organizacijų, kuriose buvo atliktas tyrimas, vadovams, specialistams bei vaiko teisių apsaugos politiką formuojantiems vadovams.

Prie anketos atsakymų teiginių pateikiama kelių pakopų vertinimo skalė, kurioje išreikštas palinkimas į nepritarimą ir pritarimą bei galimybė išreikšti neutralią nuostatą (pvz., „visiškai nesutinku-nesutinku-nežinau-sutinku-visiškai sutinku“ ir pan.). Respondentams buvo suteikta galimybė pareikšti nenumatytą nuomonę atviruose klausimuose.

Anketą sudaro šios *klausimų rūšys*:

- *Uždari dichotominiai klausimai* – tai klausimai, kuriuose iš dviejų atsakymų prašoma pasirinkti tik vieną, o atsakymų kategorijos aiškiai numatomos.

- *Uždari multichotominiai* – tai klausimai, kuriuose atsakymus reikia parinkti daugiau negu iš dviejų variantų;
- *Atvirieji klausimai* – tai klausimai, kuriuose reikia pasirinkti vieną ar kelis atsakymus, geriausiai atspindinčius respondento nuomonę.

Atsakymai skirstomi į šias rūšis:

- *Dvivariančiai atsakymai* – kai pasirenkamas vienas iš dviejų pasiūlytų uždarų atsakymų;
- *Daugiavariantiniai atsakymai* – kai pasirenkamas vienas ar keli, geriausiai atspindintys respondento nuomonę, atsakymai;
- *Atviri atsakymai* – kai respondentas gali pasirinkti alternatyvas, kurios nebuvo pateiktos uždaruose klausimuose.

Kaip nurodo K. Kardelis (2002), anketinės apklausos metodas yra plačiai paplitęs. Viena vertus, tai gali rodyti metodo patikimumą, o antra vertus, - jo populiarumą dėl tariamo paprastumo, manant, jog nėra nieko lengvesnio, kaip atlikti apklausą. Tačiau tokia pažiūra į šį metodą ir masinis jo taikymas gali sumenkinti jo reikšmę moksliniuose tyrimuose. Manoma, kad tinkamai anketai būdingos tokios pat geros savybės, kaip ir geram įstatymui. Ji yra aiški, nedviprasmiška, patikima. Kartu ji turi skatinti respondento norą bendradarbiauti, kuo teisingiau atsakinėti.

Anketai sudaryti ir apskritai tyrimui rengti remtasi K. Kardelio (2002) keliamais reikalavimais bei rekomendacijomis, į kurias tyrėjui privalu atsižvelgti. Anketavimas dažnai naudojamas žmonių poreikiams ir nuomonei įvertinti, nes naudojant kitus apklausos atlikimo būdus, neišvengiama apklausą atliekančio asmens poveikio respondentui, kuris gali iškreipti tyrimo rezultatus.

Taigi anketinės apklausos metodas baigiamajam magistro darbui buvo pasirinktas numačius, jog jis bus patogiausias apklausti vaiko teisių apsaugos skyrių specialistus ir tiks tyrimo uždaviniams pasiekti.

Tyrimo etika. Anketinė apklausa vykdyta nepažeidžiant respondentų teisių ir laikantis etikos principų, nes:

- respondentai dalyvauti tyrime sutiko savanoriškai (nepažeistos nei vieno teisės į laisvanoriškumą);
- buvo garantuojamas konfidencialumas (jie buvo informuojami, kad dalyvavimas tyrime ir teikiama informacija nebus panaudojama prieš juos ateityje);
- tiriamieji buvo supažindinti su tyrimo turiniu ir tikslu;
- buvo informuoti apie domenų rinkimo metodus (anketos naudojimą, bei koku būdu bus pateikti bendrieji tyrimo duomenys);
- buvo laikomasi teisingumo, teisės į privatumą, konfidencialumo užtikrinimo, geranoriškumo, teisės gauti tikslią informaciją principu.

Ekspertų metodas. Šiame tyrime buvo suformuota grupė iš kvalifikuotų ekspertų (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorės Odetos Tarvydienės, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Piniginės paramos, vaikų ir jaunimo departamento Vaikų ir jaunimo skyriaus vedėjos pavaduotojos Aretos Miškinienės, Ukmergės rajono apylinkės teismo pirmininko Evaldo Pašilio), kurie gali suteikti būtiną kvalifikuotą informaciją apie tiriamąjį objektą. Tikimasi, kad grupė ekspertų užtikrins gautos informacijos išsamumą ir patikimumą, galimybę ją patikrinti. Šio metodo pagalba siekiama mokslinio objektyvumo.

Šiame darbe buvo taikomas laisvasis interviu - individualus ekspertizės metodas, kai tyrėjas pats asmeniškai kreipiasi į jam žinomus specialistus dėl konsultacijos be iš anksto sudaryto griežto pokalbio plano. Tokiu būdu tikėtasi, kad padės išsamiau įsivaizduoti tiriamos problemos mastą, patikslinti kai kuriuos teorinius momentus, tiksliau numatyti tyrimo pagrindines kryptis. Užfiksuoti ekspertų pasisakymai pateikti darbo prieduose (žr. 3 priedas).

2. 3. Tyrimo imtis ir organizavimas

Anketinės apklausos imtis: 60 respondentų, dirbančių Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Palangos miestų bei Vilniaus, Širvintų, Švenčionių, Elektrėnų, Trakų, Jonavos, Raseinių, Plungės, Anykščių, Palangos, Pakruojo, Biržų, Kauno, Lazdijų, Kazlų Rūdos, Radviliškio, Šilalės, Utenos, Šilutės, Tauragės, Varėnos, Vilkaviškio, Klaipėdos, Ignalinos, Marijampolės ir Ukmergės rajonų savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriuose (tarnybose) (VTAT).

Iš jų: 30 vyresniųjų specialistų ir 30 skyrių vedėjų.

Tyrimo procese galima išskirti tokius etapus:

- 1) tyrimo instrumento parengimas – kiekybinės apklausos raštu (anketos) parengimas;
- 2) anketinė apklausa, siekiant įvertinti vaiko teisių apsaugos skyrių specialistų darbo teisinę raišką ir numatyti jos plėtotės galimybes.
- 3) rezultatų analizė, išvadų parengimas.

Tyrimo laikas: apklausa vykdyta 2009 metų kovo-balandžio mėnesiais.

Eksperto metodo imtis: 3 ekspertai:

1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorė Odeta Tarvydienė.
2. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Piniginės paramos, vaikų ir jaunimo departamento Vaikų ir jaunimo skyriaus vedėjos pavaduotoja Areta Miškinienė.
3. Ukmergės rajono apylinkės teismo pirmininkas Evaldas Pašilis.

Vykdyti etapai:

- 1) išsikelta problema, numatyti ekspertizės tikslai ir uždaviniai;

- 2) parengta ekspertizės procedūra;
- 3) atrinkti ekspertai, patikrinta jų kompetencijos;
- 4) surengta apklausa ir suderinti vertinimai;
- 5) formalizuota gauta informacija, apdorota, atlikta analizė ir interpretacija.

Tyrimo duomenų administravimas. Anketoje esantys teiginiai buvo koduojami naudojantis standartizuotomis kodavimo instrukcijomis ir sudaroma kompiuterinė testavimo duomenų matrica. Duomenų kodavimo ir perkėlimo procedūrų patikimumui įvertinti pakartotinai koduota ir suvesta 5% atsitiktinai atrinktų testo lapų. Kodavimo klaidų skaičius neviršijo 0,3%.

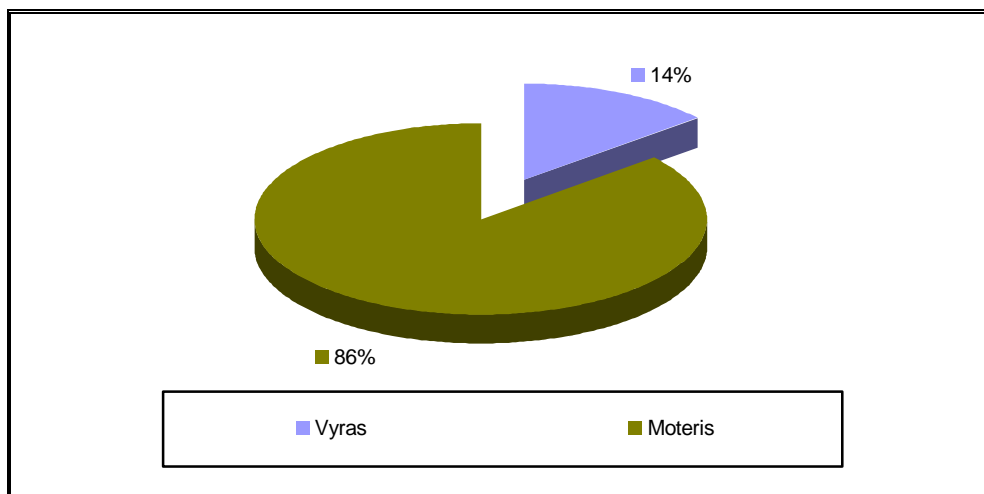
Skaičiavimai atlikti naudojantis specializuota statistine kompiuterine programos paketu SPSS, lentelės ir grafikai sukurti bendraisiais redaktoriais. Atlikta dažnių analizė. Rezultatų analizei buvo panaudoti suminių (kaupiamųjų) procentų grafikai. Suminiai procentai sukaupia kintamųjų reikšmių procentines išraiškas nuo 0 iki 100%. Staigus grafiko kilimas rodo žymų procentinį padidėjimą pereinant prie gretimos kintamojo reikšmės.

Iš pirminės duomenų bazės sudarytos atsakymų į kiekvieną anketos klausimą pasiskirstymų lentelės. Kiekvienam anketos klausimui pateikiamas atsakymų variantų skaičius ir jų pasiskirstymas procentais. Klausimams, į kuriuos atsakant buvo galima pasirinkti daugiau nei vieną atsakymo variantą, pasiskirstymo procentas apskaičiuotas kiekvienam atsakymo variantui. Atviro tipo klausimai bei laisvojo interviu metodo metu gauti duomenys buvo kategorizuojami pagal kokybiniam tyrimui keliamus reikalavimus (Žydžiūnaitė ir kt., 2008).

3. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ TEISINIŲ KOMPETENCIJŲ RAIŠKOS TYRIMAS

3. 1. Tiriamųjų sociodemografinės charakteristikos

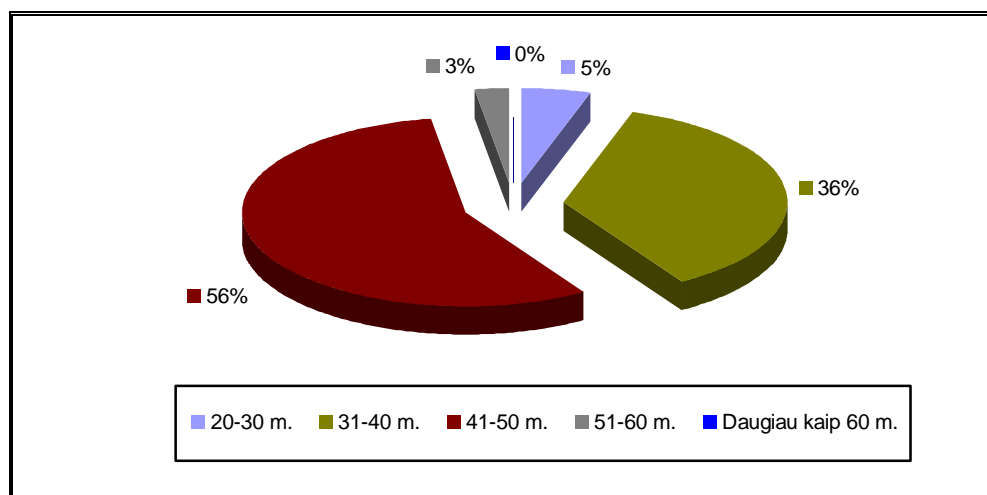
Pristatant tyrimo analizę pirmiausia svarbu charakterizuoti vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistus. 6 paveiksle atsispindi apklausoje dalyvavusių 30 vyresniųjų specialistų ir 30 skyrių vedėjų pasiskirstymas pagal lytį.

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

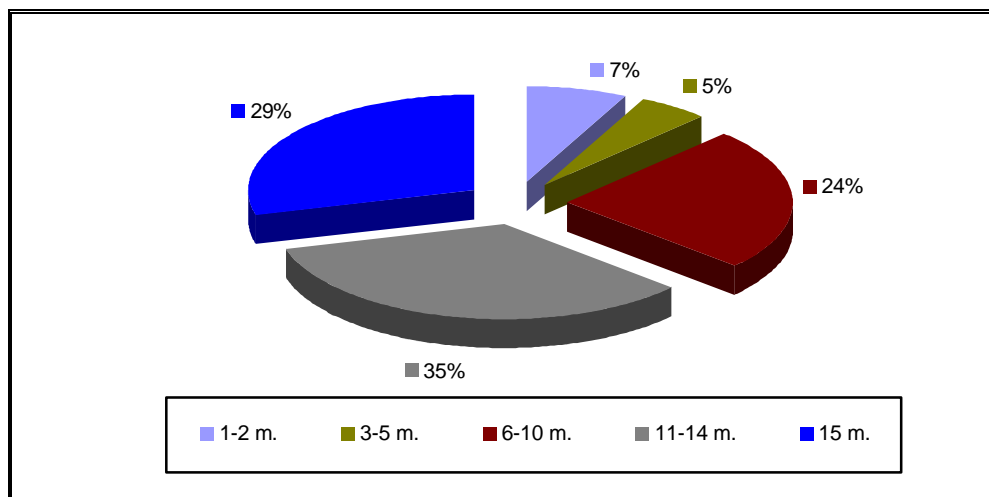
Respondentų daugumą (86 proc.) sudaro moterys, vyrų apklausta – 14 proc. Galima pastebėti, kad dauguma savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriaus darbuotojų – moterys, taigi ir tyrimo duomenys daugiau atspindės moterų žinias ir teises kompetencijas darbui vaiko teisių apsaugos sistemoje.

Tyrimo metu nustatytas ir darbuotojų amžius (žr. 7 pav.).

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

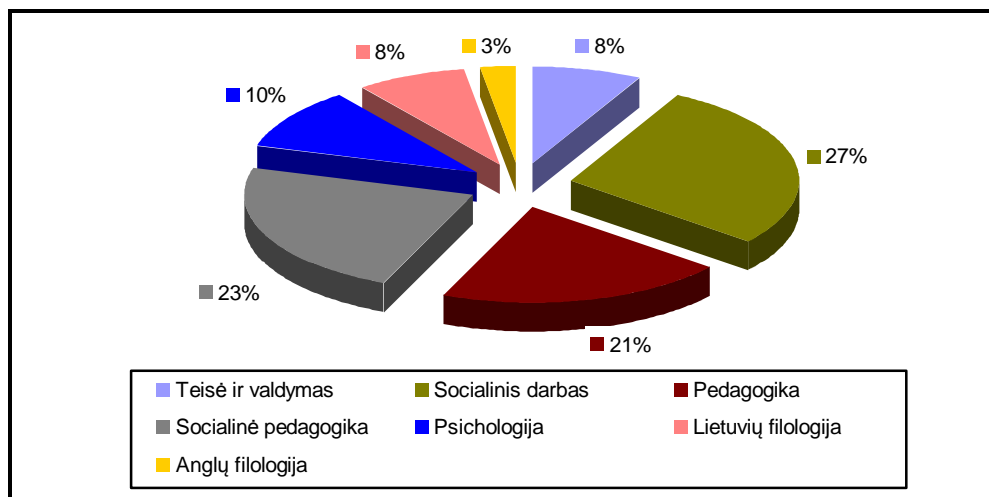
Daugiau kaip pusę apklaustųjų (56 proc.) sudaro 41-50 metų darbuotojai, daugiau kaip trečdalį (36 proc.) – sulaukusieji 31-40 metų. Jaunų (20-30 metų) specialistų apklausta tik 5 proc. Likusieji (3 proc.) – 51-60 metų. Vadinasi, dauguma savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojų – vyresnio amžiaus, be to, kaip paaikškėjo, daugiau kaip trečdalis (35 proc.) šioje srityje dirba nuo 11 iki 14 metų (žr. 8 pav.).

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo VTAT stažą

Mažesnę dalis turi 15 metų (29 proc.) ir 6-10 metų (24 proc.) darbo VTAT patirtį. Likusieji čia dirba nuo 1 iki 2 metų (7 proc.) arba 3-5 metus (5 proc.).

Siekiant įvertinti VTAT vedėjų ir vyr. specialistų teisinių kompetencijų raišką buvo svarbu nustatyti respondentų išsilavinimą, baigtos studijų programos kryptį ir kvalifikaciją. Pastebėtina, kad visi tyrimo dalyviai (100 proc.) – įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Pagal baigtą studijų programą respondentai pasiskirstė taip (žr. 9 pav.):

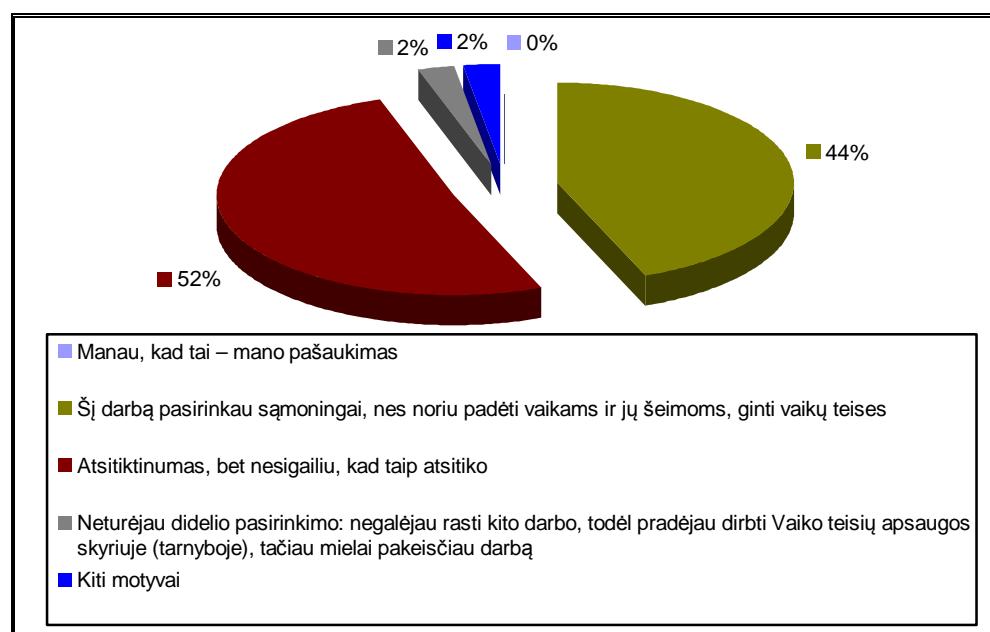
9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal baigtą studijų programą

Matyti, kad daugelis darbuotojų baigę socialinio darbo (27 proc.), socialinės pedagogikos (23 proc.) ir pedagogikos (21 proc.) studijų programas. Vos 8 proc. baigę teisės ir valdymo studijas. Taigi ir pagal įgytą kvalifikaciją daugumą VTAT darbuotojų sudaro socialiniai pedagogai, socialiniai darbuotojai ir pedagogai. Atsižvelgiant į tai, kad skyriuose dirba vos 8 proc. teisininko kvalifikaciją turinčių specialistų, aktualu įvertinti visų darbuotojų teisinių kompetencijų raišką ir numatyti jų tobulinimo galimybes.

3. 2. Tyrimo rezultatų analizė

3. 2. 1. Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vyresniųjų specialistų teisinių kompetencijų raiškos analizė

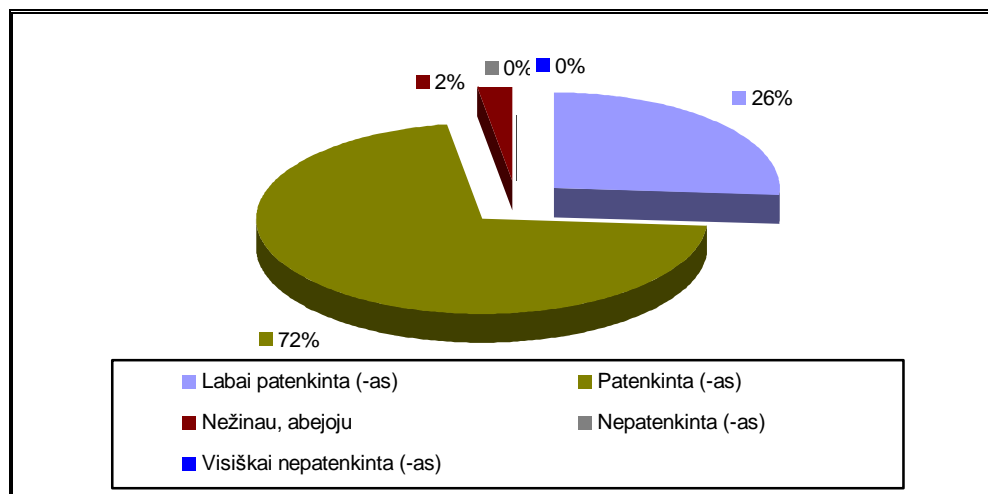
Apibendrinus tyrimo rezultatus paaiškėjo vyr. specialistų darbo VTAT pasirinkimo motyvai (žr. 10 pav.).

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo VTAT pasirinkimo motyvus

Daugiau kaip pusė apklaustųjų (52 proc.) vaiko teisių apsaugos skyriuje įsidarbino atsitiktinai, bet nesigaili, kad taip atsitiko, mažesnę dalį (44 proc.) – šį darbą pasirinko sąmoningai, nes nori padėti vaikams ir jų šeimoms, ginti vaikų teises. Likusieji (2 proc.) pažymėjo, kad neturėjo kito pasirinkimo: negalėjo rasti kito darbo, todėl pradėjo dirbti Vaiko teisių apsaugos skyriuje (tarnyboje), tačiau mielai pakeistų darbą. Kiti (2 proc.) teigė, kad šia sritimi susidomėjo atlikdami praktiką ir pasitaikius galimybei įsidarbino. Nei vienas iš apklaustųjų skyriuje nedirba iš pašaukimo.

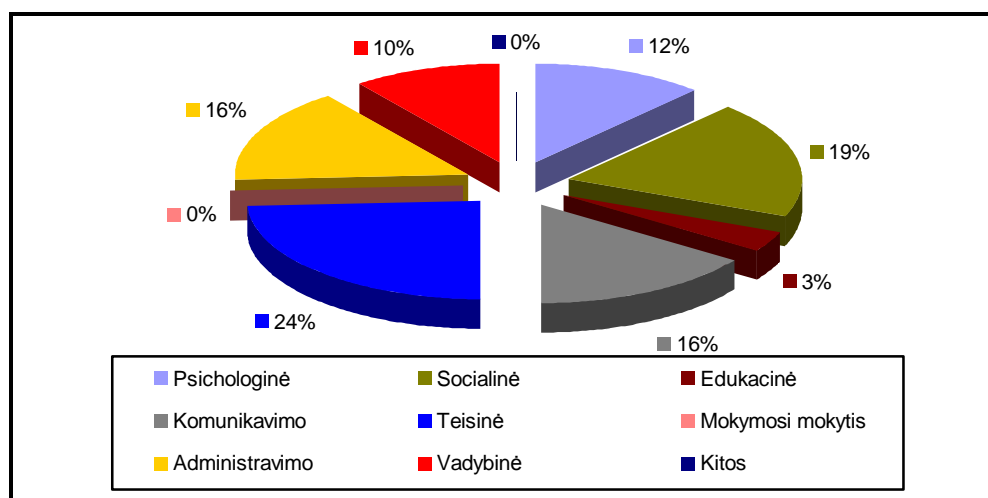
Kaip paaikėjo, beveik visi specialistai savo pareigybėmis yra patenkinti (žr. 11 pav.).

11 pav. Respondentų pasitenkinimas savo, kaip VTAT specialistų, pareigybėmis

Remiantis 11 paveiksle apibendrintais duomenimis, didžioji dalis darbuotojų savo pareigybėmis yra patenkinti (teigė 72 proc.) arba visiškai patenkinti (26 proc.). Likusieji (2 proc.) nežino ir abejoja.

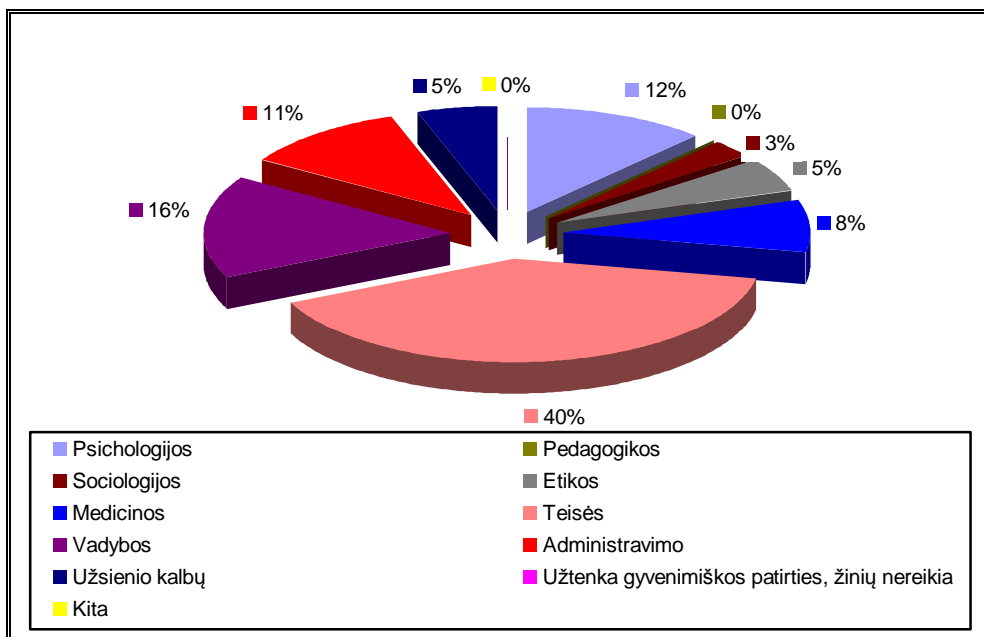
Siekiant įvertinti vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų raišką vienu iš klausimų tirta, kokios kompetencijos yra svarbiausios dirbant savivaldybės VTAT (žr. 12 pav.).

12 pav. Respondentų požiūris į kompetencijų svarbą dirbant VTAT

Respondentų požiūriu, dirbant VTAT svarbiausios yra teisinė (nurodė 24 proc.), socialinė (19 proc.), komunikavimo (16 proc.) bei administravimo (16 proc.) kompetencijos. Mažiausiai svarbi edukacinė kompetencija (mano 3 proc.). Vadinasi, nors tik 8 proc. specialistų turi teisinį išsilavinimą, daugelis įžvelgia teisinės kompetencijos svarbą dirbant vaikų teisių apsaugos srityje, kas rodo ir šios temos aktualumą.

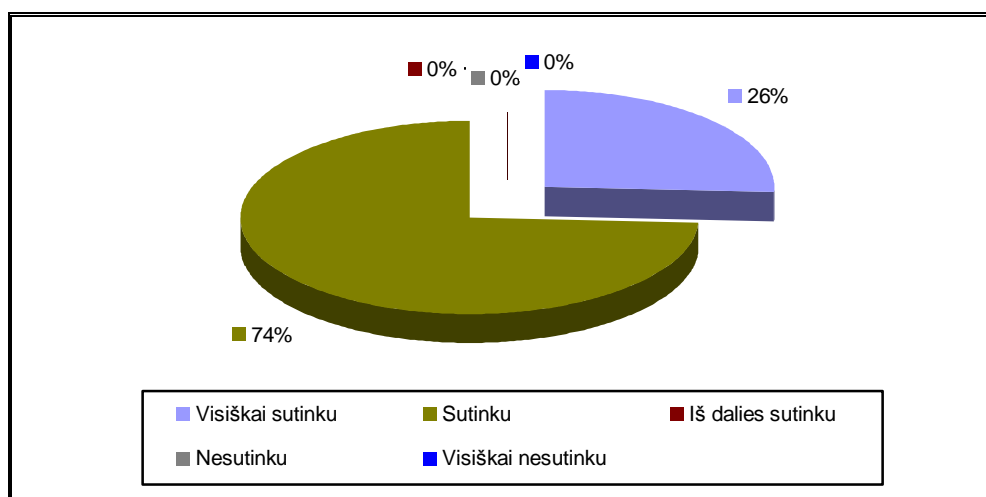
Pastebėtina, kad darbas vaikų teisių apsaugos srityje reikalauja sugebėjimų integruoti įvairias žinias, gebėti atsakingai priimti sprendimus, netradiciškai mąstyti. Tyrimo rezultatai parodė, kokių žinių šios srities specialistams trūksta labiausiai (žr. 13 pav.).

13 pav. Žinios, kurių stokojama dirbant VTAT

Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad specialistai stokoja įvairių žinių. Labiausiai jiems trūksta teisinių (teigė 40 proc.), vadybos (16 proc.), psichologijos (12 proc.) ir administravimo (11 proc.) žinių. Nei vienas nepažymėjo, kad jiems užtenka gyvenimiškos patirties ir žinių nereikia, arba kad trūksta pedagogikos žinių. Vadinasi, didžiajai daliai VTAT darbuotojų reikia tobulinti žinias ir kompetencijas teisės, psichologijos, administravimo, vadybos srityse. Ne mažiau svarbu tobulintini ir bendruosius gebėjimus.

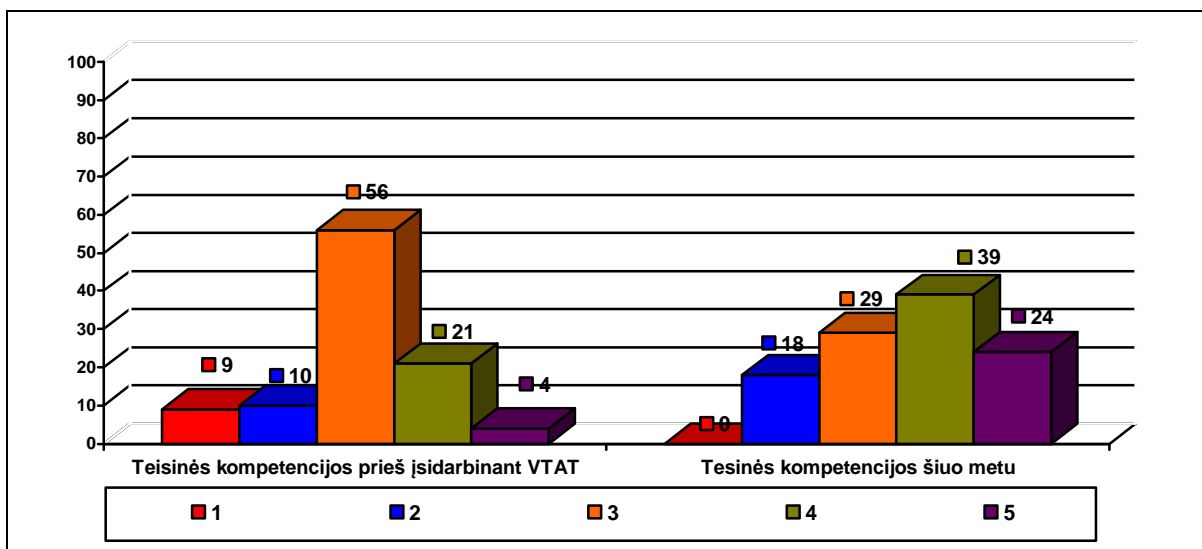
Tyrimo rezultatai atskleidė, kad šiandieninis VTAT specialistas turi puikiai išmanyti teisės dalykus (žr. 14 pav.).

14 pav. Respondentų požiūris klausimu – ar šiandieninis VTAT specialistas turi būti puikiai išmanyti teisės dalykus

Remiantis paveikslu, tyrimo dalyviai sutiko (74 proc.) arba visiškai sutiko (26 proc.), kad dirbant VTAT būtina puikiai išmanyti teisės dalykus.

Respondentų paprašius penkiabale sistema įvertinti teisinės kompetencijas prieš įsidarbinant VTAT ir dabar, paaiškėjo, kad daugelis iš jų teisinės žinias įsisavino tiesioginio darbo metu (žr. 15 pav.).

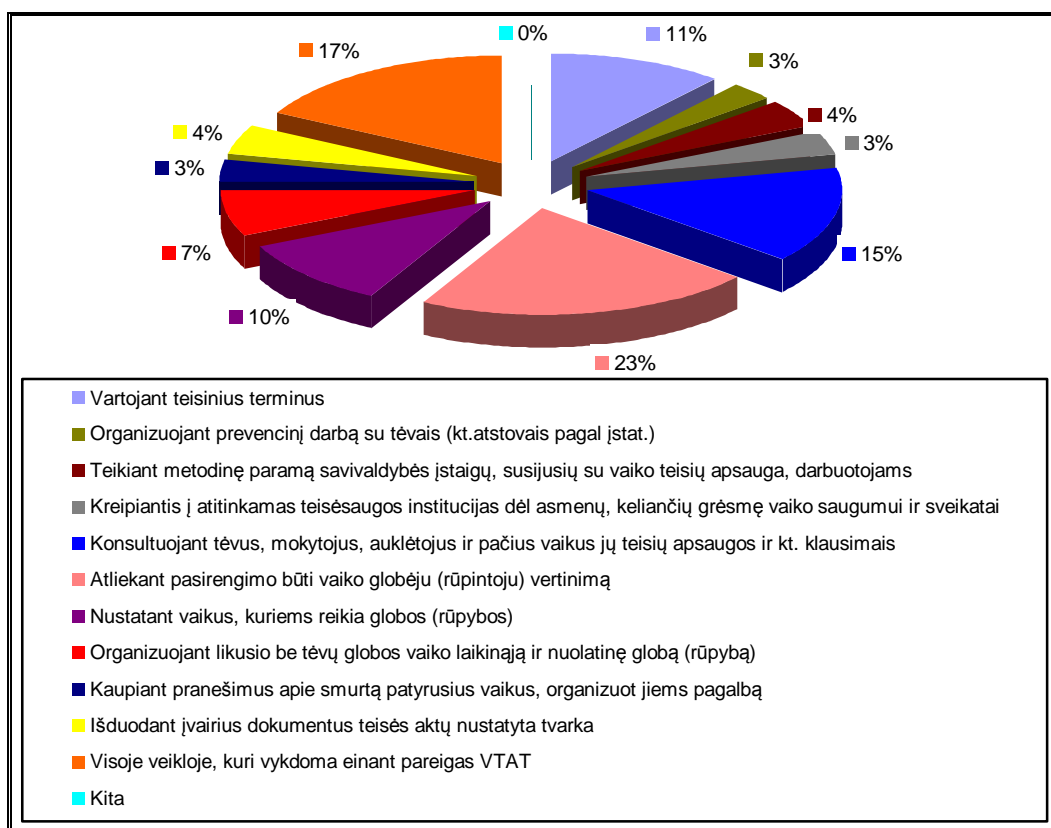
15 pav. Teisinių kompetencijų vertinimas penkiabale sistema prieš įsidarbinant VTAT ir dabar (%)

Matyti, kad prieš įsidarbinant vaikų teisių apsaugos srityje dauguma vyr. specialistų tik iš dalies turėjo pakankamai teisinių kompetencijų (teigė 56 proc., pažymėję 3 balus) arba turėjo (21 proc. – 4 b.). Pakankamai teisinių kompetencijų turėjo tik 4 proc. (5 b.) apklaustųjų. Šiuo metu darbuotojai įsisavinę daugiau teisinių žinių: 39 proc. jų pakanka (4 b.), 29 proc. – iš dalies pakanka (3 b.), 24 proc. – visiškai pakanka (5 b.). Likusieji (18 proc.) teisinių kompetencijų neturi. Vadinasi, nors darbo VTAT metu specialistai patobulino teisės srities žinias, tačiau turimų teisinių kompetencijų šiai dienai pakanka ne visiems.

Vienu iš anketos klausimų tirta, kokioje veikloje labiausiai pasireiškia specialistų teisinės kompetencijos (žr. 16 pav.). Kaip paaiškėjo, daugumos darbe jos atsiskleidžia atliekant pasirengimo būti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą (teigė 23 proc. darbuotojų); visoje veikloje, kuri vykdoma einant pareigas VTAT (17 proc.) ar konsultuojant tėvus, mokytojus, auklėtojus ir pačius vaikus jų teisių apsaugos ir kt. klausimais (15 proc.).

Mažiau teisinės kompetencijos pasireiškia specialistams vartojant teisinius terminus (nurodė 11 proc.), nustatant vaikus, kuriems reikia globos (rūpybos) (10 proc.), organizuojant likusio be tėvų globos vaiko laikinąją ir nuolatinę globą (rūpybą) (7 proc.). Tik nedaugelio apklaustųjų darbe teisinės kompetencijos pasireiškia kreipiantis į atitinkamas teisėsaugos

institucijas dėl asmenų, keliančių grėsmę vaiko saugumui ir sveikatai (nurodė 3 proc.), organizuojant prevencinį darbą su tėvais (kitais vaiko atstovais pagal įstatymą) (3 proc.), kaupiant pranešimus apie smurtą patyrusius vaikus, organizuot jiems pagalbą (3 proc.).

16 pav. Veikla, kurioje labiausiai pasireiškia VTAT darbuotojų teisinės kompetencijos

Apibendrinant respondentų pasisakymus darytina išvada, kad teisinės kompetencijos pasireiškia beveik visoje veikloje, kuri vykdoma einant vyr. specialisto pareigas Vaikų teisių apsaugos tarnyboje. Kaip vienas iš atsakingesnių darbų, kuriame šis kompetencijos yra aktualiausios, pažymėtina veikla atliekant pasirengimo būti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą.

Tiriant vaiko teisių apsaugos vyresniųjų specialistų teisinių kompetencijų raišką buvo įvertinti jų gebėjimai įvairioje profesinėje veikloje. Remiantis 8 lentelėje pateiktais apibendrintais tyrimo rezultatais, ne visi specialistai geba pritaikyti ir turi įvairių gebėjimų profesinėje veikloje. Vertinant žinias *vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo kompetencijoje* matyti, kad dauguma geba atpažinti ir pritaikyti praktines problemas vaiko teisių apsaugos srityje (nurodė 89 proc.) bei pritaikyti pagrindinius LR įstatymus, kitus teisės aktus, susijusius su vaiko teisių apsaugos teisiniu reguliavimu (61 proc.). Daugiau kaip pusė apklaustųjų (58 proc.) norėtų patobulinti gebėjimus ieškant formų ir metodų vaiko teisių apsaugos problemoms spręsti.

Vertinant specialistų gebėjimus *prevencinės veiklos vaiko teisių apsaugos klausimais organizavime* matyti, kad dauguma geba praktikoje teikti informaciją tėvams (globėjams,

rūpintojams) ir ugdytiniams globos (rūpybos) (nurodė 76 proc.) bei jų teisių apsaugos (70 proc.) klausimais. Didžioji dalis specialistų norėtų patobulinti gebėjimus teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniams teisės pažeidimų prevencijos (88 proc.) bei įvaikinimo (51 proc.) klausimais (žr. 10 lentelė).

10 lentelė

Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) specialistų teisinių kompetencijų ir gebėjimų raiška profesinėje veikloje (%)

<i>TEISINĖS KOMPETENCIJOS</i>	TURIU ŽINIŲ	NORĖČIAU PASITOBULINTI ŠIOJE SRITYJE	GEBU PRITAIKYTI
<i>Vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo kompetencija</i>			
- pagrindiniai Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, susiję su vaiko teisių apsaugos teisiniu reguliavimu	22	17	61
- gebėjimas atpažinti teorines problemas vaiko teisių apsaugos srityje	14	27	59
- gebėjimas atpažinti praktines problemas vaiko teisių apsaugos srityje	0	11	89
- gebėjimas surasti formas ir metodus vaiko teisių apsaugos problemoms spręsti	2	58	41
<i>Preveninės veiklos vaiko teisių apsaugos klausimais organizavimo kompetencija</i>			
- gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniams jų teisių apsaugos klausimais	2	28	70
- gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniams globos (rūpybos) klausimais	4	20	76
- gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniams įvaikinimo klausimais	10	51	39
- gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniams teisės pažeidimų prevencijos klausimais	0	88	22
<i>Suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklos koordinavimo kompetencija</i>			
- gebėjimas rengti atitinkamoms valstybės institucijoms bei įstaigoms pasiūlymus dėl vaiko teisių apsaugos gerinimo	10	8	82
- gebėjimas rengti atitinkamoms savivaldybių institucijoms bei įstaigoms pasiūlymus dėl teisės pažeidimų prevencijos gerinimo	12	79	9
<i>Vaiko atstovavimo teismuose kompetencija</i>			
- gebėjimas atstovauti civilinėse bylose ir naudoti civilinio kodekso teisinius terminus	24	10	66
- gebėjimas atstovauti baudžiamosiose bylose ir naudoti baudžiamojo kodekso terminus	19	48	33
- gebėjimas atstovauti administracinėse bylose ir naudoti administracinio teisės pažeidimų kodekso terminus	11	59	30

Vertinant *suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklos koordinavimo kompetenciją* matyti, kad daugelis VTAT specialistų profesinėje veikloje geba rengti atitinkamoms valstybės institucijoms bei įstaigoms pasiūlymus dėl vaiko teisių apsaugos gerinimo (teigė 82 proc.), tačiau

jiems trūksta žinių rengiant atitinkamoms savivaldybių institucijoms bei įstaigoms pasiūlymus dėl teisės pažeidimų prevencijos gerinimo (79 proc.).

Vertinat *vaiko atstovavimo teismuose kompetenciją* paaiškėjo, kad daugiau kaip pusė specialistų (66 proc.) profesinėje veikloje geba atstovauti civilinėse bylose ir naudoti civilinio kodekso teisinius terminus, tačiau maždaug pusei trūksta žinių atstovaujant administracinėse bylose ir naudojant administracinio teisės pažeidimų kodekso terminus (59 proc.) ar atstovaujant baudžiamosiose bylose ir naudojant baudžiamojo kodekso terminus (48 proc.).

Vadinasi, tyrimo rezultatai parodo, kad dirbantiesiems savivaldybių VTAT *trūksta teisinių kompetencijų ir gebėjimų* tiek įgyvendinant vaiko teisių apsaugą, organizuojant prevencinės veiklą vaiko teisių apsaugos klausimais, tiek ir koordinuojant suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklą, atstovaujant vaiką teismuose.

Siekiant įvertinti VTAT vyr. specialistų seminarų/mokymų poreikį, susijusį su jų teisinių santykių plėtote, aiškintasi, kokių temų jie pageidautų, siekdami tobulinti teisines kompetencijas. Šiuo tikslu respondentams reikėjo atsakyti į atviro tipo klausimą. Tyrimo duomenys pateikti 11 lentelėje.

11 lentelė

Seminarų/mokymų ciklą, susijusių su vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) specialistų teisinių santykių plėtote poreikis

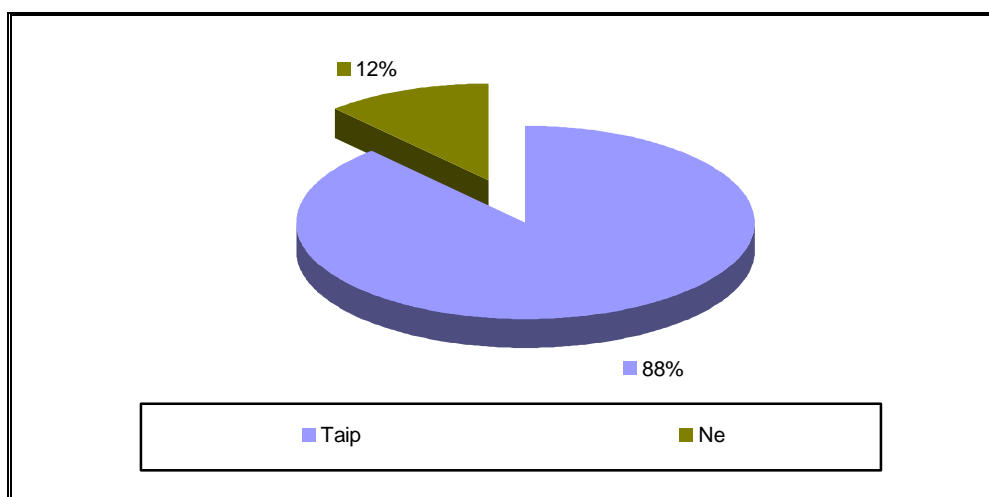
Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Tarptautinių teisės aktų išmanymas ir praktinis taikymas	5	<Vaikų teisių ir interesų apsauga tarptautiniame kontekste>; <Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civiliniai aspektai (vaikų neteisėtas išvežimas, bendravimas su vienu iš tėvų ir kt.)>; <Briuselio II reglamento taikymas Lietuvoje sprendžiant šeimos ginčus dėl vaikų>; <Tarptautinių teisinių dokumentų taikymas>; <Tėvų, gyvenančių skyrium, bendravimo su vaikais užtikrinimas ES teritorijoje>.
Emancipacija	3	<Nepilnamečio pripažinimo ribotai veiksnium>; <Nepilnamečių pripažinimo neveiksniu procesas>; <Emancipacijos sąlygų išmanymas>.
Vaiko gyvenamosios vietos nustatymo kriterijai	2	<Vaikų gyvenamosios vietos nustatymo kriterijai>; <Ginčų sprendimas dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo>.
Vaiko turinės teisės	1	<Nepilnamečių turto administratoriaus nustatymas>.
Gebėjimas atstovauti teismuose	6	<Kaip teisingai atstovauti vaiką teisme>; <Žinių ir įgūdžių dėl atstovavimo baudžiamosiose bylose>; <Seminarai apie atstovavimą teismuose>; <Įgūdžių, atstovaujant nepilnamečių teisme>; <Teisėjų lūkesčiai iš VTAT darbuotojo, atstovaujančio teismuose nepilnamečių interesus>; <Gynyba ir atstovavimas bylose, įskaitant vykdymo procesą>.
Teisinė dokumentų priežiūra	2	<Teisinių dokumentų /raščių rengimas/raštvėdyba>; <Teisiniųraščių ruošimas>.
Globos nustatymo klausimai	1	<Laikinosios ir nuolatinės globos (rūpybos) nustatymas>;
Vaikų sauga darbe	2	<Vaiko teisių apsauga darbo teisėje>; <Vaikų saugos darbe>

		klausimai>.
Normos, reglamentuojančios teismo leidimų išdavimą	1	<Teismo leidimų išdavimas>.

Šaltinis: sudaryta autorės

Remiantis lentele, tyrimo dalyviams labiausiai trūksta gebėjimų tinkamai atstovauti vaiką teismuose, pažymėtinas dalyvavimas baudžiamosiose bylose bei gynyba, darbuotojų siekis būti kompetentingiems numatant teisėjų lūkesčius, siejamus su atstovavimu nepilnamečių interesams. Paašškėjo ir tarptautinių teisės aktų išmanymo ir praktinio taikymo kompetencijų stoka. Šiuo atveju reikėtų tobulinti VTAT specialistų žinias apie Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (Žin., 2002-05-22, Nr. 51-1932), kuria siekiama: tarptautiniu mastu apsaugoti vaikus nuo žalingų padarinių, kuriuos sukelia jų neteisėtas išvežimas ar laikymas; nustatyti tvarką, kuri užtikrintų greitą jų sugrąžinimą į valstybę, kurioje jie nuolat gyvena, taip pat užtikrinti teisės matytis su vaiku apsaugą.

Respondentai taip pat pasigenda teisinių kompetencijų taikant Briuselio II reglamentą (2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003), kai sprendžiami šeimų ginčai dėl vaikų. Remiantis Socialinių reikalų ir darbo komiteto biuro informacija internete (2009), gebėjimai taikyti šį reglamentą reikalingi, nes Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų ES valstybių, vyksta gyventojų migracija, daugėja tautiniu požiūriu mišrių šeimų ir tokiose šeimose gimusių vaikų, gausėja ištuokų. Labai padaugėjo atvejų, kai siekiant suteikti vaikui reikalingą apsaugą būtina peržengti valstybių sienas. Iširus mišrioms šeimoms, vaikai neretai turi iškęsti ginčus dėl globos teisių ir gyvenamosios vietos nustatymo, kyla tarptautinio vaikų grobimo grėsmė bei problemų, kaip vaikui palaikyti ryšį su abiem tėvais. Minėtų teisinių dokumentų išmanymo ir praktinio taikymo stoka paašškėjo ir VTAT specialistų pasiteiravus apie teisės normų ir teisės institutų, užtikrinančių vaikų teisių apsaugą, žinias (žr. 17 pav.).

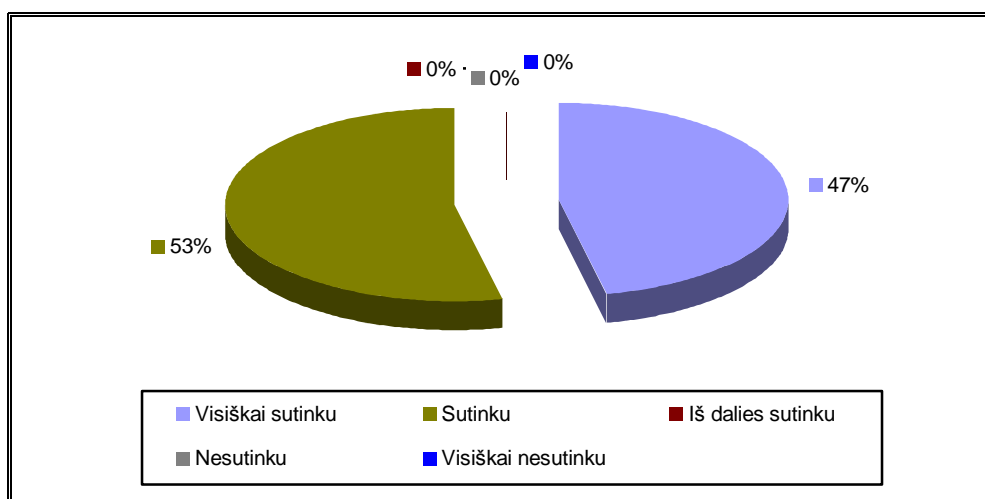

17 pav. Ar respondentams žinomos visos teisės normos ir teisės institutai, užtikrinantys vaikų teisių apsaugą

Nustatyta, kad 88 proc. apklaustųjų kompetencijų apie teisės normas ir teisės institutus, užtikrinančius vaikų teisių apsaugą, pakanka. Likusiesiems (12 proc.) – ne. Pastarieji nurodė, kad trūksta žinių apie Briuselio II reglamento taikymą, sprendžiant šeimos ginčus dėl vaikų, Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, tarptautines teises sutartis, kuriose liečiamas vaiko klausimas.

Taip pat specialistai nurodė žinių apie LR antstolių veiklos įstatymą (Žin., 2002-05-29, Nr. 53-2042) trūkumą ir veiklos funkcijas užtikrinant nepilnamečių interesus bei bendrų žinių apie LR įstatymus, kitus teisės aktus, susijusius su vaiko teisių apsaugos teisiniu reguliavimu, stoką. Visa tai dar kartą patvirtina, kad ne visi VTAT specialistai tinkamai pasirengę ir kompetentingi spręsti teisinius klausimus.

Apibendrinus apklausos rezultatus paaiškėjo specialistų požiūris į VTAT vedėjų kompetenciją juridškai atstovauti vaiką teisiniuose procesuose (žr. 18 pav.).

18 pav. Ar VTAT vedėjų kompetencija yra pakankama juridškai atstovauti vaiką teisiniuose procesuose

Matyti, kad daugiau kaip pusė respondentų (53 proc.) sutiko, kad VTAT vedėjų kompetencija yra pakankama juridškai atstovauti vaiką teisiniuose procesuose, likusieji (47 proc.) su šiuo teiginiu sutiko visiškai. Vadinasi, galima konstatuoti, jog VTAT vyr. specialistai pakankamai teigiamai vertina savo vadovų teisinę kompetenciją atstovaujant vaiką teisme.

Tyrimo metu respondentų teirautasi, kokios veiklos jie pirmiausiai imtųsi, siekdami tobulinti personalo teises kompetencijas, jei būtų VTAT vadovai. Šiuo tikslu respondentams reikėjo atsakyti į atviro tipo klausimą. Iš tyrimo duomenų, pateiktų 12 lentelėje, akivaizdu, kad

didžioji dalis specialistų šiuo atveju išvelgia mokymų ciklą, teisinių seminarų svarbą. Trys specialistai išsakė nuomonę, jog reikėtų steigti teisininko etatą.

Be to, pakankamai pagrįstai išreikštas skatinimas domėtis teismų praktika, dokumentais, personalo veiklos ir kompetencijų vertinimo svarba. Dalis specialistų mano, kad šiuo atveju būtų reikšmingos VTAT vadovo konsultacijos ir pagalba sprendžiant sudėtingas situacijas, pritaikius žinias/turimą teisinę kompetenciją.

12 lentelė

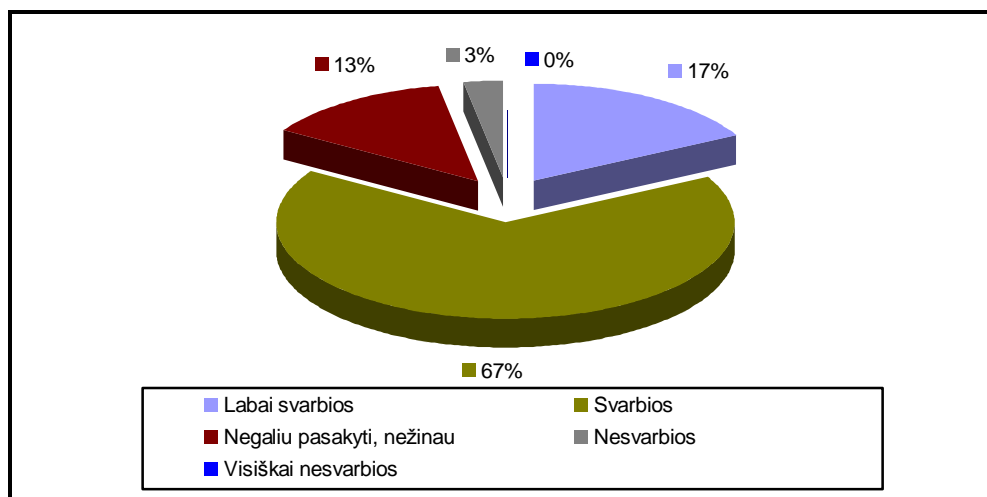
VTAT specialistų siūlymai dėl personalo teisinių kompetencijų tobulinimo

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Skatinimas domėtis teismų praktika, dokumentais	2	<skatinčiau darbuotoją/-us savarankiškai domėtis teismų praktika, išaiškinimais, teisės aktais>; <sudaryčiau galimybę kiekvienam darbuotojui dalyvauti ir ruošti teismui teisinius dokumentus, kad darbuotojas turėtų galimybę įsivertinti savo kompetencija teisiniame vaiko atstovavime ir gautų ne tik teorinių, bet ir praktinių žinių>.
Mokymai	9	<skatinčiau darbuotoją/-us dalyvauti teisiniuose seminaruose>; <mokymų ciklą planavimas>; <mokymų organizavimas>; <rengčiau mokymus pagal jiems priskirtinas sritis>; <mokymai>; <privalomi kursai>; <kursai mokymai teisine tematika>; <skatinčiau dalyvauti mokymuose, seminaruose vaiko teisių užtikrinimo temomis>; <dalyvavimas mokymuose, seminarų klausymas>.
Teisininko etatas	3	<priimčiau teisininką>; <dirbtų teisininkas>; <teisininko būtinybė>.
Asmeninės konsultacijos	2	<pagal savo žinias/ turimą teisinę kompetenciją konsultuočiau darbuotoją, padėčiau spręsti sudėtingas situacijas>.
Teisėtvarkos institucijų atstovų konsultacijos	1	<pastovios konsultacijos su teismu, prokuratūra, policija>.
Domėjimasis teisės aktais	1	<domėtis, pareigybėje nurodytas funkcijas liečiančius, teisės aktais, įstatymų pakeitimais>.
Personalo vertinimas	2	<skyriaus specialistų teisinės kompetencijos nustatymas>; <atlikčiau vertinimą ir nustatyčiau teisinių žinių lygį>.

Šaltinis: sudaryta autorės

Vertinant respondentų pasisakymus konstatuotina, jog siekiant tobulinti savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) darbuotojų teises kompetencijas reikėtų daugiau mokymų, kursų, seminarų teisine tematika.

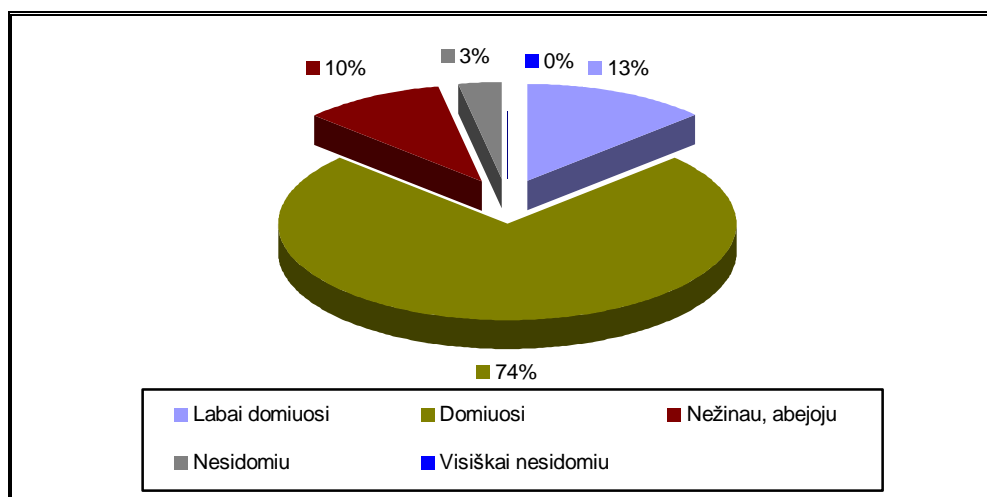
Apklausoje metu paaiškėjo, kad patiems Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) specialistams svarbios kompetencijų tobulinimo galimybės (žr. 19 pav.).

19 pav. Kompetencijų tobulinimo galimybių svarba

Daugiau kaip pusei (67 proc.) respondentų svarbios kompetencijų tobulinimo galimybės, 17 proc. jos labai svarbios (19 pav.). Likusieji negali pasakyti (nežino), ar jiems svarbios kompetencijų tobulinimo galimybės (teigė 13 proc.) arba mano, kad jos neaktualios (3 proc.). Taigi ne visi specialistai žino, ar jiems būtų svarbu tobulinti kompetencijas. Galima pastebėti, kad pastarųjų respondentų atveju būtų reikšmingas VTAT personalo vertinimas. Šio proceso metu būtų galima įvertinti konkrečius specialistų darbo rezultatus; teisinių kompetencijų lygį; dalykines ir asmenines savybes, įtakojančias darbo atlikimo kokybę; tarnybos tikslų, vertybių supratimą ir požiūrį į darbą vaiko teisių apsaugos srityje.

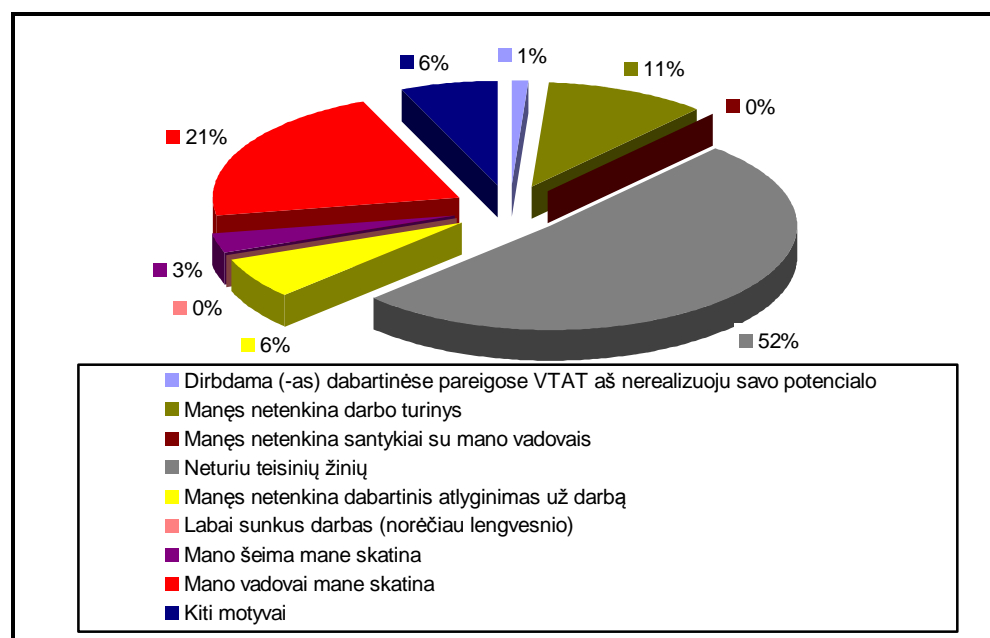
Tyrimo rezultatai parodė, kiek VTAT specialistai domisi kompetencijos tobulinimu (žr. 20 pav.).

20 pav. Respondentų domėjimasis kompetencijos tobulinimu

Didžioji dalis apklaustųjų (74 proc.) kompetencijos tobulinimu domisi. Likusiųjų nuomonė šiuo klausimu pasiskirstė skirtingai: 13 proc. labai domisi, 10 proc. – nežino, abejoja ir 3 proc. – nesidomi. Taigi ne visi VTAT specialistai domisi, kaip reikia tobulinti kompetenciją.

Tobulinantys kompetenciją (arba tai planuojantys) specialistai nurodė motyvus, kurie skatina tai daryti. Iš 21 paveiksle pateiktų motyvų matyti, kad daugiau kaip pusę apklaustųjų (54 proc.) kompetencijos tobulinimas svarbus dėl teisinių žinių trūkumo, 21 proc. nurodė, kad tai daryti skatina vadovai, 11 proc. netenkina darbo turinys. Mažesnę dalį specialistų tobulinti kompetenciją skatina netenkinantis atlyginimas už darbą (nurodė 6 proc.), kiti motyvai, tarp kurių – „asmeninio tobulėjimo siekimas“; „siekis kopti karjeros laiptais“; „nepasitenkinimas turimų žinių bagažu“; „didesnių galimybių užsitikrinimas“; „noras profesionaliau atlikti savo darbą“; „noras kelti VTAT prestižą visuomenėje“; nes „tai neatsiejama nuo valstybės tarnautojų vertinimo sistemos, nuo kurios priklauso atlyginimas“ (6 proc.). 3 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad tobulinti kompetenciją juos skatina šeima. Tik 1 proc. teigė, kad dirbdami dabartinėse pareigose VTAT nerealizuoja savo potencialo. Nei vienas nenurodė, kad kompetenciją tobulina, nes blogų santykių su vadovais ar norėtų susirasti lengvesnį darbą (žr. 21 pav.).

21 pav. Motyvai, skatinantys tobulinti kompetenciją

Vadinasi, VTAT specialistų kompetencijos tobulinimas labiausiai susijęs su teisinių žinių trūkumu, vadovų skatinimu ar netenkinančiu darbo turiniu. Pastebėtina, kad vadovų motyvavimas reikšmingas, nes gali užtikrinti efektyvią ir harmoningą personalo veiklą bei visos tarnybos efektyvų funkcionavimą.

Apibendrinti tyrimo rezultatai atskleidė, kaip VTAT specialistai vertina savo profesinį tobulėjimą (žr. 13 lentelė).

Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) specialistų profesinio tobulėjimo vertinimas (%)

Profesinis tobulėjimas	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Objektyviai vertinate savo galias profesinėje veikloje išlaikant savigarbą ir pasitikint savimi	17	69	12	2	0
Projektuojate karjerą: planuoti, sistemingai vystyti ir tobulinti savo profesinę veiklą	2	30	41	27	0
Efektyviai dirbate adekvačiai paskirstant darbo krūvį	11	79	10	0	0
Kūrybiškai reaguojate į šiuolaikinio pasaulio pokyčius (atpažįstate asmeninių pokyčių poreikį, tobulėjate ir keičiatės)	19	48	33	0	0
Nuolat atnaujinate savo profesinę veiklą naudojant šiuolaikines technologijas, tobulinant kompetencijas	11	44	45	0	0

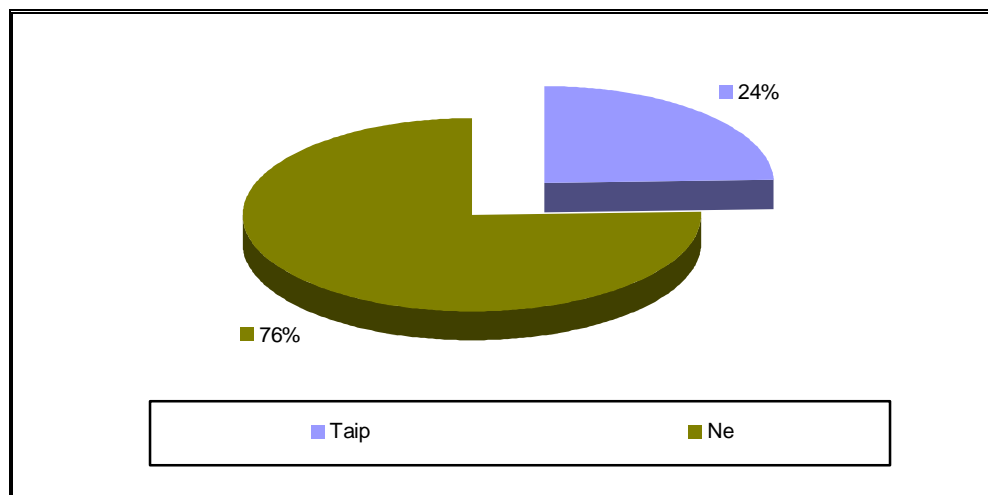
Šaltinis: sudaryta autorės

Remiantis lentelėje apibendrintais duomenimis, daugelis respondentų sutinka, kad jie efektyviai dirba, adekvačiai paskirstydami darbo krūvį (teigė 79 proc.), objektyviai vertina savo galias profesinėje veikloje išlaikant savigarbą ir pasitikint savimi (69 proc.) bei kūrybiškai reaguoja į šiuolaikinio pasaulio pokyčius (atpažįsta asmeninių pokyčių poreikį, tobulėja ir keičiasi) (48 proc.). Dauguma (41 proc.) abejoja, ar tinkamai projektuoja savo karjerą (planuoja, sistemingai vysto ir tobulina profesinę veiklą). Specialistų nuomonės išsiskyrė vertinant nuolatinį profesinės veiklos atnaujinimą, naudojant šiuolaikines technologijas, tobulinant kompetencijas: 45 proc. tuo abejoja ir panaši dalis (44 proc.) sutinka. Apibendrinant galima konstatuoti, kad VTAT specialistai nepakankamai tobulėja profesinėje veikloje. Siekiant tobulinti profesines kompetencijas aktualu planuoti ir sistemingai vystyti karjerą, kūrybiškai reaguoti į šiuolaikinius pokyčius ir realijas, ką daro nedaugelis.

3. 2. 2. Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjų teisinių kompetencijų raiškos analizė

Apklausus savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjus, paaiškėjo ne tik jų pačių teisinių kompetencijų lygis, bet ir požiūris į kartu dirbančių vyr. specialistų teises žinias ir poreikį jas tobulinti.

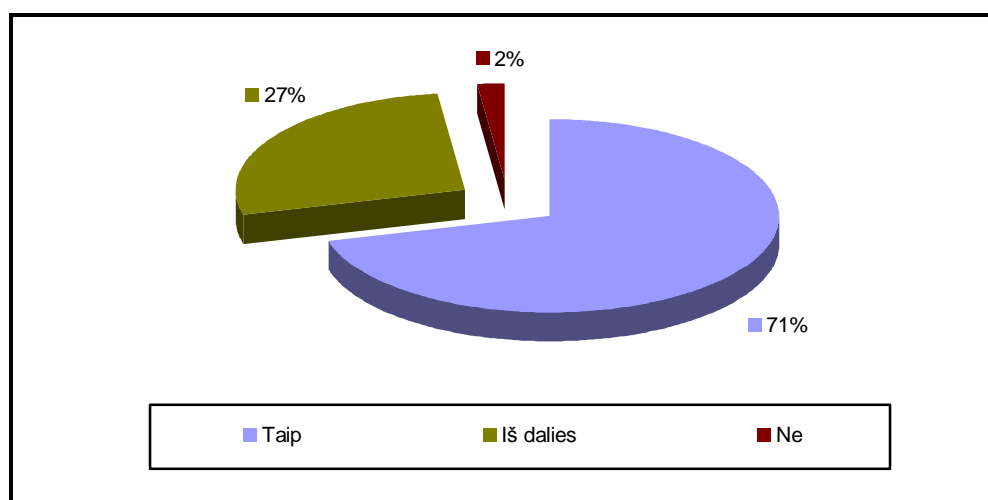
Siekiant įvertinti dabartinę situaciją šalies Vaiko teisių apsaugos skyrius (tarnybas), respondentų teirautasi, ar šiuo metu skyriuose (tarnybose) dirba teisininkų. Apibendrinti rezultatai pateikti 22 paveiksle.

22 pav. Ar VTAT dirba teisininkų

Matyti, kad daugiau kaip pusės (76 proc.) respondentų skyriuose (tarnybose) teisininkai nedirba. Šie specialistai įdarbinti tik 24 proc. apklaustųjų tarnybose. Vadinasi, daugumai Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) trūksta kvalifikuotų specialistų, kurių kompetencija būtų svarbi užtikrinant efektyvesnę įstaigų darbą bei sėkmingesnę vaiko teisių apsaugą.

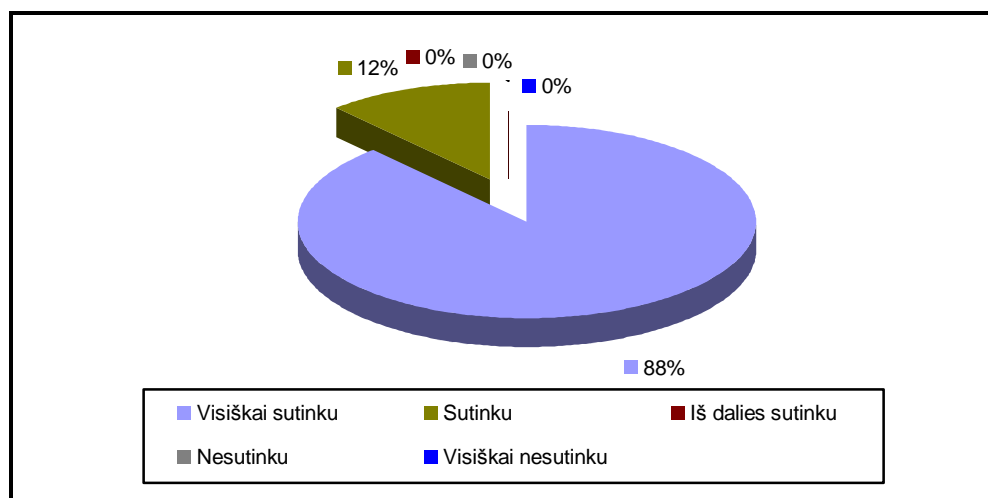
Anketoje nurodžiusieji, kad skyriuje (tarnyboje) dirba teisininkų, pažymėjo, kiek jų kompetencija įtakoja visos VTAT darbo kokybę (žr. 23 pav.).

23 pav. Ar nuo dirbančių teisininkų kompetencijos priklauso VTAT darbo kokybė

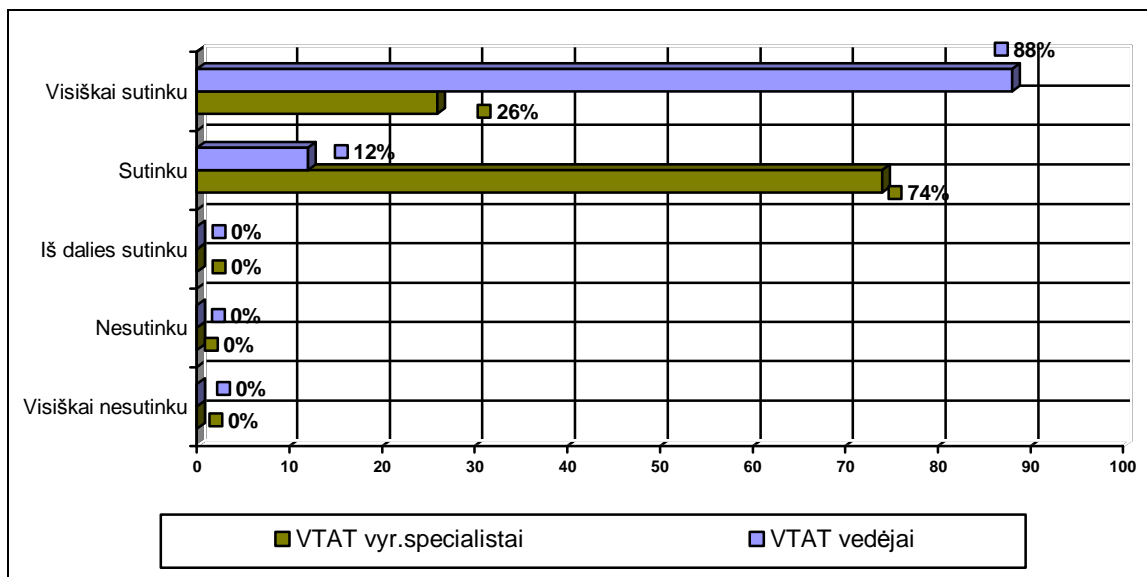
Daugelio (71 proc.) nuomone, teisininkų kompetencija įtakoja darbo kokybę. Maždaug trečdalis (27 proc.) su šiuo teiginiu sutiko tik iš dalies ir 2 proc. – nesutiko. Pastebėtina, kad VTAT darbo kokybę įtakoja visų darbuotojų žinios, požiūris į darbą, atsidavimas, komandinis sutelktumas. Tačiau remiantis daugelio vedėjų pasisakymais, neabejotina, kad didelę įtaką daro ir teisininkų kompetencija.

Nustatyta, kad visi vedėjai įžvelgia teisinių žinių svarbą dirbant vaikų teises ginančioje institucijoje (žr. 24 pav.).

24 pav. Vedėjų požiūris klausimu – ar šiandieninis VTAT specialistas turi būti puikiai išmanyti teisės dalykus

Matyti, kad 88 proc. apklaustųjų visiškai sutiko ir 12 proc. sutiko, kad šiandieninis Vaiko teisių apsaugos skyriaus (tarnybos) specialistas turi būti puikiai išmanyti teisės dalykus. Lyginant vedėjų ir vyr. specialistų pasisakymus matyti, kad pastarieji mažiau svarbiomis laiko teises žinias, nei vedėjai (žr. 25 pav.).

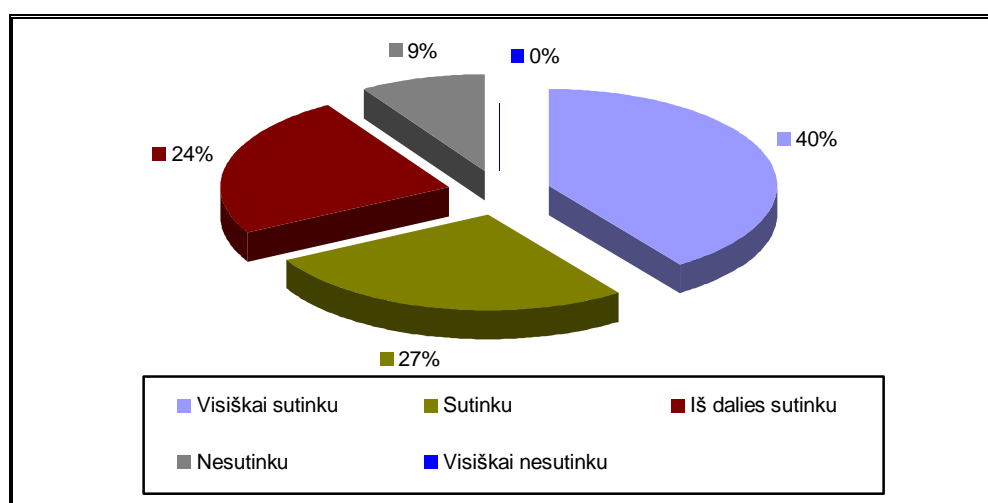
25 pav. Respondentų pasisakymų apie būtinybę VTAT specialistui išmanyti teisės dalykus palyginimas

Remiantis paveiksle apibendrintais duomenimis, vedėjai dažniau (88 proc.) visiškai sutiko, kad vaiko teisių apsaugos institucijų specialistas turi būti puikiai išmanyti teisės dalykus, nei vyr.

specialistai (26 proc.). Tuo tarpu pastarieji su šiuo teiginiu dažniau sutiko (74 proc.), nei vedėjai (12 proc.).

Tyrimo metu savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjų pasiteiravus, ar norėtų, kad jų specialistai turėtų teisinių kompetencijų, visi (100 proc.) atsakė teigiamai. Vadinasi, tyrimo dalyviai įžvelgia teisinių kompetencijų poreikį ir svarbą skyriuose (tarnybose) sprendžiant svarbius vaiko teisių apsaugos klausimus.

Vienu iš anketos klausimų aiškintasi, ar teisinį išsilavinimą turinčių specialistų teisinė kompetencija yra didesnė nei išklausių teisės mokymo kursą. 26 paveiksle akivaizdžiai matyti, kad savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjai nebuvo vieningos nuomonės šiuo klausimu.

26 pav. VTAT vedėjų nuomonė klausimu - ar teisinį išsilavinimą turinčių specialistų teisinė kompetencija yra didesnė nei išklausių teisės mokymo kursą

40 proc. respondentų visiškai sutiko, kad teisinį išsilavinimą turinčių specialistų teisinė kompetencija yra didesnė nei išklausių teisės mokymo kursą. Beveik trečdalis (27 proc.) su tuo sutiko ir 24 proc. – sutiko tik iš dalies. Likusieji (9 proc.) nesutiko, kad teisinė kompetencija skiriasi. Visgi apibendrinant pasisakymus darytina išvada, jog teisinį išsilavinimą turintys specialistai teisės srityje kompetentesni, nei išklausių šios srities mokymo kursą.

Tyrimo metu aiškintasi, kokius tris pasiūlymus, susijusius su kompetencijomis, VTAT vedėjai pateiktų, jei būtų atsakingi už vaiko teisių darbuotojų paruošimą. Šiuo tikslu respondentams reikėjo atsakyti į atviro tipo klausimą. Tyrimo duomenys pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė

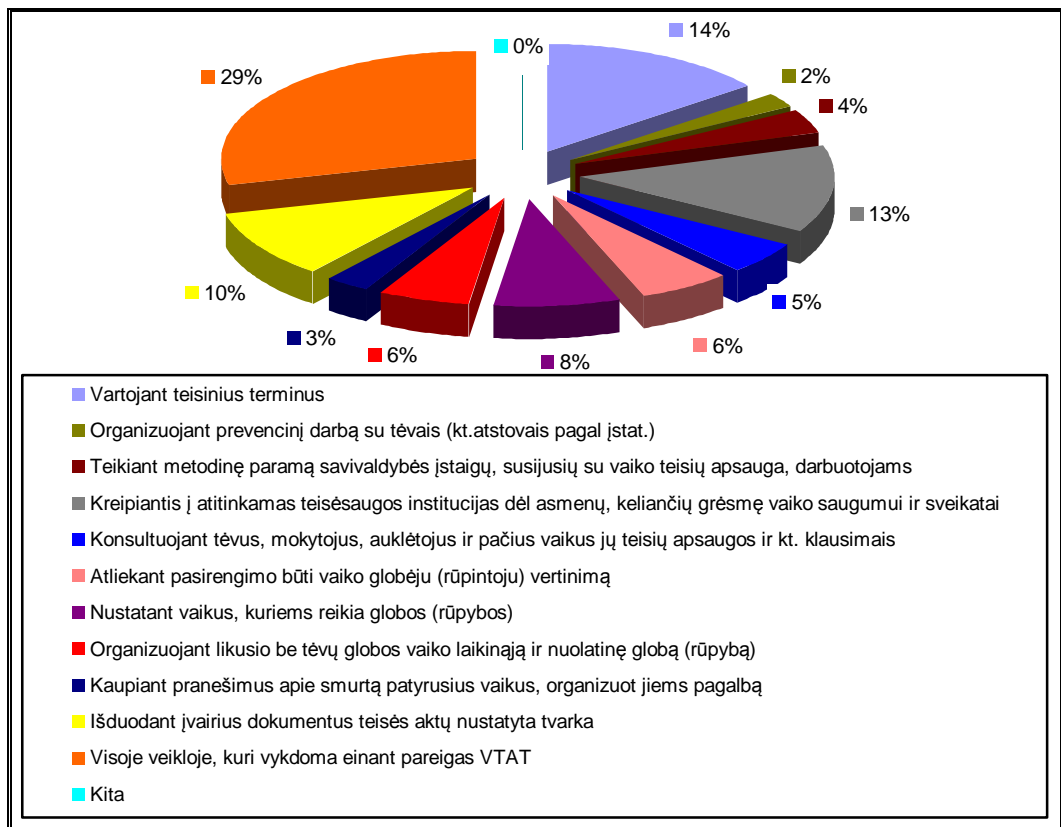
Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjų pasiūlymai, susiję su vaiko teisių darbuotojų paruošimu ir reikalingomis kompetencijomis

Eil. Nr.	Kategorija	Teiginių skaičius
1	Teisinis pasiruošimas / teisės aktų išmanymas	22

2	Psichologinis pasiruošimas / psichologinė kompetencija / vaiko raidos išmanymas	18
3	Komunikavimo kompetencija	13
4	Socialinė kompetencija	11
5	Vadybinė kompetencija / gebėjimas planuoti ir organizuoti veiklą	10
6	Administravimo gebėjimai	8
7	Gebėjimas identifikuoti problemas	4
9	Pedagoginis pasiruošimas / pedagoginė kompetencija	2
10	Asmeninės savybė – atsakingumas	2
11	Etiškas elgesys	1

Taigi Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjų požiūriu, ruošiant vaiko teisių darbuotojus didžiausią dėmesį reikėtų skirti teisinių kompetencijų įgijimui, taip pat svarbus ir psichologinis pasiruošimas, vaiko raidos išmanymas. Antruoju numeriu pagal svarbą būtų galima skirti komunikavimo, socialinę, vadybinę bei administravimo kompetencijas. Trečioje – mažiau kartų respondentų įvardytus, bet taip pat svarbius gebėjimus ir asmenines savybes: problemų identifikavimą, pedagoginį pasiruošimą, atsakingumą; etišką elgesį. Apibendrinant gautus rezultatus galima konstatuoti, kad Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjai vaiko teisių darbuotojų rengimą daugiausiai sieja su teisinėmis bei psichologinėmis kompetencijomis. Šias išvalgos reikšmingos, nes jas galima sieti su vedėjų patirtimi ir realiomis situacijomis, su kuriomis susiduriama tiesioginiame darbe.

Tyrimo metu vienu iš anketos klausimų tirta, kada pačių Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjų veikloje labiausiai pasireiškia teisinės kompetencijos. Kaip paaiškėjo, šios kompetencijos aktualios visoje veikloje, kuri vykdoma einant pareigas vaiko teisių apsaugos institucijose (teigė 29 proc. apklaustųjų), vartojant teisinius terminus (14 proc.) ar kreipiantis į atitinkamas teisėsaugos institucijas dėl asmenų, keliančių grėsmę vaiko saugumui ir sveikatai (13 proc.) (žr. 27 pav.).

27 pav. Veikla, kurioje labiausiai pasireiškia VTAT vedėjų teisinės kompetencijos

Mažiau teisinės kompetencijos pasireiškia išduodant įvairius dokumentus teisės aktų nustatyta tvarka (teigė 10 proc.), nustatant vaikus, kuriems reikia globos (rūpybos) (8 proc.), organizuojant likusio be tėvų globos vaiko laikinąją ir nuolatinę globą (rūpybą) (6 proc.), atliekant pasirengimo būti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą (6 proc.). Lyginant vyr. specialistų ir vedėjų veiklą, kurioje labiausiai pasireiškia teisinė kompetencija, matyti skirtumų (žr. 15 lentelė).

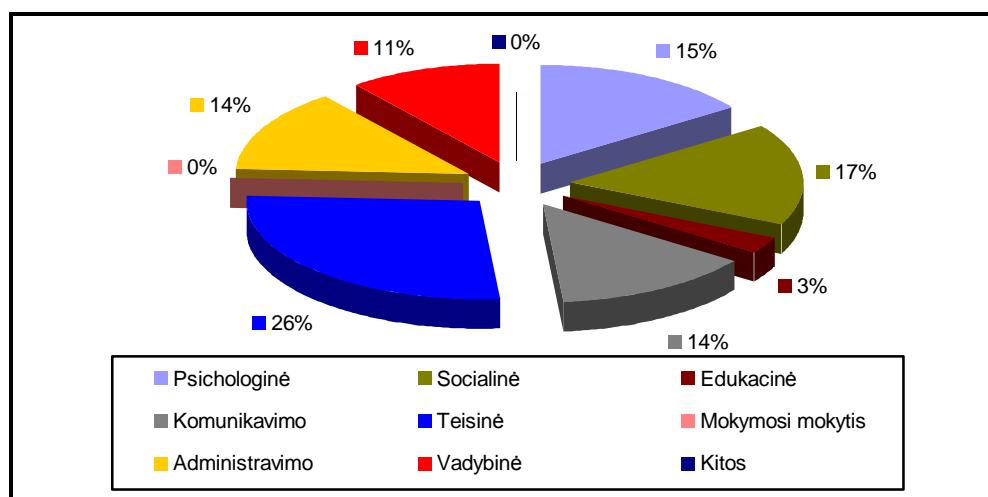
15 lentelė

Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vyr. specialistų ir vedėjų veiklos, kurioje labiausiai pasireiškia teisinė kompetencija, palyginimas (%)

Veikla	VTAT vedėjai	VTAT vyr. specialistai
Vartojant teisinius terminus	14	11
Organizuojant prevencinį darbą su tėvais (kitais vaiko atstovais pagal įstatymą)	2	3
Teikiant metodinę paramą savivaldybės įstaigų, susijusių su vaiko teisių apsauga, darbuotojams	4	4
Kreipiantis į atitinkamas teisėsaugos institucijas dėl asmenų, keliančių grėsmę vaiko saugumui ir sveikatai	13	3
Konsultuojant tėvus, mokytojus, auklėtojus ir pačius vaikus jų teisių apsaugos ir kt. klausimais	5	15
Atliekant pasirengimo būti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą	6	23
Nustatant vaikus, kuriems reikia globos (rūpybos)	8	10
Organizuojant likusio be tėvų globos vaiko laikinąją ir nuolatinę globą (rūpybą)	6	7
Kaupiant pranešimus apie smurtą patyrusius vaikus, organizuot jiems pagalbą	3	3
Išduodant įvairius dokumentus teisės aktų nustatyta tvarka	10	4
Visoje veikloje, kuri vykdoma einant pareigas VTAT	29	17

Remiantis lentele, tiek Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjų, tiek ir vyr. specialistų darbe teisinės kompetencijos pasireiškia visoje veikloje, kuri vykdoma einant atitinkamas pareigas, vartojant teisinius terminus. Vedėjų darbe ji dažnesnė kreipiantis į atitinkamas teisėsaugos institucijas dėl asmenų, keliančių grėsmę vaiko saugumui ir sveikatai (13 proc.) bei išduodant įvairius dokumentus teisės aktų nustatyta tvarka (10 proc.), nei vyr. specialistų (3 proc.; 4 proc.). Tuo tarpu pastarųjų darbe teisinės kompetencijos dažniau pasireiškia atliekant pasirengimo būti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą (23 proc.) bei konsultuojant tėvus, mokytojus, auklėtojus ir pačius vaikus jų teisių apsaugos ir kt. klausimais (15 proc.), nei vedėjų (6 proc.; 5 proc.).

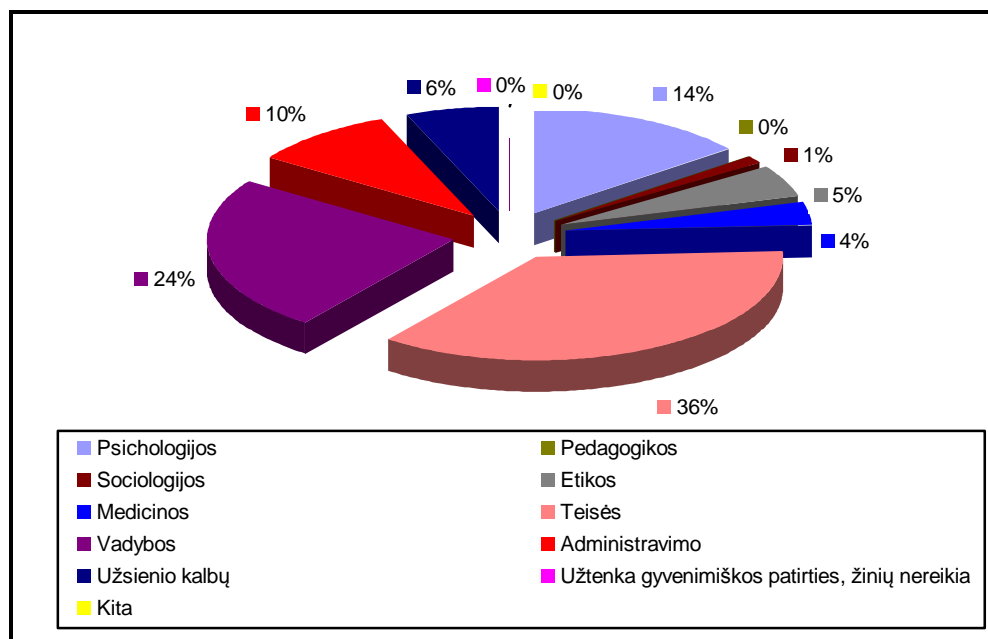
Apibendrinus tyrimo rezultatus nustatytas respondentų požiūris į svarbiausias kompetencijas dirbant savivaldybės Vaiko teisių apsaugos skyriuje (tarnyboje) (žr. 28 pav.).

28 pav. VTAT vedėjų požiūris į kompetencijų svarbą dirbant vaikų teises ginančioje institucijoje

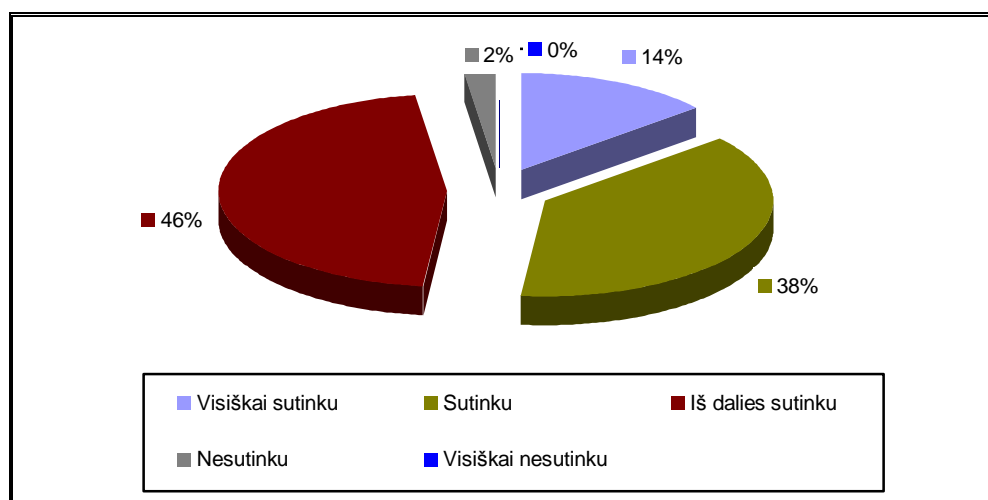
Tarnybų vedėjai mano, kad svarbiausios yra teisinė (pažymėjo 26 proc.), socialinė (17 proc.), psichologinė (15 proc.), komunikavimo (14 proc.) bei administravimo (14 proc.) kompetencijos. Mažiausiai svarbi edukacinė kompetencija (pažymėjo tik 3 proc. respondentų). Taigi vedėjų nuomonė apie kompetencijų svarbą VTAT sutapo su vyr. specialistų pasisakymais.

Be to, vedėjams, kaip ir tyrimo metu apklaustiems vyr. specialistams, labiausiai trūksta teisės (teigė 36 proc.), vadybos (24 proc.), psichologijos (14 proc.) bei administravimo (10 proc.) žinių (žr. 29 pav.).

29 pav. Žinios, kurių stokoja VTAT vedėjai

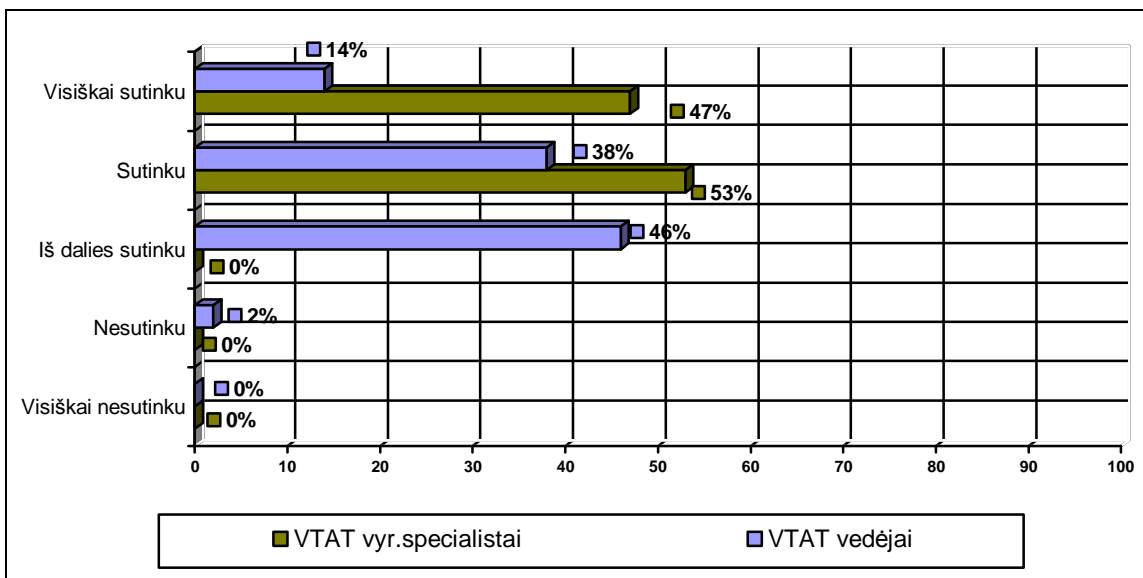
Tiriant vaiko teisių apsaugos darbuotojų teisinių kompetencijų raišką buvo įvertinta tarnybų vedėjų vaiko atstovavimo teismuose kompetencija (žr. 30 pav.).

30 pav. Kaip VTAT vedėjai vertina savo kompetencijos tinkamumą juridškai atstovaujant vaiką teisme

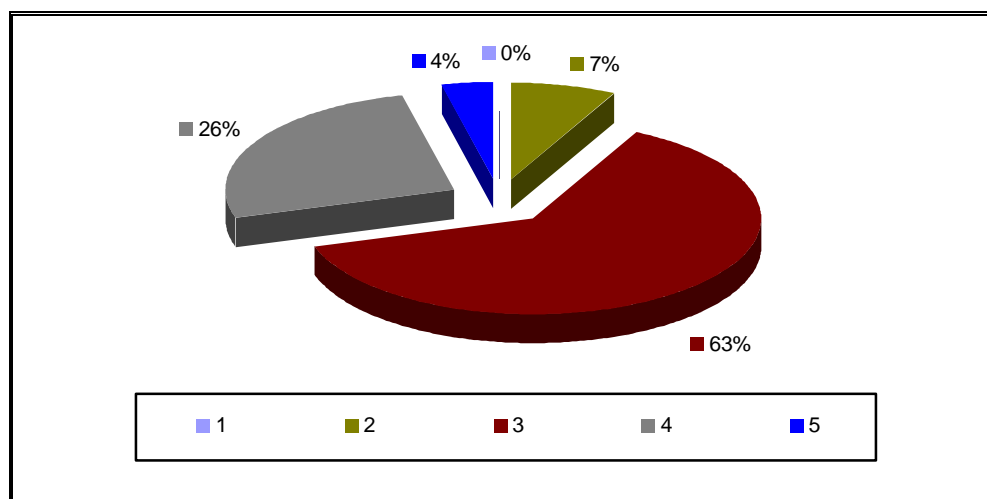
Beveik pusė apklaustųjų (46 proc.) tik iš dalies sutiko, kad jų kompetencija yra pakankama juridškai atstovauti vaiką teisiniuose procesuose. Daugiau kaip trečdalis (38 proc.) su šiuo teiginiu sutiko ir 14 proc. – sutiko visiškai. Likusieji (2 proc.) pripažino, kad jų kompetencijos nepakanka vaiką atstovaujant teismuose. Vadinasi, ne visi Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjai jaučiasi pakankamai kompetentingi teisiniuose procesuose.

Lyginant VTAT vedėjų ir vyr. specialistų apklausos rezultatus matyti, kad pastarieji vedėjų kompetencijas juridškai atstovaujant vaikui teisme vertina palankiau (žr. 31 pav.).

31 pav. Respondentų pasisakymų apie VTAT vedėjų kompetencijos tinkamumą juridškai atstovauti vaiką teisme palyginimas

Matyti, kad daugelis VTAT vedėjų (46 proc.) tik iš dalies įvertino vaiko atstovavimo teismuose kompetencijos tinkamumą, tuo tarpu vyr. specialistai buvo mažiau kritiški vadovų atžvilgiu ir sutiko (53 proc.) arba visiškai sutiko (47 proc.) su šios kompetencijos tinkamumu. VTAT vedėjai taip pat buvo kritiški savo gebėjimams, tyrimo metu paprašyti penkiabale sistema įvertinti dabartines teises žinias (žr. 32 pav.).

32 pav. VTAT vedėjų teisių kompetencijų vertinimas penkiabale sistema

Didžioji dalis respondentų turimas teises žinias įvertino tik vidutiniškai (63 proc. - 3 balais) arba gerai (26 proc. - 4 b.). Likusieji jas įvertino arba blogai (7 proc. - 2 b.), arba labai gerai (4 proc. - 5 b.). Vadinasi, ne tik VTAT vyr. specialistai, bet ir vedėjai nesijaučia pakankamai

kompetentingi spręsdami teisinius klausimus, atstovaudami vaiko interesams teismuose bei vykdydami kitą veiklą.

Apibendrinant anketinės VTAT vyr. specialistų ir vedėjų apklausos rezultatus išskirtini sekantys teiginiai:

1. Visi VTAT darbuotojai įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Daugelis baigę socialinio darbo, socialinės pedagogikos ir pedagogikos studijų programas, vos 8 proc. - teisės ir valdymo studijas. Vedėjų apklausa parodė, kad daugumai šalies savivaldybių vaiko teisių apsaugos trūksta kvalifikuotų teisininkų, kurių kompetencija būtų svarbi užtikrinant efektyvesnį ir kokybiškesnį įstaigų darbą bei sėkmingesnę vaiko teisių apsaugą.
2. Daugelis vyr. specialistų vaiko teisių apsaugos skyriuje įsidarbino atsitiktinai, bet nesigaili, kad taip atsitiko, arba darbą pasirinko sąmoningai, nes nori padėti vaikams ir jų šeimoms, ginti vaikų teises.
3. Nors tik maža dalis specialistų turi teisinį išsilavinimą, dauguma įžvelgia teisinės kompetencijos svarbą dirbant vaikų teisių apsaugos srityje, kas rodo ir šios temos aktualumą. Be to, svarbi socialinė, komunikavimo, psichologinė bei administravimo kompetencijos. Lyginant specialistų ir vedėjų pasisakymus nustatyta, kad pirmieji mažiau svarbiomis laiko teisinės žinias, dirbant vaiko teisių apsaugos sistemoje.
4. Vedėjų apklausa parodė, kad teisinį išsilavinimą turintys specialistai teisės srityje kompetentesni, nei išklausiuseji šios srities mokymo kursą.
5. Nors per darbo savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriuose (tarnybose) patirtį vyr. specialistai patobulino teisės srities žinias, tačiau turimų teisinių kompetencijų šiai dienai pakanka ne visiems. Vaiko teisių apsaugos darbuotojams trūksta teisinių kompetencijų ir gebėjimų tiek įgyvendinant vaiko teisių apsaugą, organizuojant prevencinės veiklą vaiko teisių apsaugos klausimais, tiek ir koordinuojant suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklą, atstovaujant vaiką teismuose.
6. Paaiškėjo, kad daugumai savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) darbuotojų reikia tobulinti žinias ir psichologijos, administravimo, vadybos srityse. Ne mažiau svarbu tobulinti ir bendruosius gebėjimus.
7. Nustatyta, kad ne visi VTAT vedėjai jaučiasi pakankamai kompetentingi atstovauti vaiko teisėms teisminiuose procesuose ir didžioji dalis tik vidutiniškai vertina turimas teisinės žinias. Vyr. specialistai vedėjų kompetencijas juridškai atstovaujant vaikui teisme vertina palankiau nei patys vedėjai.
8. Apklaustiems vyr. specialistams labiausiai trūksta žinių apie Briuselio II reglamento taikymą, sprendžiant šeimos ginčus dėl vaikų, Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, tarptautines teines sutartis, kuriose liečiamas vaiko klausimas.

9. Daugumai vyr. specialistų svarbios kompetencijų tobulinimo galimybės, tačiau ne visi jomis domisi. Tobulinti kompetencijas vyr. specialistus labiausiai motyvuoja teisinių žinių trūkumas, vadovų skatinimas ir netenkinantis darbo turinys.
10. Nustatyta, kad VTAT vyr. specialistai nepakankamai tobulėja profesinėje veikloje, dalis abejoja, ar tinkamai projektuoja savo karjerą (planuoja, sistemingai vysto ir tobulina profesinę veiklą).
11. Siekdami tobulinti teises kompetencijas vyr. specialistai pageidautų seminarų, susijusių su vaiko atstovavimu teismuose, dalyvavimu baudžiamosiose bylose bei supažindinančių su tarptautiniais teisės aktais ir praktinių jų taikymu.
12. Vedėjų požiūriu, ruošiant vaiko teisių darbuotojus didžiausią dėmesį reiktų skirti teisių kompetencijų įgijimui, taip pat svarbus ir psichologinis pasiruošimas, vaiko raidos išmanymas.

3. 3. Ekspertų požiūris į vaiko teisių apsaugos sistemos darbuotojų parengimo tinkamumą

Siekiant papildyti darbą kvalifikuota informacija apie tiriamąjį objektą atlikta 3 ekspertų apklausa. Tyrimo metu jų teirautasi apie vaiko teisių apsaugos sistemos darbuotojų parengimo tinkamumą ir galimas teisių kompetencijų tobulinimo galimybes.

Ekspertų apklausa leido išskirti pagrindines savivaldybių VTAT vykdomas funkcijas, kurios parodo specialistų teisių kompetencijų svarbą. Remiantis 16 lentelėje pateiktais apibendrintais duomenimis, teisinės kompetencijos aktualiausios šiems specialistams atstovaujant vaiko teisėms teismuose, kadangi „didelė dalis savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriui (tarnybai) priskirtinų funkcijų yra tiesiogiai susiję su prašymų, pareiškimų, kitų procesinių dokumentų pateikimu teismui, atstovavimu vaikui teismo posėdžių metu, dalyvavimu vaikų apklausose atliekant ikiteisminį tyrimą“, be to, atskiri LR civilinio kodekso straipsniai „tam tikrais atvejais įtvirtina privalomą vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimą“.

Remiantis ekspertų pasisakymais, 2008 metais VTAT pateikė teismams 1473 ieškinius/pareiškimus/prašymus dėl civilinių bylų iškėlimo. Nagrinėjant civilines bylas teismams pateikta 20457 išvados/pažymos, dalyvauta 18083 civilinių bylų teismo posėdžiuose. Šie išvardyti skaičiai parodo, kad savivaldybių skyriai (tarnybos) dažnai susiduria su teismais, teisių dokumentų jiems teikimu, kur reikalingos teisinės žinios. Teisių kompetencijų raiška, kaip nurodė vienas iš ekspertų, matyti VTAT specialistų veikloje, kai jie kompetentingoms ikiteisminio tyrimo institucijoms teikia pareiškimus apie prieš nepilnamečius asmenis įvykdytas nusikalstamas veikas; minėtoms institucijoms ir teismui teikia pažymas ir išvadas; dalyvauja nepilnamečių asmenų apklausose atliekant ikiteisminį tyrimą ar teismo nagrinėjimo metu; surašo administracinių teisės

pažeidimų protokolus; teikia pažymas ir išvadas teismui nagrinėjant administracines bylas; dalyvauja nepilnamečių asmenų apklausose nagrinėjant administracines bylas.

Ekspertai taip pat išskyrė ir teisinio išsilavinimo būtinybę (žr. 16 lentelė).

16 lentelė

Ekspertų požiūris į VTAT specialistų teisinių kompetencijų raišką

Kategorija	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Atstovavimas teismuose	7	<Pakankamai didelė dalis savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriui (tarnybai) priskirtinų funkcijų yra tiesiogiai susiję su prašymų, pareiškimų, kitų procesinių dokumentų pateikimu teismui, atstovavimu vaikui teismo posėdžių metu, dalyvavimu vaikų apklausose atliekant ikiteisminį tyrimą ir pan.>; <Teismui teikiami ieškiniai, pareiškimai ir kiti dokumentai turi atitikti Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse keliamam procesinių dokumentų turiniui, o tai iš tiesų reikalauja teisinės kompetencijos ir kokybės>; <Viena iš pagrindinių VTAT (VTAS) funkcijų yra atstovavimas vaiko interesams teismuose>; <VTAT (VTAS) atstovauja vaiko interesams ir administracinės bei baudžiamosios teisės reglamentuojamoje srityje>; <Administracinių teisės pažeidimų kodeksu šioms institucijoms yra suteikta teisė surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus>; <Lietuvos Respublikos civilinio kodekso atskiri straipsniai taip pat tam tikrais atvejais įtvirtina privalomą vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimą (pvz., nagrinėjant ginčus dėl vaikų, nagrinėjant bylą dėl tėvų valdžios apribojimo ir pan.)>; <...vaiko teisių apsaugos tarnyba dažnai pati priversta kreiptis į teismą ginant vaiko interesus>.
Teisinės žinios konsultuojant, sprendžiant ginčus	1	<...specialistai konsultuoja tėvus, senelius ir kitus asmenis, esant ar nesant tarpusavio ginčui dėl vaikų, ir turi pasiūlyti teisinius situacijos, ginčų sprendimo būdus ir alternatyvas>.
Prevencinė veikla	1	<Rengia ir įgyvendina priemones vaiko teisių apsaugai ir prevencijai užtikrinti. Tokių priemonių rengimas taip pat reikalauja teisinių žinių, galiojančių teisės aktų išmanymo>.
Teisinio išsilavinimo būtinybė	4	<Apeliacinės instancijos teisme VTAT (VTAS) atstovauti gali tik aukštąjį teisinį išsilavinimą turintys asmenys (LR CPK 55 str.)>; <Kasaciniame teisme teisę surašyti kasacinį skundą bei atstovauti VTAT(VTAS) teisme turi tik aukštąjį teisinį išsilavinimą turintys asmenys (LR CPK 347 str. 3 d., 354 str.)>; <...išvados surašymas bei atstovavimas teisme neabejotinai turi būti teisiškai kokybiškas, taigi, padedantis formuoti ir naują teismų praktiką>; <Procesinių dokumentų rengimas 2003 01 01 įsigaliojus naujam CPK taip pat tapo daug sudėtingesnis <...> teisininkui, ruošiančiam bylą teismui ar atstovaujančiam proceso šalį, atsirado nauji reikalavimai, tame tarpe ir aukštesnės kvalifikacijos>.
Kvalifikuoto teisininko poreikis	4	<Mano nuomone, vaiko teisių apsaugos skyriuje turėtų dirbti specialistas su teisiniu išsilavinimu. Tai būtų didelis privalumas vaiko teisių apsaugos skyriui pavestų funkcijų vykdymo kokybės prasme>; <Siekiant įvertinti specialisto su teisiniu išsilavinimu būvimo savivaldybės vaiko teisių apsaugos tarnyboje svarbą...>; <...specialisto su teisiniu išsilavinimu buvimas skyriuje turėtų būti būtinas ir neišvengiamas>; <Vaiko teisių apsaugos tarnyboms (skyriams) reikia turėti specialistų teisininkų, nes...>.

Kalbinti ekspertai pastebėjo, kad įsigaliojus naujam LR civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymui (Žin., 2002-04-06, Nr. 36-1340; 2002-04-24, Nr. 42), tapo daug sudėtingesnis dokumentų teismui rengimas, atsirado naujų reikalavimų, kuriais remiantis pažymėtina, jog „apeliacinės instancijos teisme VTAT atstovauti gali tik aukštąjį teisinį išsilavinimą turintys asmenys“; „kasaciniame teisme teisę surašyti kasacinį skundą bei atstovauti VTAT teisme turi tik aukštąjį teisinį išsilavinimą turintys asmenys“. Taip pat buvo pradėtas naujas šeimos santykių teisinis reglamentavimas.

Remiantis lentele, vaikų teises ginančiose institucijose pažymėtinas ir teisininko poreikis. Visi ekspertai pokalbio pradžioje akcentavo, kad VTAT reikia turėti kvalifikuotų teisininkų specialistų. Tai įpareigoja ne tik LR civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, bet ir VTAT pavestos funkcijos. Vienas iš ekspertų pastebėjo, kad vaiko VTAT išimtinai atstovauja vaiko interesams, darbe susidurdamas su išvadų teikimu, procesinių dokumentų ruošimu bei atstovavimu teisme, todėl specialisto su teisiniu išsilavinimu buvimas skyriuje (tarnyboje) turėtų būti būtinas ir neišvengiamas.

Ekspertų požiūriu, VTAT darbuotojų teisinės kompetencijos sietinos ir su prevencine veikla rengiant bei įgyvendinant priemones vaiko teisių apsaugai, konsultuojant tėvus, senelius ir kitus asmenis bei sprendžiant ginčus, ieškant alternatyvių sprendimų.

Apibendrinant galima pastebėti, kad nei vienas iš ekspertų nebuvo linkęs vertinti VTAT specialistų teisinių kompetencijų lygio ir nurodė, kad vaikų teises ginančių institucijų darbuotojai nekompetentingi teisės srityje. Tačiau jų pasisakymai patvirtino realią situaciją, paaiškėjusią apklausus įvairių šalies miestų bei rajonų VTAT specialistus ir leidžia konstatuoti, kad vaiko teisių apsaugos sistemos darbuotojų parengimas nėra tinkamas.

Siekiant tobulinti esamą situaciją reikėtų pasirūpinti, kad kiekvienoje tarnyboje dirbtų bent po vieną kvalifikuotą teisininką, esamiems darbuotojams sudaryti sąlygas tobulinti teisinės kompetencijas, kurios svarbios siekiant kokybiško ir efektyvaus darbo ginant šalies vaikų teises. Šiuo klausimu svarbus tiek pačių VTAT, savivaldybių, kuriose jos įsikūrusios, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei aukštųjų mokyklų vaidmuo bei tarpinstitucinis bendradarbiavimas, iniciatyva. Konkretūs siūlymai minėtoms institucijoms pateikti rekomendacijų dalyje.

IŠVADOS

1. Mokslinės ir dalykinės literatūros analizė parodė, kad darbui vaikų teisių apsaugos srityje reikalinga vadybinės, mokymosi mokytis, komunikavimo, teisinės bei socialinės kompetencijų visuma. VTAT specialistų teisinės kompetencijos sietinos su LR teisės aktu, reglamentuojančiu vaiko teisių apsaugą, išmanymu, gebėjimu rengti dokumentų projektus, vykdyti dokumentų teisinę priežiūrą, gebėjimu atstovauti vaiką teismuose, vykdyti prevencinę veiklą, bendradarbiauti su suinteresuotomis institucijomis. VTAT specialistų teisinių kompetencijų raiška atsispindi analizuojant LR civilinį kodeksą, LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą, kt. teisės aktus bei vertinant tarnybos specialisto pareigybės aprašymą, kur vienas iš pagrindinių šiai dienai keliamų reikalavimų – teisinis universitetinis išsilavinimas.
2. Atliktos anketinės apklausos rezultatai parodė, kad šalies VTAT stokojama kvalifikuotų teisininkų, kurių kompetencija būtų svarbi siekiant efektyvesnio ir kokybiškesnio darbo ginant vaikų teises. Nustatyta, kad tik 8 proc. apklaustų VTAT darbuotojų įgiję teisinį išsilavinimą. Jiems trūksta teisinių kompetencijų ir gebėjimų įgyvendinant vaiko teisių apsaugą, organizuojant prevencinės veiklą vaiko teisių apsaugos klausimais, koordinuojant suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklą, atstovaujant vaiką teismuose. Paaiškėjo, kad ir patys VTAT vedėjai jaučiasi nepakankamai kompetentingi atstovauti vaiko teisėms teisiniuose procesuose, dauguma tik vidutiniškai vertina turimas teises žinias. Taigi *tyrimo hipotezė*, kad vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) darbuotojų kompetencija yra nepakankama juridškai atstovauti vaiką teisiniuose procesuose, galima laikyti iš dalies pasitvirtinusia. Siekdami tobulinti teises kompetencijas tarnybų darbuotojai pageidautų seminarų, susijusių su vaiko atstovavimu teismuose, dalyvavimu baudžiamosiose bylose bei supažindinančių su tarptautiniais teisės aktais ir praktiniu jų taikymu.
3. Ekspertų apklausa nustatyta, kad VTAT specialistų teisinių kompetencijos labiausiai pasireiškia atstovaujant vaiko teisėms teismuose, be to, rengiant dokumentus, prevencinėje veikloje, konsultuojant tėvus ir kitus asmenis ar sprendžiant ginčus. Ekspertų išsakytos nuomonės leido konstatuoti, kad šiai dienai VTAT specialistų pasirengimas nėra tinkamas. Tarnyboms būtina turėti kvalifikuotų teisininkų specialistų - tai įpareigoja ne tik LR civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, bet ir skyrių (tarnybų) atliekamos funkcijos.

REKOMENDACIJOS

Numatant vaiko teisių apsaugos specialistų teisinių kompetencijų tobulinimo galimybes rekomenduojama:

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos:

- Atlikti tyrimus ir nustatyti Lietuvos VTAT specialistų teisinių kompetencijų lygį.
- Ieškoti būdų, kaip nuolat stiprinti savivaldybių VTAT veiklą, tobulinant darbuotojų teises kompetencijas.
- Apsvarstyti teisininko etato steigimo VTAT klausimą.

Aukštosioms mokykloms:

- Rengiant specialistus vaikų teisių apsaugos srityje į studijų programas įtraukti daugiau dalykų (pvz., susijusių su tarptautinių teisės aktų praktiniu taikymu, vaiko teisiniu atstovavimu, vaiko teisių įgyvendinimo strategija, nepilnamečių teisių realizavimu baudžiamajame procese, teisiniu vaiko ir šeimos konsultavimu bei tarpininkavimu ir kt.), kad specialistai būtų kompetentingesni teisinėje srityje.
- Numatyti studijų programas, orientuotas į šiai dienai aktualius vaiko teisių apsaugos klausimus, socialines ir teises problemas.

Savivaldybėms:

- Atlikti VTAT personalo vertinimą ir nustatyti specialistų teisinių kompetencijų lygį.
- Bendradarbiaujant su skyrių (tarnybų) vedėjais ieškoti galimybių ir papildomų lėšų personalo teisių kompetencijų tobulinimui ar naujų įgijimui.

Vaikų teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vedėjams:

- Plėsti bendradarbiavimą tarp šalies VTAT, bendromis pastangomis spendžiant žmogiškųjų išteklių valdymo klausimus.
- Bendradarbiaujant su kitomis VTAT teikti siūlymus Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai dėl personalo teisių kompetencijų tobulinimo.
- Savo iniciatyva rengi personalo mokymo kursus, seminarus, pasikviečiant vietos teisininkų, psichologų, kitų sričių atstovų.
- Skatinti personalą planuoti ir sistemingai vystyti karjerą, kūrybiškai reaguoti į šiandieninius pokyčius ir realijas.
- Remiantis turima teisine kompetencija personalui teikti konsultacijas ir pagalbą sprendžiant sudėtingas situacijas.

LITERATŪRA

1. Augustinaitis A. Informacinė žinojimo sandara // Informacijos mokslai, 2002, T. 21, p. 43–58.
2. Briuselio II reglamentas. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo.
3. Čiutienė R., Šarkiūnaitė I. Darbuotojų kompetencija – organizacijos konkurencingumą lemiantys veiksniai // Ekonomika, 2004, Nr. 67 (2), p. 1-9.
4. Česnaitytė I., Uscila R. Organizacijų, teikiančių socialines paslaugas nepilnamečiams, sistemos ir gebėjimų įvertinimas // Teisės problemos, 2008, Nr. 2(60), p. 85-100.
5. Gudauskaitė S. Individo kompetencijų aprėptis žinių visuomenėje: problematikos apžvalga // Informacijos mokslai, 2007, Nr. 42-43, p. 233-241.
6. Gustas E. Žmogiškųjų išteklių valdymo ypatumai valstybės tarnyboje: tarnautojų veiklos vertinimas ir kvalifikacijos tobulinimas // Viešojoji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 65-70.
7. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų // Žin., 2002-05-22, Nr. 51-1932.
8. Jonynienė V. Ž. Vaiko teisių įgyvendinimo Lietuvoje aktualijos // Acta Paedagogica Vilnensia, 2005, T. 15, p. 129-142.
9. Jucevičienė P., Lepaitė D. Kompetencijos sampratos erdvė // Socialiniai mokslai: Edukologija, 2000, Nr. 1 (22), p. 44-50.
10. Juralevičienė J. Valstybės tarnautojų profesinės kompetencijos teoriniai ir teisiniai aspektai // Viešojoji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 84-90.
11. Jucevičienė P. Ugdymo mokslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės edukologijos. Kaunas: Technologija, 1997.
12. Jovaiša L. Pedagogikos terminai. Kaunas: Šviesa, 1993.
13. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, 1989 m. // Žin., 1995, Nr. 60-1501.
14. Kvalifikacijų analizės vadovas darbo rinkos mokymo paslaugoms tobulinti. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba. Vilnius: Agora, 2003.
15. Kyburienė L. Socialiai atsiribojančių mokinių socialinės kompetencijos ypatumai. Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose, 2006, Nr. 3, Kaunas, p. 33-41.
16. Lekavičienė R. Socialinės kompetencijos psichologiniai kriterijai ir vertinimas : Lietuvos studentų tyrimas : monografija. Kaunas: VDU I-kla, 2001.

17. Laužackas R. Profesinio ugdymo turinio reforma: didaktiniai bruožai: ugdymo turinys, uždaramas ir atvirumas, mokymo programa ir kt. Kaunas : Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Leidybos centras, 1997.
18. Laužackas R., Teresevičienė M., Stasiūnaitienė E. Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi: monografija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2005.
19. Laužackas R., Pukelis K. Kvalifikacija ir kompetencija: samprata, santykis bei struktūra profesijos mokytojo veiklos kontekste // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, 2000, Nr. 3, p. 27-39.
20. Laužackas R., Spūdytė I., Tūtlys I. Kvalifikacijų sistemų metodologija: prielaidos ir prieštaravimai / Kvalifikacijų sistemų kūrimo metodologija ir patirtis: tarptautinė mokslinė konferencija. Vilnius, 2007, spalio 4-5 d. Vilnius: Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2007, p. 39-40.
21. Lekavičienė R. Socialinės kompetencijos psichologiniai kriterijai ir vertinimas : Lietuvos studentų tyrimas: monografija. Kaunas: VDU I-kla, 2001.
22. Leonienė B. Darbuotojų vadyba. Kaunas: Šviesa, 2001.
23. LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, priimtas 1996 m. kovo 14 d., Nr. I-1234, Vilnius // Žin., 1996-04-12, Nr. 33-807.
24. LR Vyriausybės 2002 m. gruodžio 17 d. nutarimas Nr.1983 „Dėl bendrųjų vaiko teisių apsaugos tarnybų nuostatų patvirtinimo“ // Žin., 2002, Nr. 120-5415.
25. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl subjektų, vykdančių vaikų ir jaunimo socializaciją, socialinės, edukacinės ir teisinės kompetencijos aprašo patvirtinimo“, priimtas 2005 m. gruodžio 23 d. Nr. ISAK- 2636, Vilnius // Žin., 2006-01-05, Nr. 2-27.
26. LR konstitucija // Žin., 1992, Nr. 32-1014; 1996, Nr. 64-1501; 1996, Nr. 122-2863.
27. LR civilinis kodeksas // Žin., 2000, Nr. 74-2262.
28. LR civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Žin., 2002-04-06, Nr. 36-1340; 2002-04-24, Nr. 42.
29. LR Valstybės tarnybos įstatymas, 1999 07 08, Nr. VIII-1316 // Žin., 2002, Nr. 45-1708.
30. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl darbo su socialinės rizikos šeimomis metodinių rekomendacijų patvirtinimo“, priimtas 2003 m. gruodžio 17 d. Nr. A1-207, Vilnius // Žin., 2004, Nr. 9-254.
31. LR Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ // Žin., 2003, Nr. 52-2316.
32. LR Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 18 d. nutarimas Nr. 1179 „Dėl savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų veiklos tobulinimo programos patvirtinimo“, patvirtintas 2003 m. rugsėjo 18 d. Nr. 1179, Vilnius // Žin., 2003-09-24, Nr. 90-4076.

33. LR antstolių veiklos įstatymas // Žin., 2002-05-29, Nr. 53-2042.
34. Mackevičienė A. (sud.). Tarptautinių žodžių žodynelis. Vilnius: UAB „Gimtinė“, 1999.
35. Makūnas J. Konsultantų kompetencijos modelis. Jaunasis mokslininkas-2005: studentų mokslinės konferencijos tezių rinkinys. Akademija: Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2005.
36. Mansiels R. S. Practical Questions for Building Competency Models / Insight Informatikon Company Conference. Ottawa, 2000, November 6-7.
37. Petkevičiūtė N., Kaminskytė E. Vadybinė kompetencija: teorija ir praktika // Pinigų studijos, 2003, Nr. 1, p. 65-80.
38. Puškorius S. Viešasis administravimas kuriant informacinę (pilietinę) visuomenę (vadybinis aspektas). Vilnius: Lietuvos Teisės universiteto leidykla, 2000.
39. Pūkevičiūtė V.J. Mokymosi mokytis kompetencijos ugdymo aspektai // Acta Paedagogica Vilnensia, 2007, Nr. 19, p. 17-25.
40. Raipa A., Velička A. Valstybės tarnautojų mokymo – lavinimo turinio ir formų pokyčiai // Viešoji politika ir administravimas, 2003, Nr. 5, p. 77-83.
41. Pagalba nuo seksualinės prievartos ir prekybos žmonėmis nukentėjusiems vaikams ir jų artimiesiems: situacijos įvertinimas. Tyrimo ataskaita. Vilnius: VšĮ „Vaiko namas“, 2006. [žiūrėta 2009-04-19]. Prieiga per internetą: <http://www.children.lt/?_nm_shot=files.1.1-112&_nm_nosession=1>.
42. Sakalas A., Šilingienė V. Personalo valdymas. Kaunas: Technologija, 2000.
43. Socialinių reikalų ir darbo komitetas aptarė Briuselio II reglamento nuostatų taikymą sprendžiant šeimos ginčus dėl vaikų ir jų interesų apsaugos. Socialinių reikalų ir darbo komiteto biuro informacija internete, 2009-04-02. [žiūrėta 2009-04-23]. Prieiga per internetą: <http://verslas.elta.lt/zinute_pr.php?inf_id=1001988>.
44. Šeimynų nuostatai, patvirtinti LR Vyriausybės 2002 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. 1037 // Žin., 2002, Nr. 70-2888.
45. Šernas V. Komunikacinės kompetencijos, jų ugdymo(-si) kai kurios strateginės ir taktinės problemos // Santalka. Filologija. Edukologija, 2006, T. 14, Nr. 4, p. 50-59.
46. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius : Žodynas, 1999.
47. Valackienė A. Sociologinis tyrimas : vadovėlis. Kaunas: Technologija, 2004.
48. Vaiko globos organizavimo nuostatai, patvirtinti LR Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. 405 // Žin., 2002, Nr. 35-1275.
49. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai, patvirtinti LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. 56 // Žin., 2002, Nr. 68-2798.

50. Valstybinio audito ataskaita „Vaiko teisių apsaugos vykdymas“, 2008 m. sausio 22 d. Nr. VA-P-30-17-2, Vilnius. [žiūrėta 2009-04-05]. Prieiga per internetą: <http://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitu_paieska1.php>.
51. Žydžiūnaitė V., Rupšienė L., Bitinas B. Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda, 2008.

PRIEDAI

ANKETA

Gerbiama(-as) darbuotoja(-au),

dėkoju, kad sutikote atsakyti į anketos klausimus. Jūsų atsakymai labai svarbūs ir jie bus apibendrinti baigiamajame magistro darbe, kurio tikslas – **įvertinti Jūsų, kaip vaiko teisių apsaugos skyriaus specialisto, teisinių kompetencijų raišką.**

Apklausa yra anoniminė ir Jūsų individualūs atsakymai nebus viešinami. Anketa pildoma pasirinktą atsakymo variantą (-us) pažymint X arba į tuščią eilutę įrašant savo nuomonę.

1. Jūsų lytis:

moteris
vyras

2. Jūsų amžius:

20-30 m.
31-40 m.
41-50 m.
51-60 m.
daugiau kaip 60 m.

3. Jūsų išsilavinimas:

aukštasis universitetinis
aukštasis neuniversitetinis
aukštesnysis
dar studijuoju
kita (*parašykite*)

4. Jūsų darbo VTAT stažas (*įrašykite metus*)

5. Kokią studijų programą (programas) esate baigusi(-ęs)?

6. Jūsų kvalifikacija: (*įrašykite*).....

7. Jūsų, kaip vaiko teisių apsaugos skyriaus specialisto, darbo VTAT pasirinkimo motyvai:

manau, kad tai – mano pašaukimas
šį darbą pasirinkau sąmoningai, nes noriu padėti vaikams ir jų šeimoms, ginti vaikų teises
atsitiktinumas, bet nesigailiu, kad taip atsitiko
neturėjau didelio pasirinkimo: negalėjau rasti kito darbo, todėl pradėjau dirbti Vaiko teisių
apsaugos skyriuje (tarnyboje), tačiau mielai pakeisčiau darbą
kitas motyvas (*nurodykite*)

8. Įvertinkite pasitenkinimą savo, kaip VTAT specialisto, pareigybe:

labai patenkinta (-as)
patenkinta (-as)
nežinau, abejoju

nepatenkinta (-as)
visiškai nepatenkinta (-as)

9. Jūsų nuomone, kokios kompetencijos yra svarbiausios dirbant savivaldybės VTAT? (galimi keli atsakymų variantai)

psichologinės
socialinės
edukacinės
komunikavimo
teisinės
mokymosi mokytis
administravimo
vadybinės
kitos kompetencijos (nurodykite)

10. Kokių žinių šiandien Jums labiausiai trūksta, dirbant savivaldybės VTAT?

psichologijos
pedagogikos
sociologijos
etikos
medicinos
teisės
vadybos
administravimo
užsienio kalbų
užtenka gyvenimiškos patirties, žinių nereikia
kita (įrašykite):

11. Ar sutinkate su teiginiu, kad šiandieninis VTAT specialistas turi puikiai išmanyti teisės dalykus?

☒ visiškai sutinku ☒ sutinku ☒ iš dalies sutinku ☒ nesutinku ☒ visiškai nesutinku

12. Įvertinkite savo teises kompetencijas prieš įsidarbinant VTAT penkiabale sistema : (5 balai- turėjau pakankamai, 1 balas- visai neturėjau kompetencijų. Atitinkamą skaičių apibraukite).

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

13. Įvertinkite dabartines savo, kaip VTAT specialisto, teises kompetencijas penkiabale sistema : (5 balai-turiu pakankamai kompetencijų, 1 balas-visai neturiu kompetencijų).

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

14. Kada Jūsų veikloje labiausiai pasireiškia teisinė kompetencija? (galimi keli atsakymų variantai)

☒ vartojant teisinius terminus
organizuojant prevencinį darbą su tėvais (kitais vaiko atstovais pagal įstatymą)

teikiant metodinę paramą savivaldybės įstaigų, susijusių su vaiko teisių apsauga, darbuotojams

kreipiantis į atitinkamas teisėsaugos institucijas dėl asmenų, keliančių grėsmę vaiko saugumui ir sveikatai

konsultuojant tėvus, mokytojus, auklėtojus ir pačius vaikus jų teisių apsaugos ir kt. klausimais

atliekant pasirengimo būti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą

nustatant vaikus, kuriems reikia globos (rūpybos)

organizuojant likusio be tėvų globos vaiko aikinę ir nuolatinę globą (rūpybą)

kaupiant pranešimus apie smurtą patyrusius vaikus, organizuot jiems pagalbą

išduodant įvairius dokumentus teisės aktų nustatyta tvarka

visoje veikloje, kuri vykdoma einant pareigas VTAT

kitoje veikloje (*parašykite*):

.....

15. Pagal kiekvieną pateiktą teiginį įvertinkite, kaip išvardinti gebėjimai reiškiasi Jūsų profesinėje veikloje:

Teisinės kompetencijos	Turiu žinių	Norėčiau pasitobulinti šioje srityje	Gebu pritaikyti
Vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo kompetencija			
- pagrindiniai Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, susiję su vaiko teisių apsaugos teisiniu reguliavimu	q	q	q
- gebėjimas atpažinti teorines problemas vaiko teisių apsaugos srityje	q	q	q
- gebėjimas atpažinti praktines problemas vaiko teisių apsaugos srityje	q	q	q
- gebėjimas surasti formas ir metodus vaiko teisių apsaugos problemoms spręsti	q	q	q
Preveninės veiklos vaiko teisių apsaugos klausimais organizavimo kompetencija			
- gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniais jų teisių apsaugos klausimais	q	q	q
- gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniais globos (rūpybos) klausimais	q	q	q
- gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniais įvaikinimo klausimais	q	q	q
- gebėjimas teikti informaciją tėvams (globėjams, rūpintojams) ir ugdytiniais teisės pažeidimų prevencijos klausimais	q	q	q
Suinteresuotų asmenų bei institucijų veiklos koordinavimo kompetencija			
- gebėjimas rengti atitinkamoms valstybės institucijoms bei įstaigoms pasiūlymus dėl vaiko teisių apsaugos gerinimo	q	q	q
- gebėjimas rengti atitinkamoms savivaldybių institucijoms bei įstaigoms pasiūlymus dėl teisės pažeidimų prevencijos gerinimo	q	q	q
Vaiko atstovavimo teismuose kompetencija			
- gebėjimas atstovauti civilinėse bylose ir naudoti civilinio kodekso teisinius terminus	q	q	q
- gebėjimas atstovauti baudžiamosiose bylose ir naudoti baudžiamojo kodekso terminus	q	q	q
- gebėjimas atstovauti administracinėse bylose ir naudoti administracinio teisės pažeidimų kodekso terminus	q	q	q

16. Jeigu šiandieną reikėtų rinktis seminarų/mokymų ciklą, susijusį su Jūsų teisinių santykių plėtote, kokias tris temas įrašytumėte?

- 1.....
- 2.....
- 3.....

17. Ar Jums yra žinomos visos teisės normos ir teisės institutai, užtikrinantys vaikų teisių apsaugą?

- Taip
- ne

18. Kokios teisės normos ir teisės institutai, užtikrinantys vaikų teisių apsaugą, Jums yra nežinomi/mažai žinomi ?

Nurodykite:

.....

19. VTAT vadovų kompetencija yra pakankama juridškai atstovauti vaiką teisiniuose procesuose:

- £ visiškai sutinku
- £ sutinku
- £ iš dalies sutinku
- £ nesutinku
- £ visiškai nesutinku

20. Jeigu Jūs būtumėte VTAT vadėjas, kokius pirmiausia tris darbus atliktumėte tobulinant personalo teises kompetencijas/

- 1.....
- 2.....
- 3.....

21. Kiek svarbios Jums kompetencijų tobulinimo galimybės?

- labai svarbios
- svarbios
- negaliu pasakyti, nežinau
- nesvarbios
- visiškai nesvarbios

22. Ar domitės tuo, kaip reikia tobulinti kompetenciją?

- labai domiuosi
- domiuosi
- nežinau, abejoju
- nesidomiu
- visiškai nesidomiu

23. Jeigu tobulinate kompetenciją (arba tai planuojate), kokie motyvai Jus skatina tai daryti? (galimi keli atsakymų variantai)

- £ dirbdama (-as) dabartinėse pareigose VTAT aš nerealizuoju savo potencialo
- manęs netenkina darbo turinys
- manęs netenkina santykiai su mano vadovais
- neturiu teisinių žinių
- manęs netenkina dabartinis atlyginimas už darbą
- labai sunkus darbas (norėčiau lengvesnio)

mano šeima mane skatina
 mano vadovai mane skatina
 kiti motyvai (*parašykite kokie*)

24. Įvertinkite teiginius:

Profesinis tobulėjimas	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Objektyviai vertinate savo galias profesinėje veikloje išlaikant savigarbą ir pasitikint savimi	r	r	r	r	r
Projektuojate karjerą: planuoti, sistemingai vystyti ir tobulinti savo profesinę veiklą	r	r	r	r	r
Efektyviai dirbate adekvačiai paskirstant darbo krūvį	r	r	r	r	r
Kūrybiškai reaguojate į šiuolaikinio pasaulio pokyčius (atpažįstate asmeninių pokyčių poreikį, tobulėjate ir keičiatės)	r	r	r	r	r
Nuolat atnaujinate savo profesinę veiklą naudojant šiuolaikines technologijas, tobulinant kompetencijas	r	r	r	r	r

DĖKOJAME, KAD SUTIKOTE DALYVAUTI APKLAUSOJE

ANKETA

Gerb. skyriaus vedėjau(-a),

dėkoju, kad sutikote atsakyti į anketos klausimus. Jūsų atsakymai labai svarbūs ir jie bus apibendrinti baigiamajame magistro darbe, kurio tikslas – **įvertinti Jūsų, kaip vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėjo, teisinių kompetencijų raišką.**

Apklausa yra anoniminė ir Jūsų individualūs atsakymai nebus viešinami. Anketa pildoma pasirinktą atsakymo variantą (-us) pažymint X arba į tuščią eilutę įrašant savo nuomonę.

1. Jūsų lytis:

moteris
vyras

2. Jūsų amžius:

20-30 m.
31-40 m.
41-50 m.
51-60 m.
daugiau kaip 60 m.

3. Jūsų išsilavinimas:

aukštasis universitetinis
aukštasis neuniversitetinis
aukštesnysis
dar studijuoju
kita (*parašykite*)

4. Jūsų darbo VTAT stažas (*įrašykite metus*)

5. Kokią studijų programą (programas) esate baigusi(-ęs)?

6. Ar Jūsų VTAT dirba teisininkų?

taip
ne

7. Ar sutinkate su teiginiu, kad šiandieninis VTAT specialistas turi būti puikiai išmanyti teisės dalykus?

£ visiškai sutinku £ sutinku £ iš dalies sutinku £ nesutinku £ visiškai nesutinku

8. Jei dirba teisininkų, ar nuo jų kompetencijos priklauso skyriaus darbo kokybė?

taip
iš dalies
ne

9. Ar norėtumėte, kad Jūsų specialistai turėtų teisinių kompetencijų:

taip
iš dalies

ne

10. Jūsų nuomone, ar teisinį išsilavinimą turinčių specialistų teisinė kompetencija yra didesnė nei išklausių teisės mokymo kursą?

visiškai sutinku sutinku iš dalies sutinku nesutinku visiškai nesutinku

11. Jeigu Jūs būtumėte atsakingas už vaiko teisių darbuotojų paruošimą, kokius tris pasiūlymus pateiktumėte, susijusius su kompetencijomis?

1.
2.
3.

12. Kada Jūsų veikloje labiausiai pasireiškia teisinė kompetencija? (galimi keli atsakymų variantai)

vartojant teisinius terminus
organizuojant prevencinį darbą su tėvais (kitais vaiko atstovais pagal įstatymą)
teikiant metodinę paramą savivaldybės įstaigų, susijusių su vaiko teisių apsauga, darbuotojams
kreipiantis į atitinkamas teisėsaugos institucijas dėl asmenų, keliančių grėsmę vaiko saugumui ir sveikatai
konsultuojant tėvus, mokytojus, auklėtojus ir pačius vaikus jų teisių apsaugos ir kt. klausimais
atliekant pasirengimo būti vaiko globėju (rūpintoju) vertinimą
nustatant vaikus, kuriems reikia globos (rūpybos)
organizuojant likusio be tėvų globos vaiko aikinę ir nuolatinę globą (rūpybą)
kaupiant pranešimus apie smurtą patyrusius vaikus, organizuot jiems pagalbą
išduodant įvairius dokumentus teisės aktų nustatyta tvarka
visoje veikloje, kuri vykdoma einant pareigas VTAT
kitoje veikloje (*parašykite*):

13. Jūsų nuomone, kokios kompetencijos yra svarbiausios dirbant savivaldybės VTAT? (galimi keli atsakymų variantai)

socialinės
psichologinės
edukacinės
komunikavimo
teisinės
mokymosi mokytis
administravimo
vadybinės
kitos kompetencijos (*nurodykite*)

14. Kokių žinių šiandien Jums labiausiai trūksta, dirbant savivaldybės VTAT vadovu?

psichologijos
pedagogikos
sociologijos
etikos
medicinos

teisės
vadybos
administravimo
užsienio kalbų
užtenka gyvenimiškos patirties, žinių nereikia

kita (*įrašykite*):

15. Kaip manote, ar Jūsų, kaip VTAT vedėjo, kompetencija yra pakankama juridškai atstovauti vaiką teisminiuose procesuose?

visiškai sutinku sutinku iš dalies sutinku nesutinku visiškai nesutinku

16. Įvertinkite dabartines savo, kaip VTAT vedėjo, teisinės žinias penkiabale sistema (1 balas-
turiu pakankamai žinių, 5 b. – visai neturiu teisinių žinių):

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

DĖKOJAME, KAD SUTIKOTE DALYVAUTI APKLAUSOJE

Ekspertų pasisakymai analizuojama tema

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorė Odeta Tarvydienė:

Vaiko teisių apsaugos tarnyboms (skyriams) reikia turėti specialistų teisininkų, nes:

1. Viena iš pagrindinių VTAT (VTAS) funkcijų yra atstovavimas vaiko interesams teismuose. 2008 m. VTAT/S pateikė teismams 1473 ieškinius/pareiškimus/prašymus dėl civilinių bylų iškėlimo. Nagrinėjant civilines bylas teismams pateikta 20457 išvados/pažymos. Dalyvauta 18083 civilinių bylų teismo posėdžiuose. Šie skaičiai rodo, kad VTAT (VTAS) dažnai susiduria su teismais, teisinių dokumentų jiems teikimu, kur reikalingos teisinės žinios. VTAT (VTAS) atstovauja vaiko interesams ir administracinės bei baudžiamosios teisės reglamentuojamoje srityje: kompetentingoms ikiteisminio tyrimo institucijoms teikia pareiškimus apie prieš nepilnamečius asmenis įvykdytas nusikalstamas veikas, minėtoms institucijoms ir teismui teikia pažymas ir išvadas, dalyvauja nepilnamečių asmenų apklausose atliekant ikiteisminį tyrimą ar teismo nagrinėjimo metu bei surašo administracinių teisės pažeidimų protokolus, teikia pažymas ir išvadas teismui nagrinėjant administracines bylas, dalyvauja nepilnamečių asmenų apklausose nagrinėjant administracines bylas.
2. Apeliacinės instancijos teisme VTAT (VTAS) atstovauti gali tik aukštąjį teisinį išsilavinimą turintys asmenys (LR CPK 55 str.). Kasaciniame teisme teisę surašyti kasacinį skundą bei atstovauti VTAT(VTAS) teisme turi tik aukštąjį teisinį išsilavinimą turintys asmenys (LR CPK 347 str. 3 d., 354 str.).
3. VTAT (VTAS) specialistai konsultuoja tėvus, senelius ir kitus asmenis, esant ar nesant tarpusavio ginčui dėl vaikų, ir turi pasiūlyti teisinius situacijos, ginčų sprendimo būdus ir alternatyvas.
4. Rengia ir įgyvendina priemones vaiko teisių apsaugai ir prevencijai užtikrinti. Tokių priemonių rengimas taip pat reikalauja teisinių žinių, galiojančių teisės aktų išmanymo.

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Piniginės paramos, vaikų ir jaunimo departamento Vaikų ir jaunimo skyriaus vedėjos pavaduotoja Areta Miškinienė:

Siekiant įvertinti specialisto su teisiniu išsilavinimu būvimo savivaldybės vaiko teisių apsaugos tarnyboje svarbą, manau reikėtų iš esmės atsižvelgti į savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) vykdomas funkcijas.

Pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 17 d. nutarimu Nr. 1983 patvirtintais Bendraisiais vaiko teisių apsaugos tarnybų nuostatais bei kitais vaiko teisių apsaugą reglamentuojančiais teisės aktais, pakankamai didelė dalis savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriui (tarnybai) priskirtinų funkcijų yra tiesiogiai susiję su prašymų, pareiškimų, kitų procesinių dokumentų pateikimu teismui, atstovavimu vaikui teismo posėdžių metu, dalyvavimu vaikų apklausose atliekant ikiteisminį tyrimą ir pan. Be to, Administracinių teisės pažeidimų kodeksu šioms institucijoms yra suteikta teisė surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus. Teismui teikiami ieškiniai, pareiškimai ir kiti dokumentai turi atitikti Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse keliamam procesinių dokumentų turiniui, o tai iš tiesų reikalauja teisinės kompetencijos ir kokybės.

Atsižvelgtina ir į tai, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso atskiri straipsniai taip pat tam tikrais atvejais įtvirtina privalomą vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimą (pvz., nagrinėjant ginčus dėl vaikų, nagrinėjant bylą dėl tėvų valdžios apribojimo ir pan.).

Ukmergės rajono apylinkės teismo pirmininkas Evaldas Pašilis:

Mano nuomone, vaiko teisių apsaugos skyriuje turėtų dirbti specialistas su teisiniu išsilavinimu. Tai būtų didelis privalumas vaiko teisių apsaugos skyriui pavestų funkcijų vykdymo kokybės prasme.

Nuo 2001 07 01 įsigaliojus naujam civiliniam kodeksui, iš esmės buvo pradėtas naujas šeimos santykių teisinis reglamentavimas. Naujajame CK(civiliniame kodekse) atsirado naujų sąvokų bei institutų, kurių senasis Santuokos ir šeimos kodeksas nenumatė. Taigi, ir teismų praktika naujai pradėjo formotis nuo naujojo CK patvirtinimo. Atsižvelgiant į tai, kad vaiko teisių apsaugos skyrius šeimos bylose dažniausiai dalyvauja kaip teikianti išvadą institucija, jos išvados surašymas bei atstovavimas teisme neabejotinai turi būti teisiškai kokybiškas, taigi, padedantis formuoti ir naują teismų praktiką.

Manau, vaiko teisių apsaugos tarnyba dažnai pati priversta kreiptis į teismą ginant vaiko interesus. Procesinių dokumentų rengimas 2003 01 01 įsigaliojus naujam CPK (civilinio proceso kodeksui) taip pat

tapo daug sudėtingesnis bei priverčiantis ginčo šalis elgtis operatyviai, ekonomiškai, sąžiningai, laikytis kitų proceso principų. Taigi, ir teisininkui, ruošiančiam bylą teismui ar atstovaujančiam proceso šalį, atsirado nauji reikalavimai, tame tarpe ir aukštesnės kvalifikacijos.

Atsižvelgiant į tai, kad vaiko teisių apsaugos skyrius atstovauja išimtinai vaiko interesams bei savo darbe susiduria su išvadų teikimu, procesinių dokumentų ruošimu bei atstovavimu teisme, specialisto su teisiniu išsilavinimu buvimas skyriuje turėtų būti būtinas ir neišvengiamas.

PATVIRTINTA
Ukmergės rajono savivaldybės
administracijos direktoriaus
2007- - įsakymu Nr.

VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SKYRIAUS VYRIAUSIOJO SPECIALISTO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS

I. PAREIGYBĖS CHARAKTERISTIKA

1. Pareigybė – karjeros valstybės tarnautojas
2. Lygis – A
3. Kategorija –7

II. TIKSLAS

4. Vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės tikslas yra įgyvendinti Ukmergės rajone valstybės ir savivaldybės politiką vaiko teisių apsaugos srityje, vykdant vaiko teisių apsaugą ir jų teisių pažeidimų prevenciją, atstovaujant vaiko teisių apsaugos skyrių teismuose, teisėsaugos organuose, valstybės mokymo, ugdymo, gydymo įstaigose, nevyriausybinėse organizacijose, ginančiose vaikų teises ir organizuojančiose vaikų globą, atliekant skyriuje gaunamų piliečių prašymų, pareiškimų ir skundų teisinį įvertinimą, teikiant išvadas teismams, rengiant ieškininius pareiškimus ir prašymus, ginančius vaikų teises.

III. SPECIALIEJI REIKALAVIMAI ŠIAS PAREIGAS EINANČIAM VALSTYBĖS TARNAUTOJUI

5. Turėti universitetinį teisinį išsilavinimą.
6. Būti susipažinusi su Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksu, Vyriausybės nutarimais, Valstybės tarnybos, Vietos savivaldos, Vaiko teisių apsaugos pagrindų ir kitais įstatymais, reglamentuojančiais šeimos santykius, Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimais, mero potvarkiais, administracijos direktoriaus įsakymais, skyriaus nuostatais.
7. Mokėti valdyti, kaupti, sisteminti, analizuoti ir apibendrinti informaciją, rengti išvadas.
8. Mokėti rengti Savivaldybės vidaus tvarkomuosius ir organizacinius dokumentus.
9. Mokėti rengti teisės aktų, sutarčių ir kitokių skyriaus dokumentų projektus, teikti išvadas, pasiūlymus dėl jų tobulinimo.
10. Mokėti planuoti ir organizuoti savo darbą.
11. Sklandžiai dėstyti mintis raštu ir žodžiu, išmanyti raštvedybos taisykles, teisės aktų rengimo taisykles, mokėti dirbti kompiuteriu, naudotis elektroniniu paštu.
12. Būti pareigingam, darbščiam, kūrybiškam, gebėti bendrauti su visuomene, kitų institucijų darbuotojais ir ypač su vaikais.
13. Nuolat tobulintis, įgyjant naujų profesinių žinių. Turėti psichologinių žinių apie vaiko amžiaus ir brandos psichines savybes, poreikius, socialinės aplinkos įtaką jo raidai ir sugebėti jas pritaikyti savo darbe.

IV. ŠIAS PAREIGAS EINANČIO VALSTYBĖS TARNAUTOJO FUNKCIJOS

14. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymais tinkamai atstovauti ir ginti vaikų teises ir teisėtus interesus teismuose, kitose teisėsaugos, valstybės ir savivaldybės institucijose, visuomeninėse įstaigose ir organizacijose.

15. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatyta tvarka ir teismų pavedimu rengti ir pateikti teismams išvadas vaiko teisių apsaugos klausimais.

16. Rinkti medžiagą ir rengti ieškinius, pareiškimus, prašymus, skundus teismams, atlikti kitus procesinius veiksmus.

17. Analizuoti teisės aktų pažeidimų priežastis vaiko teisių apsaugos srityje ir teikti pasiūlymus dėl teisės aktų tobulinimo, rengti teisės aktų bei jų pakeitimų projektus, teikti išvadas.

18. Rengti savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymų projektus, kitus savivaldybės norminių aktų projektus, susijusius su vaiko teisių apsaugos skyriaus veikla.

19. Rengti sutarčių projektus skyriaus veiklos klausimais.

20. Vykdyti skyriaus parengtų dokumentų teisinę priežiūrą.

21. Nagrinėti juridinių ir fizinių asmenų prašymus, pareiškimus, pasiūlymus ir skundus vaiko teisių apsaugos klausimais.

22. Bendradarbiauti su įvairiomis valstybės ir savivaldybės institucijomis, kitomis organizacijomis skyriaus veiklos klausimais.

23. Teikti informaciją suinteresuotoms valstybės ir savivaldybės institucijoms apie pažeidžiamas vaiko teises bei interesus ir apie teismuose nagrinėjamas bylas.

24. Konsultuoti teisės klausimais skyriaus darbuotojus.

25. Konsultuoti fizinius ir juridinius asmenis skyriaus veiklos klausimais.

26. Analizuoti teismuose nagrinėjamas bylas ir teikti dėl jų išvadas ir pasiūlymus.

27. Atsiskaityti skyriaus vedėjui apie priskirtų bylų eigą.

28. Paimti įstatymų nustatyta tvarka vaiką iš šeimos ir perduoti informaciją skyriaus specialistui, tvarkančiam globos steigimo dokumentus.

29. Įstatymų numatyta tvarka gauti reikalingą informaciją iš kitų įstaigų, seniūnijų, policijos, visų rajono ugdymo įstaigų, kitų rajonų vaiko teisių apsaugos skyrių apie vaikus, jų biologinės šeimos narius, globėjus, giminaičius.

30. Atstovauti vaikų interesus teismuose, policijoje, kai šeimose ar globos įstaigose bei kitose institucijose yra pažeidžiamos vaiko teisės.

31. Vykdyti kitus su skyriaus veikla susijusius vedėjo (jo nesant – pavaduotojo) pavedimus.

IV. Atsakomybė ir Atskaitomybė

Vyriausiasis specialistas atsako už:

32. Objektvų ir teisingą atitinkantį Lietuvos Respublikos įstatymus sprendimų skyriaus kompetencijos klausimais priėmimą.

33. Objektvų ieškininių pareiškimų parengimą ir medžiagos surinkimą teismui dėl tėvų ar vieno iš tėvų valdžios apribojimo ar neterminuoto teisių atėmimo, vaiko atskyrimo nuo tėvų ir kitais skyriaus kompetencijai priskirtais klausimais.

34. Objektvų ir teisingų išvadų parengimą teismui dėl tėvų valdžios apribojimo, vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, vaikų išlaikymo priteisimo ir kitose bylose, kuriose skyrius turi teikti išvadas.

35. Vaiko apklausos atlikimą ir vaiko nuomonės pateikimą teismui ir kitoms institucijoms.

36. Objektvų asmenų skundų, pareiškimų išnagrinėjimą ir atsakymų parengimą laiku.

37. Nuolat dalyvauti rengiamuose seminaruose ir mokymuose, tobulinti savo profesines žinias, sekti naujai priimamus įstatymus ir poįstatyminius aktus, informuojant skyriaus darbuotojus.

38. Savo veikloje griežtai laikytis valstybės tarnautojo etikos kodekso, viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo reikalavimų, pavyzdingumo, pagarbos žmogui ir valstybei, teisingumo, padorumo, nešališkumo.

39. Vyriausiasis specialistas tiesiogiai pavaldus ir atskaitingas skyriaus vedėjui. Tarnybines nuobaudas, skatinimus ir apdovanojimus valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka skiria savivaldybės administracijos direktorius skyriaus vedėjo teikimu.

Susipažinau

*Vaiko teisių apsaugos skyriaus
vyriausiasis specialistas*

(parašas)

(vardas, pavardė)

(data)